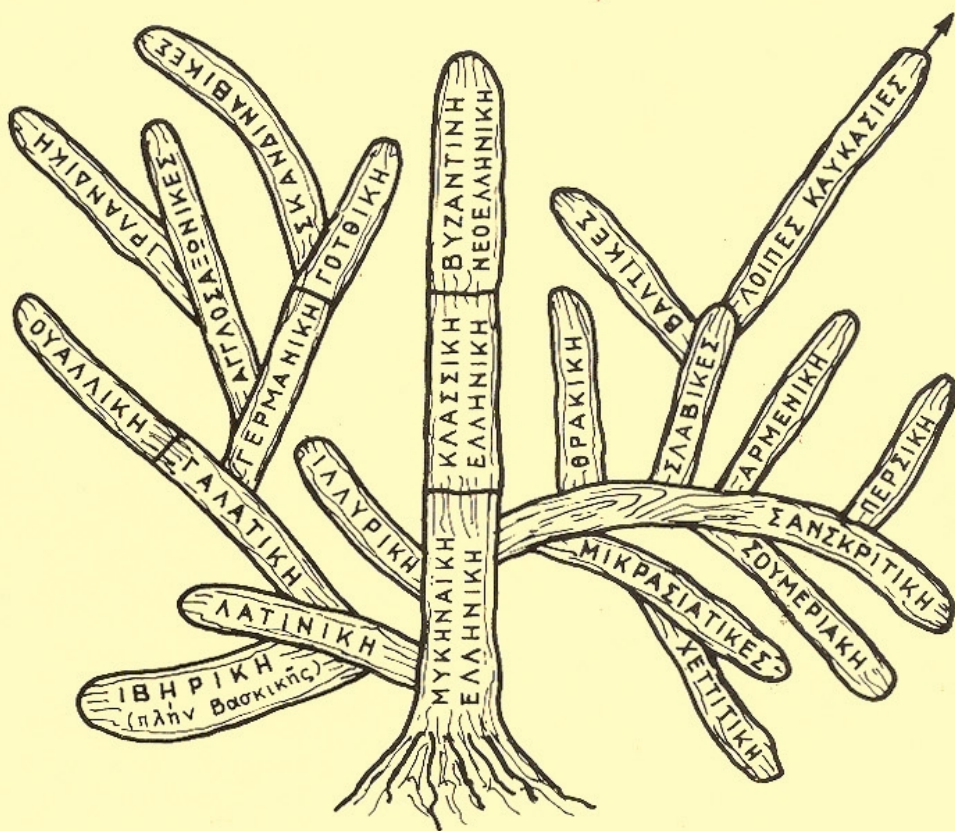

Τὸ «/déndro/» τοῦ κ. Γ. Μπαμπινιώτη
καὶ τὸ «δένδρο» τῆς Ἑλλ. Γλώσσας...

ΕΝΘΕΤΟ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ κ. Μ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

ἢ

Ὅταν στὴ σκοπιμότητα θυσιάζεται ἡ Λογικὴ

ΔΑΥΛΟΣ

Μηνιαίο Περιοδικό
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 'Αθήνα
Τηλέφωνα: 32.23.957 ή 98.41.655

Τα γραφεία του Περιοδικού
λειτουργούν πρωινές ώρες
9.30-13.30, καθημερινά.

Ίδιοκτήτης — Έκδότης —
Διευθυντής:

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΔΑΜΠΡΟΥ

Αχιλλέως Μουσών 51,
Π. Φάληρο

Φοιτητοεισθεσία: 'Ατελεί:
Ν. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»
Μόγερ 11, 'Αθήνα, Τηλ. 5221792

Έκπτωση-Βιβλιοθεσία:

«ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ & ΣΙΑ ΕΠΕ»

Καλλιόδρομου 18

Μπουρνάζι-Τηλ. 5726819

Τιμή τεύχ. 8ρχ. 230
Έτησια συνδρομή 8ρχ. 2.500
— Όργανισμών 8ρχ. 4.000
— Φοιτητών 8ρχ. 1.500
— Εξωτερικού δολ. 50

Διαφημίσεις δέν δημοσιεύονται.
Τα χειρόγραφα δέν επιστρέφονται

Επιτρέπεται ή αναδημοσίευση
άρθρων του ΔΑΥΛΟΥ υπό τόν
όρον ότι θα αναφέρεται ρητά ή
πληρή τους

"Όλες οι συνεργασίες, τά βιβλία
καί τά ταχυδρομικά έμβλήματα
στη διεύθυνση:
Δημήτρη Δαμπρού, Μουσών 51—
17562 Παλαιό Φάληρο, 'Αθήνα

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
πού αλλάζουν διεύθυνση, νά τό
γνωστοποιούν στα περιοδικά.

Είκονογράφηση έξωφύλλου: ΟΛΥΓΑ ΛΟΥΜΟΥ

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 4404:

Ποιοί είναι «αυτοί» επί τέλους;

Τί είμαστε «εμείς» επί τέλους;

ΣΕΛΙΣ 4406:

Τò /δένδρο/ του καθηγητού κ. Μπαμπινιώτη

καί τò «δένδρο» τής 'Ελληνικής Γλώσσας

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 4415:

'Ελληνικότητα, διεθνισμός, κοσμοπολιτισμός

ΜΙΧΑΗΛ ΔΑΝΙΚΑΣ

ΣΕΛΙΣ 4423:

'Ο κ. Μ. 'Ανδρόνικος και τò άπαραβίαστο

του Φοινικισμού

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗΣ

ΣΕΛΙΣ 4428:

Τρεις άπορίες για τόν κ. Μ. 'Ανδρόνικο

ΕΜΜ. Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗΣ

ΣΕΛΙΣ 4429:

Προτεραιότητα ενδιαφερόντων...

Κ.Π.

ΣΕΛΙΣ 4435:

'Ο Δημοσθένης σχολιάζει... τήν επικαιρότητα

ΑΝ. Ν. ΖΟΥΜΠΟΣ

ΣΕΛΙΣ 4437:

«'Ο άν ή άλλον πράγμα τέχνην ού καλῶ»

ΚΩΝ. Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΣΕΛΙΣ 4443:

Οί Έλληνες γενάρχες διαφόρων λαών

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 4449:

Δεινίας έκρηγνύμενος

ΔΕΙΝΙΑΣ ΔΙΚΑΙΟΣ

ΣΕΛΙΣ 4455:

'Επιλογή έπιστολών άναγνωστών

ΣΠ. Γ.Γ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΣ, Ν. ΚΕΧΑΓΙΑΣ,

Δρ. ΚΙΜΩΝ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ,

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗΣ

ΣΕΛΙΣ 4461:

Περί ισότητος των δύο φύλων

ΣΠΥΡΟΣ ΝΟΝΙΚΑΣ

ΕΠΙΛΕΓΜΕΝΗ ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΟΙΗΣΗ

Διαλεχτή Ζευγώλη-Γλέζου, Σωτ. Τρυφωνόπουλος, Μα-
ρία Θεωνά, Θεόπη Παπαδοπούλου, Χάρης Χρόνης, 'Ι-
ωσηφ 'Αργυρίου, Γ. Παπασωτηρίου, Λευτέρης Μαρμα-
τσούρης, Χρίστος Χαρίτος.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ: σελ. 4421 • ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ: σελ.
4431 • ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΔΙΗΓΗΜΑ: σελ. 4461 • Η ΚΙΝΗ-
ΣΗ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ: σελ. 4462.

Ποιοί είναι «αυτοί» ἐπὶ τέλους; Τί εἴμαστε «ἐμεῖς» ἐπὶ τέλους;

Ο «Δαυλὸς» πόρρω ἀπέχει τοῦ νὰ ἀσχολῆται μὲ τὸν κομματισμὸ καὶ τὴν τρέχουσα «πολιτικὴ» —κάθε ἄλλο! — κι αὐτὸ τὸ γνωρίζουν ἄριστα οἱ ἀναγνώστες του. Καὶ ἀποφεύγει μὲ κάθε τρόπο τὴν ἀνάμιξή του στὸ εἶδος αὐτὸ τῆς «πολιτικῆς», ὅχι γιὰ κανένα ἄλλο λόγο, ἀλλὰ γιὰτὶ ἀπλούστατα θεωρεῖ ὅτι οἱ ἐξουσιαστικές διαδικασίες, πού σήμερα δομοῦν «πολιτικὴ», δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση μὲ τὴν δυνάμει Πολιτικὴ· εἶναι ἀπατηλοὶ ἐλιγμοὶ ἐκπηγάζοντες ἀποκλειστικά καὶ μόνον ἀπὸ τὴν δίψα γιὰ δύναμη ὠρισμένων κέντρων καὶ δυνάμεων, διεθνῶν καὶ ἐντοπίων, γνωστῶν ἢ μυστικῶν, ἀπολύτως ἀσχετων μὲ τὸ αἷμα τῆς ὀρθῆς πορείας καὶ προόδου τῆς ἀνθρώπινης ὁμάδας. Ἀντίθετα τὸ Περιοδικὸ αὐτὸ ὑποτάσσει τὴν ἀναζήτησιν, ἐρευνα καὶ θεωρητικὴ του σκέψιν στὴν ἐξέτασιν τῶν πραγματικῶν-οὐσιαστικῶν ὀψεων τοῦ γνήσιου πολιτικοῦ φαινομένου στὴν μὴ ἔκτροπῃ, μὴ διάστροφῃ καὶ μὴ ἐξουσιαστικῇ του ἐκφάνσιν. Ἡ ἔλλογῃ λειτουργία τῆς ὁμάδας εἶναι ἡ σπονδυλικὴ στήλη καὶ τὸ πενταπύσταγμα τῆς σκέψεως τοῦ «Δαυλοῦ», κι αὐτὸ ἀκριβῶς καλύπτει κατὰ βάθος ὁλόκληρὴ τὴν προβληματικὴ μας — εἴτε αὕτῃ ἐκφράζεται μὲ τὴ γλῶσσα τῆς φιλοσοφίας εἴτε μὲ τὴ γλῶσσα τῆς ἑπιστήμης εἴτε μὲ τὴ γλῶσσα τῆς γενικῆς κριτικῆς εἴτε μὲ τὴ γλῶσσα τῆς πολιτικῆς θεωρίας εἴτε μὲ τὴ γλῶσσα τῆς λογοτεχνίας ἢ τῆς ἀλληγορίας. Καὶ δὲν εἶναι πιά μυστικό, ὅτι ὁ «Δαυλὸς» εἶναι μὲ τὴν ἐννοία αὐτῇ **πολιτικὸ** περιοδικό, καὶ μάλιστα τὸ — ἅς μου ἐπιτραπῇ νὰ πῶ — **πιο πολιτικὸ** ἐντυπο τῆς Ἑλλάδος.

Δὲν ἀποτελεῖ, λοιπόν, ἐξαιρέση τὸ γεγονός ὅτι σήμερα ἀσχολούμεθα μ' ἐνα συμβάν, πού ἐκ πρώτης ὄψεως ἴσως φανῇ ὅτι ἐντάσσεται στὴν τρέχουσα ἐξουσιαστικὴ διαδικασία. Πρόκειται γιὰ τὴν παραίτηση, τὸν περασμένο μῆνα Μάϊου, τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας κ. Ἀντωνίου Τρίτση καὶ τὶς συνταρακτικές πράγματι ἀποκαλύψεις πού διέρρυσσαν ἐξ αἰτίας τῆς παραιτήσεως αὐτῆς. Ὅπως ὁ ἴδιος ὁ παραιτηθεὶς ὑπουργὸς δήλωσε (βλέπετε ἐφημερίδες τῆς 10ης Μαΐου 1988): ἡ ἀπομάκρυνσή

του ὑπῆρξε ἀποτέλεσμα τῆς δράσεως «δῶν ἐκείνων πού ὑπονόμισαν τὸ ἔργο του». «ἀπὸ νωρὶς εἶχε γίνῃ σαφὲς ὅτι ἐκινεῖτο σὲ μιὰ ναρκοθετημένη ζώνῃ»· «τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας ὑπόκειται στὴν ἀθέμιτη κηδεμονέυσιν διαφόρων ἐπιπέδων»· «μῆκε στὸ στόχαστρο προσώπων καὶ παρασκηνίων». Καὶ ὅλα αὐτά, διότι, ὅπως ἐπὶ λέξει ὑπογράμμισε:

— Μίλησα γιὰ τὸν οἰκουμἐνικὸ ρόλο τοῦ Ἑλληνισμοῦ σήμερα, καθὼς καὶ γιὰτὶ ἔθεσα τὸ ζήτημα τῆς διατήρησης τοῦ συνεκτικοῦ στοιχείου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, πού εἶναι ὁ νοῦς καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ.

★ ★ ★

Ποὺ ζῆς, πού ζῶ, πού ζοῦμε ὅλοι οἱ κάτοικοι τοῦ αἵτου αὐτοῦ τόπου, φίλε ἀναγνώστη; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐκπαρθυνῶνται ὁ πλέον ὑπεύθυνος ταγὸς ἐνὸς ἔθνους — τὸν ὁποῖο, σημειωτέον, δὲν γνωρίζουμε προσωπικῶς —, γιὰτὶ μίλησε γιὰ τὴ διατήρησιν τοῦ πρώτιστου στοιχείου πού χαρακτηρίζει τὸν πολιτισμὸ ἐνός («ἔθνος»), στοιχείου πού δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὴ γλῶσσα; Καὶ ὅταν ὁ ἴδιος — ὁ ἐπὶ διετίαν ὑπουργὸς Παιδείας, ὁ ἀρμοδιώτερος δῶν δηλαδὴ, κι ὅχι κάποιος ἀνεύθυνος — τὸ καταγγέλλει δημοσίᾳ, πῶς παραμένουμε ὅλοι ἐντελῶς ἀδιάφοροι;

Ποιοί εἶναι αὐτοὶ τῶν «διαφόρων ἐπιπέδων» πού «κηδεμονεύουν ἀθέμιτα» τὸ ὑπουργεῖο Παιδείας, ποιά εἶναι τὰ «πρόσωπα» πού «βάζουν στὸ στόχαστρό τους» ἔναν ἀνώτατο λειτουργό, γιὰτὶ ἔθεσε τὸ θέμα τῆς διατήρησης τοῦ συνεκτικοῦ στοιχείου τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, πού εἶναι ὁ νοῦς καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ, ποιοί εἶναι αὐτοὶ πού δημιουργοῦν «ναρκοθετημένους ζῶνες»; Ποιοί εἶναι αὐτοί, πού κρυμμένοι στὰ σκοτεινὰ «παρασκηνία διαφόρων ἐπιπέδων», θέτουν ὡς σκοπὸ τους τὴν ἐξαφάνισιν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας;

Ὁ «Δαυλὸς», πού, ὅπως ὅλοι γνωρίζουν, ἀνήγαγε τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα στὸ βάθρο τῆς ἱερότητας, σὲ ὑπέρατη ἀξία ἀνεκτίμητης παγκόσμιας κληρονομίας, βάθρο πού δικαιοματικά

της άνήκει, ξέρει βέβαια άριστα και την πηγή των δραστηριοτήτων αυτών και τη σατανική, άκούραστη, πεισματική, βανδαλική, πολυχρόνια συνωμοσία του διεθνούς έξουσιαστικού άληταριού, που με μύριους σκοτεινούς έλιγμούς ύπονομεύει, ναρκοθετεί, διαστρεβλώνει και συκοφαντεί το «Έλληνικό», ό,τι δηλαδή έλλογο, κατά φύσιν, έλεύθερο, άληθινό ύπάρχει στον άνθρωπο και τον Πολιτισμό του. Και τό ξέρει αυτό από δική του πικρή πείρα, γιατί τό σιχαμερό ρύγχος του μίσους, τό όποιο συνέθλιψε τόν κ. Α. Τρίτση, πλήττει δόλια με τη δύσσομη έκπνοή του πλείστους συνεργάτες και φίλους του Περιοδικού αυτού. Άλλά δέν θ' άσχοληθούμε, δέν άσχολούμεθα ποτέ μ' «αυτούς», με τούς «άλλους». Γιατί ή άπόδοση των έπιτυχιών ή άποτυχιών στους άλλους είναι «ιδιώτου (= βλακός) στάσις και χαρακτήρ» «λογικού στάσις και χαρακτήρ» είναι ή άπόδοση των έπιτυχιών ή άποτυχιών μας στους εαυτούς μας. (Έπίκτητος, «Έγχειρίδιον», μή).

★ ★ ★

Πού καταντήσαμε λοιπόν, έγω που τά γράφω αυτά, έσύ άναγνώστη, όλοι οί άθλιοι άτοικοι του τόπου αυτού; Δέν λειτουργεί τίποτ' άλλο πιά από μās παρά μόνο ή γαστέρα μας και τό ύπογάστριό μας; Πώς άσχολούμεθα μόνο με την ΑΤΑ, τόν πληθωρισμό, τις άγορές μας, τις διεθνείς «έξελιξις», τις «κοινωνικές» μας και «πολιτικές» μας μπουρμπουλήθρες, τό «Πνεύμα», την «ποίηση», την «κουλούρα», τά σκύβαλα των σκυβάλων — και στέκομε κτηνωδώς άναίσθητοι μπροστά στην τεκταινόμενη καταστροφή του Πολιτισμού μας, του Παγκόσμιου Πολιτισμού — άφού, άν άφαιρέσουμε σήμερα από τόν Πολιτισμό της άνθρωπότητας τό Έλληνικό στοιχείο που τόν γονιμοποιεί, δέν μένει πιά ούτε Λόγος, ούτε Έπιστήμη, ούτε Φιλοσοφία, ούτε Γλώσσα (γλώσσα ίκανή νά ύπηρετήσει την Έπιστήμη και τόν Στοχασμό, άφού χάρη, και άποκλειστικά, στην Έλληνική γλώσσα και τά δάνεια που προσέφερε σ' όλες τις άλλες γλώσσες μεταφυτεύθηκαν από την Έλλάδα στ' άλλα έθνη και έπιβιώνουν, άκόμη και τώρα, ή έπιστημονική έρευνα και ή θεωρητική άναζήτηση);...

Μά τί λέω; Δέν μένει ούτε θέατρο, ούτε άθλητισμός, ούτε αίσθηση του Κάλλους, της Άλήθειας, της Έλευθερίας ούτε... — άφού όλα αυτά τά στοιχεία πολιτισμού γεννήθηκαν έδώ και άκόμη όνομάζονται σ' όλες τις γλώσσες με τις έλληνικές τους όνομασίες;

Δέν μένει, λέω, στόν σύγχρονο κόσμο, άν άφαιρεθ ή γονιμοποιός ευεργετική έπήρεια του Έλληνικού Προτύπου, παρά μόνον Δόγμα, Οικονομισμός, Έξουσία, βαρβαρότητα, συνωμοσία, παραλογισμός, σκότος, Μεσαιώνας, Ζόφος; Τί είμαστε έμείς που κατοικούμε πιά σ' αυτό τόν ιερό Τόπο; Τί είναι τά «κόμμάτά μας», οί «έφημερίδες μας», οί ταγοί της «Έπιστήμης μας», της «Παιδείας μας», της «Τέχνης μας»; — που σιωπούν, άν δέν επικροτούν την καρατόμηση του κ. Τρίτση; Μήπως ό μόνος χαρακτηρισμός που μās ταιριάζει είναι εκείνος των «ατφων νεκρών»; Και μήπως αυτό που λέμε, σήμερα «Έλλάδα» είναι άπλως και μόνο μιá στενή γεωγραφική έννοια, μιá έκταση δηλαδή κατοικούμενη από δέκα έκατομμύρια άλογα πλάσματα, που άπλως τρέφονται και πολλαπλασιάζονται, όπως όλα τά είδη του ζωϊκού βασιλείου, έχοντας άποβάλει από μέσα τους κάθε στοιχείο πνεύματος, ιστορικής συνειδήσεως, καλλιέργειας, περηφάνειας, ήθους, πολιτισμού; Άπό δέκα έκατομμύρια κτήνη, λέω, που ούτε καν τό ένστικτο αυτόσυντηρήσεώς μας δέν λειτουργεί πιά — άφού ό,τι έπέτρεψε νά επιβιώσουμε διά μέσου των αιώνων δέν ήταν ούτε ή έλληνική οικονομία (ή «πενή άεί ξύντροφός» μας) ούτε οί έκάστοτε έντόπιοι έξουσιαστές μας ούτε καν τό Έλληνικό Κράτος (που δέν ύπήρχε επί πολλούς αιώνες), αλλά ήταν ή πανίερη και πάνσεπτη και πανόσια Έλληνική μας Γλώσσα, αυτό τό καύχημά μας, τό καμάρι μας, ή περηφάνειά μας;

★ ★ ★

Δέν ξέρω τί κάνεις, τί θα κάνης έσύ, φίλε άναγνώστη. Καθ' όσον άφορā σ' έμās, στόν «Δαυλό», θέλω άπλως νά πώ, όσο πιο ταπεινά μπορώ, για την Έλληνική μας Γλώσσα: «Εάν έπιλαθώμεθα ταύτης, κολλήθει ή γλώσσα μας...».

Δ.Ι.Α.

ΗΛΙΑΣ Α. ΤΣΑΤΣΟΜΟΙΡΟΣ

Τὸ / *déndro* / τοῦ κ. Γεωργίου Μπαμπινιώτη καὶ τὸ «*δένδρο*» τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας...

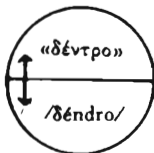
(Πρόσκληση σὲ διάλογο μὲ τὸν διαπρεπῆ καθηγητὴ)

I.

Στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «*Δαυλοῦ*» (77/1986) ὑπέδειξα, πρᾶγμα ἄλλωστε ποὺ ἀποτελεῖ γνωστὴ θέση τῆς γλωσσολογίας, ὅτι: θεωρητικὸ ὑπόβαθρο ὅλης τῆς συγκριτικῆς καὶ ἰδιαίτερα τῆς «Ἰνδοευρωπαϊκῆς» γλωσσολογίας εἶναι ἡ συμβατικὴ σχέση τῶν μερῶν τοῦ γλωσσικοῦ σημείου (σημασία-μορφή). Σήμερα θὰ μᾶς ἀπασχολήσει ἰδιαίτερα ὁ «σημειακὸς χαρακτήρας» τῆς γλώσσας.

Σχολιάζοντας τὸν Saussure ὁ καθηγητὴς Γ. Μπαμπινιώτης στὸ βιβλίο τοῦ «*Θεωρητικὴ Γλωσσολογία*» (σελ. 105) γράφει:

«Γιὰ τὸν Saussure... ἡ συμβατικότητα περιορίζεται καθαρὰ μέσα στὸ ἴδιο τὸ γλωσσικὸ σημεῖο, στὴν ἴδια γλῶσσα, ὅπου ἐπισημαίνεται ὅτι ἡ σχέση σημαίνοντος καὶ σημαίνοντος εἶναι σχέση συμβατικῆ, αὐθαίρετη τρόπον τινά, ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει ὅχι αἰτιακῇ. Δὲν ὑπάρχει δηλ. κανεὶς ἐσωτερικὸς, αἰτιώδης σύνδεσμος μεταξὺ τῆς σημασίας «*δένδρο*» καὶ τῆς ἀκουστικῆς εἰκόνας / *déndro* /. Ἡ σημασία «*δένδρο*» θὰ μπορούσε ἀόλιστα νὰ ἐκφράζεται ἀπὸ κάποιον ἄλλο φωνολογικὸ συνδυασμὸ· δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ δηλώνεται μὲ τὰ στοιχεῖα δ,έ,ν,δ κ.ο.κ. Ἀρα συμβατικότητα χαρακτηρίζει τὴν ἐσωτερικὴ γλωσσικὴ σχέση «σημάνσεως» ποὺ ὑπάρχει μεταξὺ σημαίνοντος καὶ σημαίνοντος, ἥτοι σχηματικά:

» Ἀντιθέτως μεταξὺ ὁλοκλήρου τοῦ γλωσσικοῦ σημείου ὡς ὀνόματος καὶ τοῦ ἐκάστοτε δηλουμένου ἀντικειμένου — θέμα ποὺ δὲν ἀπασχολεῖ τὸν Saussure — πρέπει νὰ ὑπάρχῃ κάποιον ποσοστὸ αἰτιότητας, γιατί βεβαίως ὅταν δίδεται ἓνα ὄνομα σ' ἓνα ἀντικείμενο, τὸ ὄνομα κανονικὰ δίδεται βάσει κάποιου οὐσιώδους χαρακτηριστικοῦ (χρώματος, σχήματος, ιδιότητος, χρήσεως κ.λπ.) τοῦ ἀντικειμένου. Ἀλλὰ καὶ στὴν περίπτωσιν αὕτη — στὴν ἐξωτερικὴ σχέση δηλώσεως δηλ. — τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸ τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ ὀνόματος δὲν παύει νὰ εἶναι συμβατικόν, γιατί φυσικὰ τὸ ὄνομα δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ καλύψῃ ἓνα ἀπὸ τὰ πολλὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἀντικειμένου. Ὅπωςδήποτε ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ σχέση σημάνσεως (*significatio*), ἀλλὰ γιὰ σχέση δηλώσεως (*denotatio*), ἥτοι:

» Ἀκριβῶς ἡ προσφορά τοῦ Saussure ἐγκτεται στὸ ὅτι συνειδητὰ ἐγκαταλεί-

πει τὴν σχέση ὁλῶσεως — πὺ εἶναι σὲ τελευταία ἀνάλυση πρόβλημα φιλοσοφικό, ὄντολογικό καὶ γνωσιολογικό τῆς σχέσεως τῆς γλῶσσας πρὸς τὰ ὄντα, τὰ ἀντικείμενα — καὶ περιορίζει τὸ ἔργο τῆς γλωσσολογίας στὴν πραγματικὴ του διάσταση, τὴν καθαρῶς γλωσσικὴ σχέση τῆς σημάσεως.

» Ἡ συμβατικὴ σχέση τῶν μερῶν τοῦ γλωσσικοῦ σημείου ἐξ ἄλλου ἀποδεικνύεται καὶ ἀπὸ ἄλλες πλευρές, πὺ ἐξετάζονται ἐν συντομία ἐφεξῆς» (σελὶς 106).

Θὰ μεταφέρω καὶ ἐγώ, μὲ μεγαλύτερη συντομία, τὰ πορίσματα αὐτῆς τῆς ἐξετάσεως:

• «Ὅσο πάλιὰ κι' ἂν ἀναχθοῦμε στὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους καὶ στὴ γλῶσσα του, κάθε μορφὴ γλῶσσας πὺ μᾶς εἶναι γνωστὴ τὴν βρίσκουμε πάντα μὲ συμβατικὴ σχέση σημαίνοντος καὶ σημαίνοντος. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ μὲ τὶς λεγόμενες «γλῶσσες τῶν πρωτογόνων»· καὶ σ' αὐτὲς ἡ σχέση τῶν μερῶν τοῦ γλωσσικοῦ σημείου εἶναι συμβατικὴ».

• Ὑπάρχει μιὰ περιορισμένη «σχετικὴ αἰτιότητα» (*«arbitraire relatif»*) κατὰ τὸν Saussure, τῶν μερῶν τοῦ γλωσσικοῦ σημείου ἢ ἄλλως «σχετικὴ συμβατικότητα», π.χ. ἡ λέξις «εἰκοσιένα» προέρχεται ἀπ' τὴν σύνδεση τῶν σημείων «εἰκοσι» καὶ «ένα» (δύο αὐτοτελῶν γλωσσικῶν σημείων), ἐνῶ ἡ φωνολογικὴ μορφὴ / *ikosiena* / εἶναι ἐπίσης ἀποτέλεσμα τῆς συνδέσεως δύο φωνολογικῶν μορφῶν (τῶν / *ikosi* / καὶ / *éna* /). Ὑπὸ τὴν ἐννοια αὕτὴ τόσο ἡ σημασία «εἰκοσιένα» ὅσο καὶ ἡ μορφὴ / *ikosiena* / εἶναι σχετικῶς (ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα ἀπὸ τὰ ὁποῖα προέρχονται) αἰτιολογημένες (ἢ ὑπάρχει ἡ σχετικὴ συμβατικότης κατὰ τὸν Saussure). Ὅπως δὲποτε, ἡ ἐσωτερικὴ σχέση σημάσεως δὲν παύει νὰ παραμένει συμβατικὴ.

Στὸ Κεφάλαιο 5.3.5 «Ἐπιχειρήματα κατὰ τῆς συμβατικότητος τοῦ σημείου» ὁ καθ. Μπαμπινιώτης ἐπαναλαμβάνει ὅσα λέγει καὶ ὁ Saussure ἀναφερόμενος στὴν ὀνοματοποιία καὶ τὰ ἐπιφωνήματα:

«Ἡ περίπτωσις τῆς ὀνοματοποιίας», γράφει, «θὰ μπορούσε νὰ ἐνταχθῇ στὰ γενικώτερα πλαίσια τῆς ἡχομιμητικῆς, ὥστε νὰ περιλάβῃ καὶ ἓνα συναφὲς ἀντεπιχείρημα, τὴν συμβολικὴ ἀξία τῶν φθόγγων. Πράγματι λοιπὸν σὲ ὀνοματοποιούμενες ἢ ἡχομιμητικὰς λέξεις τοῦ τύπου Βάρβαρος (*Bār-Bār*), Βο(υ)ῆ ἢ (*BB... Bómbos*), μουρμουρίζει (μοῦρ-μοῦρ), μπουμπουνίζει (μπούμ), γαβγίζει, κακαρίζει, νιαουρίζει κ.τ.δ., ἡ σχέση σημασίας καὶ μορφῆς δὲν φαίνεται τυχαία. Ἀντιθέτως φαίνεται νὰ ὑπάρχῃ στενὴ αἰτιολογικὴ σχέση μεταξὺ τους: ἀπὸ τὸν χαρακτηριστικὸ ἡχο (μπούμ, μοῦρ κ.τ.δ.) ἡ σημασία τῆς λέξεως («μπουμπουνίζει», «μουρμουρίζει» κ.λ.π.) (...).

» Ὡς πρὸς τὰ ἐπιφωνήματα τέλος καὶ τὰ συναφῆ στοιχεῖα τοῦ ἀναρθροῦ λόγου (κραυγὰς ζῶν, ρυθμικὰς ἐπαναλήψεις ἡχῶν κ.λ.π.), πάλι ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ σχέση μορφῆς καὶ σημασίας φαίνεται στενὴ: ἄ, ἐ, ἄχ, ὄχ, μπά, οὐφ, ψίτ - βούρ - βούρ, πὸ- πὸ, γὰβ, νιάου, κικιρίκου, τίκ-τάκ, ντίν-ντάν κ.λ.π.

» Παρὰ τὶς διαπιστώσεις αὐτὲς πρέπει νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ περιπτώσεις ὀνοματοποιίας καὶ ἐπιφωνημάτων δὲν κλονίζουν τὸν συμβατικὸ χαρακτήρα τοῦ γλωσσικοῦ σημείου γιὰ τοὺς ἐξῆς κυρίως λόγους.

Καὶ ὁ καθ. Μπαμπινιώτης ἀναφερόμενος στοὺς λόγους θεωρεῖ,

α) ὅτι εἶναι περιορισμένος ὁ ἀριθμὸς στοιχείων,

β) ὅτι ποικίλλουν ἀπὸ γλῶσσα σὲ γλῶσσα,

γ) ότι ιδίως τὰ ἐπιφωνήματα ἀποτελοῦν περιθωριακὰ στοιχεῖα τῆς γλώσσας χωρὶς σημαντικὸ λειτουργικὸ ρόλο μέσα στὸ σύστημα τῆς γλώσσας καὶ τέλος

(δ) ότι ὡς πρὸς τὴν συμβολικὴ ἀξία τῶν φθόγγων, πειράματα ἀπέδειξαν ὅτι ναὶ μὲν ὑπάρχει κάποιον ποσοστὸ ἀληθείας στὴ σύνδεση ὀρισμένων φθογγικῶν στοιχείων μὲ ὀρισμένες ἔννοιες, ἀλλὰ — μᾶς λέγει — συμπεραίνεται ὅτι θὰ πρόκειται γιὰ «κιναισθητικῆς» ὑφὴς φαινόμενα, ἀρθρωτικὰ δηλ. μᾶλλον παρὰ ἀκουστικά.

Καὶ τελειώνει λέγοντας: «Ὅπωςδήποτε, οἱ διαπιστώσεις αὐτὲς δὲν ἐπαληθεύουν τίς μνημονευθεῖσες ἀντιλήψεις περὶ συμβολικῆς ἀξίας τῶν φθόγγων μὲ τὴν μορφή τοῦλάχιστον ποῦ ὑποστηρίζονταν παλιότερα, ὅτι δηλ. συνεπάγονται ὀρισμένη σημασία». Ὁ καθ. Μπαμπινιώτης συνεχίζει μὲ παραδείγματα ἐκ τῆς ἀγγλικῆς γλώσσας προσπαθώντας νὰ ἀποδείξῃ τὴν «κάποια σχετικὴ μεταφορικὴ (συμβολικὴ) ἀξία» ὀρισμένων φθόγγων. Κυρίως δὲ ἀπαντᾷ στὸν Πλάτωνα καὶ τοὺς ἀρχαίους γραμματικούς, διότι ἐξ αὐτῶν καὶ τὰ παραδείγματα γιὰ τὴ «συμβολικὴ ἀξία τῶν φθόγγων». Λέγει: «... οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες (Πλάτων, ἀρχαῖοι γραμματικοὶ) ἀλλὰ καὶ νεώτεροι πίστευαν πὼς οἱ φθόγγοι τῶν λέξεων δὲν εἶναι τυχαῖοι. Συνδέονται μὲ τὴν δήλωση ὀρισμένων γενικῶν σημασιῶν καὶ ιδιοτήτων. Ἔτσι λ.χ. ἢδη στὸν “Κρατύλο” τοῦ Πλάτωνος καὶ σὲ σχετικὲς ἀναφορὲς ἀρχαίων γραμματικῶν καὶ λεξικογράφων λέγεται ὅτι οἱ ὕγροι φθόγγοι ἐκφράζουν κάτι τὸ “ἀπαλόν, τὸ λεῖον, τὸ μαλακόν”, τὸ α δηλώνει “μέγεθος” καὶ “τραχύτητα”, ἐνῶ τὸ ι “λεπτότητα”. ἀκόμη τὰ χ, ψ, σ καὶ ζ ἐκφράζουν “βιαιότητα, τραχύτητα, ψυχρότητα καὶ θερμότητα”»!

Βεβαίως καὶ πολλὰ ἄλλα ἀναφέρονται εἰδικῶς στὸν «Κρατύλο», ποῦ ὁ κ. καθηγητὴς τὰ ἀντιπαρήλθε μὲ ἓνα «λ.χ.». Ἐν πάσῃ ὁμως περιπτώσει ἐπ’ αὐτῶν κυρίως ἀπαντᾷ θέτοντας στὸ τέλος καὶ ἓνα θαυμαστικό. [Γιὰ ποιὸν ἄραγε λόγο; Ποίου ἄραγε τὴν μωρία μᾶς προκαλεῖ νὰ θαυμάσουμε;]. Συνεχίζει ὁμως, γιὰ νὰ μᾶς δώσει καὶ τὰ ἐπ’ αὐτῶν παραδείγματα: «Ἡ σημασία “μεγάλος”, λέγει, «στὸ ἀγγλ. *large* ἢ ἡ σημασία “μικρὸς” στὸ ἀγγλικὸ *little* δὲν ὀφείλονται στὴν παρουσία τῶν / α / καὶ / ι / ἀντιστοίχως στίς λέξεις (/ α / = ἔννοια τοῦ “σκληροῦ” καὶ τοῦ “μεγέθους”, / ι / = ἔννοια τοῦ “μαλακοῦ”, “λεπτοῦ” καὶ “μικροῦ”). Στὴν ἴδια γλῶσσα, τὴν Ἀγγλική, τὸ *big* — μὲ / ι / — σημαίνει ἐπίσης τὸν “μεγάλον”, ἐνῶ *small* (ἀρχ. προφορὰ / *smal* /) σημαίνει τὸν “μικρόν” (π.β. καὶ ἑλλ. μαλακός, ποῦ ἀντιπροσωπεύεται ἀπὸ “σκληρὰ” φωνήεντα ἔναντι τοῦ σκληροῦ, ποῦ δηλώνεται μὲ “μαλακὰ” φωνήεντα (/ ι /) καὶ σύμφωνα (/ γ /). Δὲν ὑπάρχει δηλαδὴ αἰτιατικὴ σχέση ὀρισμένων φθόγγων πρὸς ὀρισμένες σημασίες. Ὅ,τι μπορεῖ κανεὶς μόνον νὰ δεχθῇ εἶναι μία σχετικὴ ἰσχὺς τῶν φθόγγων μεταξὺ τους. Πράγματι τὰ φωνήεντα / ι / καὶ / ε / γίνονται αἰσθητὰ ὡς λεπτότερα ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ / α /, / ο / καὶ / υ /, ἀλλὰ αὐτὸ συμβαίνει μόνον συγκριτικὰ μεταξὺ τους. Δὲν ὑφίσταται ἀπόλυτη αἰτιατικὴ σχέση μεταξὺ τῆς ἐννοίας τῆς “λεπτότητος” καὶ τῶν φθόγγων / ι / καὶ / ε /, ἀλλὰ μόνον κάποια αἴσθηση τῶν φθόγγων, τῶν α, ο καὶ υ. Ὑπ’ αὐτὴν τὴν ἔννοια μπορεῖ κανεὶς νὰ δεχθῇ κάποια σχετικὴ μεταφορικὴ (συμβολικὴ) ἀξία ὀρισμένων φθόγγων».

II.

Ἡ δευτέρη αὐτὴ ἀναφορὰ στὴ σχετικὴ θέση τῆς γλωσσολογίας σκοπεύει νὰ

θέσει σὲ κίνηση τὸν διάλογο μὲ τὸν καθηγητὴ κ. Γ. Μπαμπινιώτη· μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τὸ θέμα ποὺ ἔθιξα καὶ μὲ τὸν τρόπο ποὺ τὸ τοποθετῶ ἐπιτρέπει στὸν κορυφαῖο σήμερα ἑλληνα γλωσσολόγο νὰ ἐκτεθεῖ συζητῶντας γιὰ μιὰ ὑπόθεση, τόσο μεγάλη, μὲ ἓναν ἀπλὸ ἐρευνητὴ. Ἐὰν ναί, τότε ἐκεῖνος ποὺ θὰ ὠφεληθεῖ θὰ εἶναι ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια· καὶ πιστεύω ὅτι καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Μπαμπινιώτης αὐτὴν ἀναζητεῖ.

Στοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Δαυλοῦ» εἶναι ἀπὸ τὰ προηγούμενα τεύχη (72, 73, 74, 75, 76, 77) γνωστὲς οἱ ἀναλύσεις τῶν «φθόγγων σημασιῶν» ποὺ ἀναπτύχθηκαν μαζὶ μὲ τὶς οἰκείες λέξεις ἐκ τῶν λημμάτων Ρ, Λ, Σ, Β, Γ, Τ. Σήμερα θὰ ἀναπτύξω τὸ γράμμα «Δ», γιὰ νὰ δώσω ἓνα δεῖγμα στὸν κ. Μπαμπινιώτη: τῆς λέξεως «δένδρον», γιὰ τὴν ὁποία, ὅπως εἶδαμε, λέγει: «Δὲν ὑπάρχει δηλ. κανεὶς ἐσωτερικὸς αἰτιώδης σύνδεσμος μεταξὺ τῆς σημασίας “δένδρον” καὶ τῆς ἀκουστικῆς εἰκόνας / déndro /. Ἡ σημασία “δένδρον” θὰ μπορούσε κάλλιστα νὰ ἐκφράζεται ἀπὸ κάποιον ἄλλο φωνολογικὸ συνδυασμό· δὲν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ δηλώνεται μὲ τὰ στοιχεῖα δ, ἐ, ν, d κ.ο.κ.».

Θὰ συμπλήρωνα, ὡς παράδειγμα, τὴ λέξη· «τέχνη» (/ téchni /), τὴν ὁποία ἐπίσης ἀναλύει σχετικῶς ὁ καθ. Μπαμπινιώτης στὴν σελίδα 99 τοῦ βιβλίου του· καὶ ἐπαναλαμβάνοντας τὴν «σχέση συμβατικότητος» θὰ ἔλεγα ὅτι τὸ «δένδρον» θὰ μπορούσε νὰ εἶχε λάβει τὸ ὄνομα «τέχνη», καὶ βεβαίως καὶ τὸ ἀντίθετο: ἡ «τέχνη» νὰ ἐλέγετο «δένδρον». Ἄς δοῦμε ὅμως κατ’ ἀρχὴν, πρᾶγμα ποὺ ἔκανα καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους «φθόγγους σημασιῶν», πῶς εἶναι δυνατόν νὰ σχηματίσθηκε ὡς «κοινὴ ἀκουστικὴ ἀντίληψη» ὁ φθόγγος «Δ».

Δ, δέλτα

Καὶ πάλι ἡ ἀρχὴ ἐκ τοῦ Πλατωνικοῦ διαλόγου «Κρατύλος» (427 α,β): «τῆς δ’ αὐτοῦ δέλτα συμπίεσεως καὶ τοῦ ταυ καὶ ἀπερείσεως τῆς γλώττης τὴν δύναμιν χρησίμον φαίνεται ἡγήσασθαι πρὸς μίμησιν τοῦ “δεσμοῦ” καὶ τῆς “στάσεως”» [αὕτῃ δὲ πάλι (χάριν τῆς ἐκφωνήσεως) τοῦ «Δ» καὶ τοῦ «Τ» ἡ συμπίεση τῆς γλώσσας (ἐπὶ τῶν ὁδόντων) μὲ δύναμη φάνηκε στὸν ἄνθρωπο κατάλληλη γιὰ νὰ μιμηθεῖ τὸν «δεσμό» καὶ τὴν «στάση»]. Καὶ βεβαίως ἐπαναλαμβάνεται, καὶ ἐδῶ, στὴν πλατωνικὴ ἀναζήτηση, ἡ ἀπουσία ἐρευνας, ὥστε ν’ ἀποκαλυφθῇ ἡ πηγὴ προελεύσεως τοῦ συμφώνου «Δ». Μὲ ποιὸν δηλαδὴ ἦχο συνηχεῖ. Καὶ στάθηκαν οἱ συζητητὲς τοῦ Διαλόγου καὶ πάλι στὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο τὸ γλωσσικὸ ὄργανο ἐκφέρει τὸν ἦχο «Δ». Ὑπενθυμίζω στὸν ἀναγνώστη ὅτι: τὴ στοματικὴ ἄρθρωση δὲν τὴν ἐξετάζω, παρ’ ὅλον ὅτι συνδέεται μὲ τὴν φυσικὴ ἰκανότητα τοῦ ἑλλοπος νὰ ἀποδώσει «πιστά» τὴν «προσῳδία» τῶν ἡχῶν τοῦ περιβάλλοντός του διὰ τῆς μιμήσεως αὐτῶν μὲ τὸ γλωσσικὸ του ὄργανο. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ τόνισα ὅτι μᾶς ἐνδιαφέρει, εἶναι ἡ «κοινὴ ἀκουστικὴ ἀντίληψη» κ.λ.π. Μὲ τὴ βάση αὕτῃ κατέταξα τοὺς ἡχους σὲ τρεῖς κατηγορίες (Α’, Β’, Γ’):

- (α) Στὴν Α’ κατηγορία — ἔλεγα — ἀνήκουν ἡχοι καὶ εἰκόνες ποὺ ὀφείλονται στὸ φυσικὸ ἀνθρώπινο περιβάλλον (μορφολογία ἐδάφους, χλωρίδα, πανίδα, φυσικὰ φαινόμενα).
- (β) Στὴν Β’ ἀνήκουν ἡχοι καὶ εἰκόνες, ποὺ οἱ ἀνθρώπινες δραστηριότητες (ἔργα) προκάλεσαν (ὄπλα - ἐργαλεῖα κ.λ.π.).

(γ) Στην Γ' ἀνήκουν ἤχοι καὶ εἰκόνες ποὺ ὀφείλονται στὸν ὑποστασιακὸ ἀνθρώπινο χῶρο (χαρά, λύπη, ὀργή, πόνος, ἐκπληξη, ἔρωτας, θαυμασμός, φόβος, πείνα κ.λπ.). Καὶ θὰ πρόσθετα πῶς ὑπάρχουν ἤχοι καὶ εἰκόνες, ποὺ ὄχι μόνον ἢ φύση ἀλλὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ παράγει.

Ἡ ἱκανότητα ὅμως αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου δὲν δημιουργεῖ μιὰ νέα κατηγορία ἤχων - εἰκόνων. Ὁ ἤχος - εἰκὼν (φθόγγος) «Δ» ἀνήκει σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία - καὶ θὰ δοῦμε ἀμέσως τοὺς λόγους.

Θὰ ἀρχίσω καὶ πάλι ἀπὸ τὴν πρώτη περίοδο τοῦ ἔλλοπος θηρευτοῦ, τοῦ «*θοοῦ*» (ταχυπόδαρου) τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου. Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ δώσω, ἔστω καὶ συνοπτικά, τὸ ἀρχέγονο περιβάλλον ἐντὸς τοῦ ὁποίου γεννήθηκε ὁ φθόγγος «Δ». Ὁ ρεσεΐβιος ὑπῆρξε ὁ ἔλλοψ· στὰ «*οὔρεα μακρὰ*» εἶχε τὴν κατοικία του. Καὶ εἶναι γνωστὸ ὅτι τὰ ἐλληνικὰ βουνὰ ἦταν σκεπασμένα ἀπὸ κωνοφόρα καὶ κυρίως πεῦκα. Ἄς μεταφερθοῦμε γιὰ λίγο σ' αὐτὴ τὴν πρὸ χιλιετιῶν ἐποχή, ὅταν μιὰ φοβερὴ καταιγίδα, θύελλα μ' ἀστραπόβροντα, συνταράζει τὰ σκεπασμένα ἀπὸ μαῦρα σύννεφα βουνὰ τῆς ἐλληνίδας γῆς. Ὁ Ὅμηρος μᾶς περιγράφει τὴν σκηνὴ (Ἰλ. Δ 452): «*Ὡς δ' ὅτε χεῖμαρροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες ἐς μισγάγκειαν ξυμβάλλετον ὄβριμον ὕδωρ κρουνῶν ἐκ μεγάλων κοίλης ἔντοσθε χαράδρης· τῶν δέ τε τηλόσε δοῦπον ἐν οὔρεσιν ἔκλυε ποιμὴν*» [Καὶ καθὼς ὅταν οἱ τεράστιοι σὰν ποτάμια χεῖμαρροι κατέρχονται ἀπ' τὰ βουνὰ καὶ σμίγουν ἀνῆλκοντες τὴ δύναμη τῶν ὀχετῶν ποὺ πέφτουν ἐντὸς τῆς βαθουλῆς χαράδρας· αὐτῶν δὲ ἀπὸ μακριὰ τὸν «δοῦπον» στὰ βουνὰ τὸν ἀκούει ὁ βοσκός.]. Εἶναι πράγματι μεγαλειώδης ἡ ἐρμηνεία τοῦ φοβεροῦ ἤχου ποὺ ἀκούγεται ἀπ' τὰ βουνὰ: ΔΟΥΠΟΣ! Αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ λέξη-κλειδί, γιὰ νὰ μελετήσουμε τὸν «φθόγγον σημασίας» «ΔΟΥΠ», ποὺ μᾶς ἔδωσε τὴν «κοινὴ ἀκουστικὴ ἀντίληψη» καὶ ἐν συνεχείᾳ τὸ σύμφωνο «Δ».

Δοῦπος = πᾶς βαρὺς ὑπόκωφος ἤχος. Στὸν Ὅμηρο γίνεται μεγάλη χρῆση τῆς λέξεως «δοῦπος», ὅπως π.χ. ἐπὶ τοῦ ρόθου (τοῦ πάταγου) τῆς θάλασσας, ὅταν καταφέρει πλήγματα (ἐκ τῆς ρίζας ΠΛΑΓ-) στοὺς βράχους τῆς ἀκτῆς: «*καὶ δὴ δοῦπον ἄκουσε ποτὶ σπιλάδεσσι θαλάσσης / ῥόχθει γὰρ μέγα κῦμα...*» (Ὀδύς. Ε 401).

Θὰ μπορούσα νὰ σταθῶ ἐδῶ καὶ νὰ ἐρωτήσω τὸν ἐξαίρετο ἐπιστήμονα γλωσσολόγο κ. Γ. Μπαμπινιώτη: οἱ λέξεις «δοῦπος», «ρόθος» εἶναι λέξεις τυχαῖες; Ἔχουν καμμιά σχέση μετὰ τὰ glou-glou καὶ tic-tac τῆς ὀνοματοποιΐας τῶν γλωσσολόγων; Ἀλλὰ ἂς προχωρήσουμε στὴν ἀνάλυση τοῦ «φθόγγου σημασίας» Δ.

Τὸν ἤχο «ΔΟΥΠ» ὁ ἔλλοψ τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου ὄχι μόνον τὸν μιμήθηκε γλωσσικῶς, ἀλλὰ μπόρεσε νὰ τὸν ἐπαναλάβῃ καὶ δι' ἄλλου τρόπου. Εἶναι δὲ καὶ πάλι βεβαιωμένο ἐκ τῆς «κοινῆς ἀκουστικῆς ἀντίληψεως», ὅτι, ἂν ἓνας «*δουρὸς*» (δοκὸς ἐκ ξύλου), εὐμεγέθης, ἔστω ὅσο ἓνας κορμὸς δένδρου, κυπηθεῖ μετὰ πέτρα ἢ ἓνα τσεκούρι ἢ ἓνα ἄλλο ξύλο, μᾶς δίνει ἓνα βαρὺ καὶ ὑπόκωφον ἤχο ὁμοιο μετὰ αὐτὸν τοῦ «δοῦπου». Καὶ πάλι θὰ θέσω τὸ ἐρώτημα: εἶναι τυχαῖο τώρα ὅτι ἡ λέξη «*δουρὸς*» (λ. δόρυ) ἔχει ὡς ἀρκτικὸ γράμμα τὸ «Δ» ἢ τὸν φθόγγο σημασία «ΔΟΥ»;

Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ γράμμα «Δ» πολλὰς φωνητικὰς ἀποδόσεις ἔχει λάβει. Δὲν μιλῶ ἐδῶ γιὰ τὸ γνωστὸ «d» τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν ἢ τὸ «d» τὸ Σανσκριτικόν, ἀλλὰ μόνον γιὰ τὶς τροπὲς τοῦ «δ» στὶς ἐλληνικὰς παραλλαγὰς κατὰ τὴν

ἀρχαιότητα. Ἔτσι τὸ «δ» στὴ λέξη π.χ. «*Δελφοί*» στὴ *διάλεκτο* τῶν Δωριέων γίνεταί «β» («*Βελφοί*»), ἀπὸ τοὺς Αἰολεῖς τὸ «δ» μεταβάλλεται σὲ «γ», π.χ. *δᾶ* (δωρ.) ἀντὶ *γᾶ* (ἡ γῆ) κ.λπ. Οἱ ὁποῖες ὁμως τροπὲς δὲν μεταβάλλουν τὴν ἀρχικὴ πηγὴ τοῦ ἀκουστικοῦ ἐρεθίσματος, ἔστω καὶ ἐὰν τὸ «*ΔΟΥΠ*» τὸ ἐκφέρουμε ὡς *ΝΤΟΥΠ* — ἢ *doup*. Τὸ ἡχητικὸ ὁμως αὐτὸ ἐρέθισμα, ποὺ ἔφτασε σὰν «*δοῦπος*» στ' αὐτιά τοῦ «*τισοπάνη*» κτηνοτρόφου Κύκλωπα τῶν ἐλληνικῶν βουνῶν, εἶχε ταυτοχρόνως καὶ μιὰ ὀπτικὴ εἰκόνα. Ἡ ὁρμὴ τῶν *χειμαρρόων* καὶ οἱ κεραυνοὶ τῆς προηγηθείσης νεροποντῆς κατέβαζαν ὅ,τι δὲν ἦταν ριζωμένο καλὰ πάνω στὶς πλαγιὲς τῶν βουνῶν μέχρι κάτω στὴν ἄρουρα, στὰ κράσπεδα τῶν ὀρέων. Αὐτὴ τὴν εἰκόνα τῶν ξερριζωμένων δένδρων ὁ ἔλλωψ πρῶτος θαύμασε! .. Θαύμασε τὴ δύναμη τῆς φύσης ποὺ ἔκανε «*παιχνίδι*» γι' αὐτὴν τὸ ξεθεμελίωμα ἐνὸς βράχου, τὸ ξερρίζωμα ἐνὸς τεράστιου δένδρου, τὸ ξεγύμνωμα τῶν *δειράδων* (τῆς ράχης τῶν βουνῶν).

Εἶναι ἄραγε τυχαῖο ὅτι ὅλες αὐτὲς οἱ χαρακτηριστικὲς λέξεις *δύναμις*, *δένδρον*, *δειράς*, *δρυς*, *δουρός* ἔχουν ὡς ἀρκτικὸ τὸ γράμμα «δ», ὅπως καὶ τόσες ἄλλες τὶς ὁποῖες θὰ ἐξετάσω; Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τὴν ὀπτικὴ εἰκόνα ὁ ἄνθρωπος κατόρθωσε τότε ἐν μέρει νὰ ἐπαναλάβει. (Σήμερα μπορεῖ νὰ προκαλέσει μεγαλύτερες ἀσφαλῶς συμφορὲς στὸ περιβάλλον του). Καὶ ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως ἔδωσε ἀρκετὲς μεταφορικὲς σημασίες στὸ «Δ», ἐνῶ ταυτοχρόνως σχηματίζει τὰ πρῶτα ἀρχέγονα ὀνόματα μερικῶν πραγμάτων. Μεταξὺ ἀσφαλῶς τῶν πρώτων πραγμάτων ἦταν καὶ ἡ κατασκευὴ τῶν «*δούρων*» (*δόρυ*) ἢ θηρευτικῶν ὄπλων. Οἱ λεπτοὶ κορμοὶ ἢ κλαδιὰ δένδρων ποὺ εἶχε ἀποσπάσει ἡ θύελλα καὶ ἡ νεροποντὴ ἔγιναν τὰ πρῶτα θηρευτικὰ ἐργαλεῖα καὶ ὅπλα ἄμυνας κατὰ τῶν ἀγρίων ζώων. Ὁ Ὀμηρος στὴν Ὀδ. (Ζ 167) μᾶς λέγει: «*οὐπω τοῖον ἀνήλυθε ἐκ δόρυ γαίης*» [ποτὲ ὡς τώρα δὲν μεγάλωσε ἀπὸ τὴ γῆ τέτοιο δένδρο]. Δόρυ τῆς γῆς ἀποκαλεῖ ὁ Ὀμηρος τὸ δένδρο καὶ μεταφορικῶς πράγματι αὐτὸ παρέχει προστασία καὶ ἐξασφαλίζει παραμονὴ στὸ ἴδιο μέρος τοῦ χώματος τῆς γῆς (*ἔδος*): «*ὡς δ' ὅτε χεῖμαρροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες*». Δύναμις ἐπομένως προστατεύουσα τὴν γῆ καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὄντα ἐκ τοῦ φόβου, τρόμου καὶ καταπληξέως (λ. *δ-εἶμα*) (Ἰλ. Ε 682), ποὺ προκαλοῦν οἱ χεῖμαρροι, ὅπως δηλ. γιὰ τὸν «*θοδόν*» θηρευτὴ, «*ἔλλοπα*», ὑπῆρξαν τὰ δένδρα. Ἀκόμη μεταφορικῶς δημιουργήθηκε καὶ ἡ ἐννοια τοῦ «*δεινός*» τοῦ φοβεροῦ, τρομεροῦ, φρικτοῦ, σκληροῦ, ἄγριου. Ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἡ (παθητικὴ) ἐννοια τοῦ σεβαστοῦ, σεπτοῦ: «*δεινὴ τε καὶ αἰδοίη θεός*» [Ἰλ. Σ 394: ἀξιοσέβαστη καὶ θαυμαστὴ θεὰ εἶναι στὸ σπίτι μου (ἡ Θέτις)]. Ἀλλὰ καὶ τῆς ἐννοιας «*δειλός*», δηλ. φοβισιάρης, ἄψυχος καὶ ἀκόμη φαῦλος, πρόστυχος, μηδαμινός.

Ἀντιλαμβανόμεθα ἀσφαλῶς μὲ ποιὸ τρόπο ὁ «*δοῦπος*» («*ΔΟΥΠ*») πέρασε στὴ νοητικὴ ἀνθρώπινη ἐπεξεργασία καὶ δὲν ἔγινε μόνο φθόγγος τῆς πρώτης σημασίας «*ΔΟΥ*», ἀλλὰ ἐμφυτεύθηκαν ἐντὸς αὐτοῦ ὅλες οἱ ιδιότητες, θετικὲς καὶ ἀρνητικὲς, τοῦ ἀρχικοῦ φαινομένου, γιὰ νὰ καταλήξει ν' ἀποβεῖ σύμβολο ἱκανὸ νὰ χαρακτηρίζει ὅλες τὶς καταστάσεις ποὺ προκαλοῦνται τόσο ἐκ τῆς φύσεως, ὅσο καὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἐνεργειῶν.

Κατὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν λέξεων τοῦ λήμματος «Δ» θὰ δοῦμε τὴν αἰτία γιὰ τὴν ὁποία τὸ κύριο χαρακτηριστικὸ τῶν ἐννοιῶν ποὺ ἐκφράζουν θεωρήθηκε τὸ (ἀρκτικὸ) γράμμα «δέλτα».

III.

Ἡ λέξη ἡ ὁποία θ' ἀναπτυχθῇ ἀμέσως εἶναι ἡ λέξη «δένδρον».

Δένδρον: στὸν Ὅμηρο ἡ λέξη ποὺ ἀντιπροσωπεύει τὴν γενικὴ ἔννοια «δένδρον» (ἀγγλ. *tree* εἶναι ἡ «δρῦς» (Ἰλ. Μ 131): «τῷ μὲν ἄρα προπάραιθε πυλάων ὑψηλῶν ἔστασαν ὥς ὅτε τε δρῦες οὔρεσιν ὑψικάρηνοι αἱ τ' ἄνεμον μίμνουσι καὶ ὑετὸν ἥματα πάντα, ρίζησιν μεγάλῃσι διηνεκέεσσ' ἀραρυῖαι» [αὐτοὶ λοιπὸν ἔστεκαν μπροστὰ στὶς ὑψηλὲς πόρτες σὰν τὰ ὑψηλόκορφα δέντρα τῶν βουνῶν ποὺ μένουν σταθερὰ ἀντιμετωπίζοντα κάθε μέρα ἀνέμους θυελλώδεις καὶ βροχὲς καταρακτώδεις χάρις στὶς ρίζες τοὺς τίς μακρυνὲς ποὺ χρόνια ἀτελεύτητα εἶναι στεριωμένες]. Στὸν Ὅμηρο ὁ ξυλοκόπος ἀποκαλεῖται «δρυτόμος» (Ἰλ. Λ 86). Στούς στίχους αὐτοὺς συναντοῦμε καὶ τὴ λέξη «δένδρεα» (Λ 88) μὲ τὴν ἔννοια καὶ πάλι τὴν γενικὴ («οὔρεος ἐν βήσσησιν... τάμνων δένδρεα μακρά»), τῶν δένδρων δηλαδὴ ποὺ ἀναπτύσσονται στὰ βουνά. Καὶ στὴν Θεογονίᾳ συναντοῦμε τὴ λέξη «δένδρεα» (στίχ. 216), ἐδῶ ὅμως ὡς καρποφόρα («φέροντά τε δένδρεα καρπὸν») ἴσως κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ δένδρα ποὺ δὲν παράγουν κατάλληλους γιὰ τὴν ἀνθρώπινη διατροφή καρπούς.

Μὲ αὐτὰ τὰ δεδομένα δὲν ἐξαντλεῖται ἡ διαδικασία τῆς ἀναπτύξεως μιᾶς λέξεως. Στὴν λέξη «δένδρον» συναντοῦμε καὶ τὴν ἀρχέγονη λέξη τῆς πρώτης περιόδου τῆς ὀνοματοποιίας, τὸν φθόγγο σημασίας «ΔΟΥΠ» (λέξη «δοῦπος»), ἀλλὰ καὶ «ΔΟΥΡ» (λέξη «δουρὸς») μὲ τὴ σημασία τόσο τῆς ἀντιστάσεως στὴ βία τῆς ῥοῆς τοῦ χειμάρρου ὅσο καὶ τῆς «σχίζας» ποὺ προκαλεῖ ἡ θύελλα τῆς νεροποντῆς (δρῦπτω), δηλαδὴ τοῦ σπασμένου σχισμένου (βλαστοῦ) κλάδου τοῦ δένδρου.

Ἐχῶ ἤδη μιλήσει γιὰ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ἀργότερα τὰ «Μουσεῖα Λόγων» (ἴδε περισσότερα σὲ προσεχὲς τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ») προχώρησαν καὶ ἀρχισαν νὰ κατασκευάζουν λέξεις μὲ βάση τίς σχηματισθεῖσες ἐκ τῆς φυσικῆς αὐτῆς «διαδικασίας» τῆς ἐξελισσομένης μεταξὺ ἐλληνικῆς φύσεως καὶ ἔλλοπος ἀνθρώπου τοῦ ἐλληνικοῦ χώρου. Ἡ ἀρχικὴ αὐτὴ πορεία ἄφηνε τὸν σχηματισμὸ τῆς γλώσσας στὸν χρόνο. Ἀν αὐτὴ ὑπῆρξε ἡ πορεία τῆς γλώσσας μέσῳ τῶν χιλιετιῶν, τίθεται σήμερα ἓνα ἐρώτημα: Ὑπῆρξε ἐπιτάχυνση στὸ ρυθμὸ παραγωγῆς τῶν λέξεων στὸν ἐλληνικὸ χῶρο; ἢ οἱ ἐλληνικὲς λέξεις ποὺ ἐφθασαν σὲ μᾶς κατὰ τοὺς προκλασσικοὺς χρόνους ὑπῆρξαν τὸ ἀποτέλεσμα ἑνὸς πολιτισμοῦ διαρκείας πάρα πολλῶν χιλιετιῶν, ποὺ ἀγνοοῦμε τὴν ἑκτασὴ του; Καὶ στὶς δύο περιπτώσεις ἡ τελειότητα καὶ ὁ πλοῦτος τοῦ ἐλληνικοῦ λόγου μᾶς ὁδηγοῦν στὸ συμπέρασμα τῆς μὴ «συμβατικότητος» τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ τῆς ἐπεμβάσεως, σὲ κάποια περίοδο ἔπειτα, τῶν εἰδικῶν ἐργαστηρίων, δηλαδὴ τῶν «Μουσειῶν Λόγων» (ἐποχὴ Διὸς), γιὰ τὴν ἀνάπτυξή της. Ἐχῶ ἐξηγήσει, γιὰ τὴ θεωρῶ ὅτι σημειώνεται ἐπιτάχυνση στὴν ἀνάπτυξη τῆς γλώσσας μὲ «ἐντεχνον τρόπον». Στὸ τεῦχος 76/1988 τοῦ «Δαυλοῦ» γράφω: «Στὰ Μουσεῖα ἀρχίζει ἡ παραγωγή νέων λέξεων... θέτουν ὡς βάση τοῦ σχηματισμοῦ τὸ ἐρώτημα: Τί θέλουμε νὰ ἐκφράσουμε, «ὥστε ἀναγκαῖον εἶναι ὀρθῶς ἔχειν»; Μετὰ τὸν καταρτισμὸ τοῦ ὀρισμοῦ ἐτίθετο ἡ σειρὰ σπουδαιότητος τῶν στοιχείων ποὺ θὰ ἀποτελοῦσαν τὸ νοηματικὸ περιεχόμενον τῆς νέας λέξεως. Ὑλικά γιὰ τὸ κτίσιμο τῆς νέας λέξεως ἦταν καὶ «οἱ φθόγγοι σημασίας» (Α' περίοδου τῆς ὀνοματοποιίας) καὶ οἱ λέξεις οἱ μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς φυσικῶς σχηματισθεῖσες σ' ὁλόκληρο τὸν ἐλληνικὸ χῶρο... Ἡ νέα λέξη τώρα θὰ σχηματισθεῖ ἐκ τῆς ἀκροστιχίδος συμβόλων (γραμματά-

των) καὶ λέξεων (Α' καὶ Β' περιόδου), πού μποροῦν νὰ ἐκφράσουν τὰ διὰ τοῦ ὀρισμοῦ ἐπιθυμητὰ καὶ εἰσέτι ἀνείπωτα. Οἱ λέξεις κατασκευάζουν λέξεις. Αὕτῃ ὑπῆρξε ἡ βάση ἀνάπτυξεως τοῦ ἑλληνοῦ λόγου». Καὶ ἐτελείωνα λέγοντας: «Ἡ φύση ἢ Ἑλληνικὴ καὶ ὁ Ζεὺς ἀποτελοῦν τὸ ζεῦγος πού γέννησε τὴν “μείζω δύναμιν” τοῦ Πλάτωνος, ἡ ὁποία καὶ προκάλεσε τὴν ἔκρηξη τοῦ μεγάλου Πολιτισμοῦ καὶ ἔθεσε τὶς βάσεις τοῦ “λόγου” καὶ τῆς “λογικῆς” σ' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα».

Αὕτῃ τῇ σύντομῃ παρουσίᾳ, τὴν ὁποία ἔκανα ἀντιπαραθέτοντας καὶ πάλι τὶς ἀπόψεις μου στὴ σχετικὴ θέση τῆς γλωσσολογίας, θεωρῶ ἀρκετὴν, γιὰ νὰ ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ λέξη π.χ. «δένδρον» δὲν εἶναι προῖον τῆς συμβατικότητος, τέτοιο πού θὰ ἠδύνατο μιὰ ὁποιαδήποτε ἄλλη λέξη, π.χ. «τέχνη», νὰ ἀντικαταστήσει. Καὶ ἐδῶ εἶναι τὸ ἐπίμαχο σημεῖο, τὸ λάθος γιὰ μένα, τῆς ἐπιστήμης τῆς γλωσσολογίας, ἡ ὁποία δέχεται τὴν ἀνάγκη τῆς παρουσίας κάποιας μητέρας γλώσσας («ἰνδοευρωπαϊκῆς») μὲ ἱστορικὸ δῆθεν κριτήριον, παρ' ὅλον ὅτι μιλεῖ περὶ ἑνὸς ἀνυπαρκτοῦ γιὰ τὴν ἱστορία λαοῦ. Ἀκόμη δὲ στηρίζει αὕτῃ τὴν «ἰνδοευρωπαϊκὴ γλωσσολογία» (ἢ «συγκριτικὴ») στὴν ἀνυπαρξία συνδέσμου μεταξὺ «σημαίνοντος» καὶ «σημαινομένου». Ἐξ ὧσων μέχρι στιγμῆς ἀνέπτυξα καὶ διὰ τῶν πολλῶν λέξεων τὶς ὁποῖες ἀνέλυσα στὰ προηγούμενα τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ», νομίζω ὅτι ἐπαρκῶς ἀπέδειξα ὅτι ἡ ὀργάνωσις τῶν πανάρχαιων ἑλληνικῶν λέξεων εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένη κατ' ἀρχὴν μὲ τοὺς «φθόγγους σημασίας», ἐν συνεχείᾳ δὲ ἡ ἀνάπτυξις καὶ ὁ πολλαπλασιασμός (*Διπλασιολογία* κατὰ Πῶλον) ἐπετεύχθη ἐν τῷ «Μουσεῖον Λόγων».

IV.

Θὰ κλείσω ὅμως τὸ παρὸν ἄρθρον κάνοντας ἀναφορὰ καὶ στὸν τρόπο πού τὰ «Μουσεῖον Λόγων» ἐργάζονταν γιὰ τὴν παραγωγὴ νέων λέξεων. Παράδειγμα θὰ δώσω μὲ τὴ λέξη δ-έ-ν-δ-ρ-ο-ν.

Πρῶτο βῆμα ἡ ὑπάρχουσα (ἐὰν φυσικὰ ὑπάρχει) λέξη τῆς Α' περιόδου (τῆς πρὸ δηλαδὴ τῶν Μουσειῶν Λόγων). Ἐν προκειμένῳ ἡ λέξη «δουρ-ός» ἢ «δόρυ». Εἶναι πολὺ πιθανὸν καὶ αὕτῃ ἡ ἀρχέγονη λέξη νὰ ἐτίθετο ὑπὸ τὸν ἑλεγχον τῆς προελεύσεώς της, ὡς ἡχητικοῦ καὶ ὀπτικοῦ ἐρεθίσματος. Ἐὰν λοιπὸν δεχθοῦμε ὅτι ὑπῆρχε καὶ αὕτῃ ἡ βάση, προκειμένου νὰ διαπιστωθῇ ἡ σχέση τῆς «προσωδίας» τοῦ φθόγγου καὶ τῆς «κοινῆς ἀκουστικῆς ἀντιλήψεως», τότε ἀνεζητεῖτο ἡ ρίζα τῆς παραγωγῆς, δηλαδὴ ὁ πρωτογενὴς ἡχος-εἰκόνα, πού ἐν προκειμένῳ εἶναι ὁ φθόγγος σημασίας «ΔΟΥΠ». Ἐξ αὐτῆς, ἴσως, τῆς αἰτίας προκρίθηκε τὸ «Δ» τοῦ «ΝΤ» ἢ τοῦ «d». Καὶ θεωρῶ ὅτι: ἐὰν πράγματι ἐγίνε «ἐπίσκεψις» στὸν χῶρον παραγωγῆς τοῦ ὑποκώφου καὶ βαρέως ἤχου, π.χ. εἰς *δρυμόν* (δάσος), ὅπου ἐργάζονταν οἱ ὀνοματοθέτες τῶν Μουσειῶν *δρυκόποι* (ξύλοκόποι), θὰ ἀντελήφθησαν ὅτι πράγματι ἡ λέξη «ΔΟΥΠ-ΟΣ» ἢ «ΔΟΥΠ-Υ» μὲ τὶς σημασίας τοῦ ξύλινου δοκοῦ, κούτσουρου, σανίδας κ.λπ. προσδιόριζε βεβαίως τὸν ἡχο πού προκαλεῖτο ἐκ τῆς κρούσεως τοῦ «δούρατος» (ξύλινου σώματος) ἐπὶ ἄλλου κορμοῦ ἢ κατὰ τὴν κοπὴν μὲ τοὺς πελέκεις κ.ἄ. Δὲν ἦταν ὅμως λέξη καθορίζουσα ἐπακριβῶς τὸ ἀνείπωτο μέχρι ἐκείνη τὴ στιγμὴ «δένδρον»!.. Καὶ θὰ ἀναπτύξω ἀμέσως τοὺς λόγους:

Κατ' ἀρχὴν τὸ ξύλον αὐτό, πού, κατεργαζόμενο ἔστω μὲ τὸν πλέον ἀρχέγονο τρόπο, ἐγίνετο κατάλληλον γιὰ τὴν θήρα (κυνήγι) τοῦ ἑλλοπος πρὸς ἐξασφάλισιν

του «δόρπου» (τῆς τροφῆς του) καὶ ἀκόμη ὡς «δοκός» γιὰ τὴν κατασκευὴ «δόμου» (κατοικίας) εἶχε παύσει

(α) νὰ ἔχει φύλλα ἐνωμένα μὲ τὸ ξύλο (*ἐνοσίφυλλον ἢ εἰνοσίφυλλον*) καὶ

(β) νὰ ἔχει, ὡς ζωντανὸς ὀργανισμὸς, τὸν χῶρο τὸν δικό του, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐξασφάλιζε τὴ διατροφή του. (Αὐτὸς ὁ χῶρος εἶναι ἡ «νάπη», δηλαδὴ ἡ δασώδης κοιλάδα ἢ τὸ φαράγγι, ἐκεῖ «ναίει», κατοικεῖ, καὶ «νέμεται», διατρέφεται). Παρέμενε ὅμως σῶμα

(γ) μὲ ἀπλωμένες («διηνεκέεσσιν»: 'Ιλ. Μ 134)

(δ) ρίζες («ρίζησιν»: 'Ιλ. Μ 134)

(ε) ὡς ἓνα σύνολο (ὄλον).

Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἀντελήφθῃ ἤδη ὅτι ἐκ τῆς παραθέσεως τῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ «δένδρου» φθάσαμε στὸ σχηματισμὸ τοῦ ὀρισμοῦ «δένδρον». Δένδρον λοιπὸν εἶναι:

Δ = τὸ «δουρὸ»

Ε = ἐνοσίφυλλον, τὸ ὁποῖο

Ν = ἐν τῇ «νάπῃ» «ναίει» καὶ «νέμεται» (διατρέφεται)

Δ = διὰ τῶν ἀπλωμένων («διηνεκέεσσιν»)

Ρ = ριζῶν («ρίζησιν»)

Ο = ὡς ἓνα σύνολο («ὄλον»).

Εἶναι νομίζω φανερό ὅτι ἡ λέξη «δένδρον» (ὅπως ἄλλωστε ὅλες οἱ λέξεις τῆς πανάρχαιας ἑλληνικῆς γλώσσας) ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει θὰ μπορούσε νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ μιᾶς ἄλλης, λ.χ. τῆς «τέχνης» (τὴν ὁποία καὶ ἀνέπτυξα κατὰ κάποιο τρόπο στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ», ὅπου μίλησα γιὰ τὶς σημασίες τοῦ γράμματος «Τ»). Αὐτό, κατὰ τὴν ἐντύπωση τὴν ὁποία ἀποκόμισα διαβάζοντας τὶς ἀπόψεις ἐκπροσώπων τῆς ἐπίσημης γλωσσολογίας, ἐφ' ὅσον ἀληθεύει, ἀνατρέπει δύο ἐκ τῶν πλέον δογματικῶν θέσεων τῆς «Συγκριτικῆς γλωσσολογίας» καὶ τῆς «Ἰνδοευρωπαϊκῆς γλωσσολογίας»: (α) τὸν μῦθο περὶ τῆς Ἰνδοευρωπαϊκῆς ὡς μητέρας γλώσσας καὶ (β) τὴν συμβατικότητα.

[ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Φιλόδοξη, ὁμολογῶ, ἐπιθυμία μου θὰ ἦταν νὰ δεχθεῖ ὁ καθηγητὴς κ. Γ. Μπαμπινιώτης τὴν πρόσκλησή μου γιὰ ἓνα διάλογο. Δὲν θὰ εἶναι ὅμως ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποία ἓνας ἄγνωστος «μὴ εἰδικὸς» στὸ χῶρο τῆς γλωσσολογίας ἀνοίγει κάποια κλειστὴ θύρα. Ὑπάρχει, ὡς γνωστόν, τὸ παράδειγμα τοῦ Michael Ventris, ὁ ὁποῖος, ὅπως γνωρίζουν οἱ ἑλληνες ἀρχαιολόγοι καὶ γλωσσολόγοι, ἦταν ἄσχετος μὲ τὴν ἐπιστὴμὴ τῆς γλωσσολογίας. Χάρη ὅμως σ' αὐτὸν ἔπαυσαν οἱ ἑλληνες νὰ εἶναι οἱ «ἀγράμματοι» τῆς ἀρχαιότητος!..

(Μὲ τὴν εὐκαιρία, δὲν θὰ ἔπρεπε, τιμῆς ἕνεκεν, νὰ στηθῇ ἡ προτομὴ τοῦ Ventris στὴν Κνωσό; Μὲ ποῖο τρόπο οἱ πνευματικοὶ ἡγέτες τοῦ τόπου αὐτοῦ, ποὺ «ἀνατρίχιασαν ἐκ συγκινήσεως», ὅπως ἔγραψε ὁ ἀρχαιολόγος κ. Μ. Ἀνδρόνικος, ὅταν δημοσιεύθηκαν τὰ πορίσματα τῆς ἔρευνας τοῦ Ventris, τίμησαν τὸν ἄνθρωπο ποὺ προσέφερε τόσο τεράστιο ἔργο στὶς ἐπιστῆμες τῆς ἱστορίας, τῆς ἀρχαιολογίας, τῆς γλωσσολογίας κ.λπ.;)

Ἐλπίζω ὅτι ἡ πρόσκλησή μου πρὸς τὸν ἐπιφανῆ γλωσσολόγο θὰ γίνῃ δεκτὴ, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀλήθειας].

[Στὸ προσεχὲς τεῦχος: «Ἐνα ἐντυπωσιακὸ παράδειγμα: Ἡ «ὀργάνωση» τῆς λέξεως «Δύναμις»].

ΜΙΧΑΗΛ ΔΑΝΙΚΑΣ

Ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, διεθνισμὸς καὶ κοσμοπολιτισμὸς

Τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου καὶ μὲ τις ἀξίες τὶς ὁποῖες ἐκφράζει μετουσιώνεται σὲ παγκόσμιο, οἰκουμενικό. Ἡ οἰκουμενικὴ διάσταση ὑπάρχει βεβαίως σὲ κάθε ἐκδήλωση τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ πολιτισμοῦ. Ἡ οἰκουμενικότης τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ὅμως γεννᾷ καὶ ἐρωτηματικά: εἶναι μήπως ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς ὁ μοναδικὸς ὁ ὁποῖος διεκδικεῖ τὴν παγκοσμιότητα ἢ μήπως καὶ οἱ πολυσυζητημένοι -ισμοὶ τῶν καιρῶν μας, ὁ διεθνισμὸς καὶ ὁ κοσμοπολιτισμὸς, διεκδικοῦν κι' αὐτοὶ τὴν οἰκουμενικὴ τους θέση; Ἄν ναι, κατὰ πόσον μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς εἶναι μιὰ διεθνιστικὴ-κοσμοπολιτικὴ ὑπόθεση, καὶ κατὰ πόσον ὁ διεθνισμὸς καὶ ὁ κοσμοπολιτισμὸς ἔχουν ἑλληνικὰ στοιχεῖα;

Κατ' ἀρχὴν ἂς διευκρινήσουμε ὅτι τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα, ὁ ἑλληνικὸς πολιτισμὸς, μίλησε στὸν κόσμον ὁλόκληρο ἀδέσμευτος ἀπὸ κάθε ἐξουσιαστικὴ σκοπιμότητα. Μίλησε στὴν οἰκουμένη χωρὶς κάποια ἄνωθεν παρέμβαση. Μίλησε ἀβίαστα, ἐλεύθερα, ἀνεξάρτητα. Τὸ ὅτι τὸ ἑλληνικὸ πνεῦμα ἐκφραζόμενο γιὰ τὴν πατρίδα κλπ., τῶκανε πέρα ἀπὸ γεωγραφικοὺς χώρους ἢ ἀντιπάλους τῆς ἐποχῆς; εἶναι μιὰ ἀκόμη ἐνδειξὴ τῆς οἰκουμενικῆς του ἀξίας.

Σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸ, τόσο ὁ διεθνισμὸς ὅσο καὶ ὁ κοσμοπολιτισμὸς δροῦν «παρὰ φύσιν». Τόσο ὁ πρῶτος ὅσο καὶ ὁ δεύτερος ἐπιδιώκουν τὸν ἐκμηδενισμὸ τῶν πολιτιστικῶν καὶ ἱστορικῶν διαφορῶν μεταξὺ τῶν ἔθνων, τὴν οὐσιαστικὴ ἰσοπέδωσιν καὶ τὸν ἀφανισμὸ τῶν ἱστορικῶν τους παραδόσεων. Τόσο ὁ διεθνισμὸς, ὁρμώμενος ἀπὸ τὸ ἀξίωμα ὅτι «δὲν ὑπάρχουν οὐσιαστικὲς διαφορὲς μεταξὺ τῶν λαῶν, καὶ οἱ ὁποῖες διαφορὲς ποὺ ὑπάρχουν εἶναι δημιουργήματα ἀποκλειστικὰ ἐξωτερικῶν συνθηκῶν», ὅσο καὶ ὁ κοσμοπολιτισμὸς, ὁ ὁποῖος τείνει νὰ μετατρέψῃ τὴν ὑφήλιο σ' ἓνα ἀπέραντο *melting pot*, ὅπου ὁ καθένας θὰ δέχεται τὰ ἴδια ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα καὶ ὅπου ὅλοι θ' ἀντιδρῶν ὁμοίωμα, ἔχουν σὰν κοινὸ παρονομαστὴ τὴν μαζοποίηση, τὴν περιφρόνησιν τῆς ἰδιαιτερότητος τῶν ἀτόμων καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῶν ἔθνων. Καὶ ὁ διεθνισμὸς καὶ ὁ κοσμοπολιτισμὸς ἐπιμελῶς ἐπεδόθησαν στὴν ἰσοπέδωσιν (ἂν ὅχι ἀφανισμὸ) ὅλων ἐκείνων τῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα συγκροτοῦν τὴν ἐννοια τοῦ ἔθνους. Ὁ πρῶτος στὸ ὄνομα μιᾶς «διεθνιστικῆς ἀλληλεγγύης» (ἐννοίας ἀκαθόριστης, ἢ ὁποία σιγὰ-σιγὰ τείνει ν' ἀποκτήσῃ μεταφυσικὴ χροιά), ὁ δὲ δεύτερος στὸ ὄνομα μιᾶς ἀκόρεστης κερδοσκοπίας ποὺ θέλει τὰ ἔθνη τῆς γῆς νὰ υἱοθετήσουν τὸν «πολιτισμὸ» καὶ τὴν «κουλτοῦρα» τῆς Coca Cola καὶ τῆς Disneyland. Μὲ τὸ πρόσχημα τῆς «ἀγάπης» ἢ τῆς «ἀλληλεγγύης» (ἢ μᾶλλον στὸ ὄνομα αὐτῆς) ὁ διεθνισμὸς (ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ του ἐμφάνισιν ὡς στὶς μέρες μας), ταπείνωσε λαοὺς, ἐξηφάνισε πολιτισμοὺς ὁλόκληρους, διαστρέβλωσε τὴν παράδοσιν ἄλλων.^{1,2}

Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν πλευρὰ των, θεωροῦντες τὸ ἔθνος ὡς ἱστορικὴ καὶ πολιτιστικὴ ὄντοτητα, δὲν δίστασαν ποτὲ νὰ ἀνεχθοῦν τὶς παραδόσεις τῶν ἄλλων λαῶν. Δὲν προσπάθησαν ποτὲ νὰ ἐπιβάλλουν τὴν θρησκεία των³ ἢ τὰ ἔθιμά των στὰ ἄλλα ἔθνη, τὸν σεβασμὸ τῶν Ἑλλήνων, καὶ σὲ ἐποχὲς ἀκόμη κατὰ τὶς ὁποῖες ἴδρυν κοσμοκρατορίες, πρὸς τοὺς γηγενεῖς πληθυσμοὺς τὸν δείχνει καθα-

ρά και τὸ γεγονός ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν πείραξε καθόλου τὶς λατρευτικὲς θρησκευτικὲς συνήθειες τῶν Αἰγυπτίων στὴν κατακτηθεῖσα Αἴγυπτο. Οἱ δὲ χαρακτηρισμοὶ «Ἕλλην» καὶ «βάρβαρος» δὲν ὑπεδήλωναν κάποια κληρονομικὴ φυλετικὴ ὑπεροχὴ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ ἦσαν δηλωτικοὶ τῆς διαφορᾶς τῆς πολιτιστικῆς στάθμης, ἡ ὁποία ἐχώριζε τοὺς Ἕλληνες ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους· οἱ δὲ λόγοι τοῦ Ἰσοκράτη, ὅτι δηλαδὴ «Ἕλληνες εἰσὶν οἱ τῆς ἡμετέρας παιδύσεως μετέχοντες», θὰ ἦταν ἄδικο νὰ ἐκληφθοῦν ὡς λόγοι οἰήσεως καὶ ὡς ἐνέχοντες πρόθεσι ἐπιβολῆς τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ σὲ ἄλλοεθνεῖς. Δὲν ὑποδηλοῦν κάποιο πνευματικὸ ἱμπεριαλισμὸ —κάθε ἄλλο. Τονίζουν τὴν δεκτικότητα, τὴν ἀνεκτικότητα τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ πέρα ἀπὸ στενὰ φυλετικὰ κριτήρια. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰσοκράτη δείχνουν περίτρανα πὼς οἱ Ἕλληνες δὲν εἶχαν ἔμμενες ἰδέες σχετικὰ μὲ «φυλετικὲς καθαρότητες». Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω συμπεραίνει κανεὶς ὅτι οἱ Ἕλληνες ὄχι μόνο κήρυκες καὶ ἀπόστολοι μιᾶς φρικτῆς ὁμοιομορφίας δὲν ἦσαν, ἀλλὰ ἀντίθετα σεβάσθηκαν τὶς παραδόσεις καὶ τὰ ἥθη ἄλλων ἐθνῶν.

Ὁ διεθνισμὸς καὶ ὁ κοσμοπολιτισμὸς, βασιζόμενοι σὲ κάποια νεφελώδη ἰδεώδη καὶ ἐκκινούμενοι ἀπὸ τὴν «ισότητά γιὰ ὅλους», κατορθώνουν τελικὰ νὰ ἐπιβάλλουν μιὰ ὁμοιομορφία «σκέψεως» καὶ «πολιτισμοῦ» (αὐτὸς ἄλλωστε δὲν εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τῶν ἐξουσιαστικῶν κέντρων, τὰ ὁποῖα οἱ δύο «κοσμοθεωρίες» ἐξυπηρετοῦν;). Σ' αὐτὴ δὲ τὴν ὁμοιομορφία κάθε διαφορετικὴ φωνή, ὁ καθένας ποὺ διαφωνεῖ μὲ τὸν *sine nomine vulgus*, πρέπει νὰ φιμωθῇ. Ἡ φρικτὴ ὁμοιομορφία, τὴν ὁποία ἐπιβάλλουν, ἀνέχεται καὶ κολακεύει τὶς μᾶζες, ἀλλὰ ποτὲ τὸν ἄνθρωπο (μὲ τὴν γνήσια ἐλληνικὴ σημασία τῆς λέξεως). Εἶναι δηλαδὴ προφανές, πὼς ὁ διεθνισμὸς καὶ ὁ κοσμοπολιτισμὸς εἶναι ταυτόχρονα βαθύτατα ἀντιδημοκρατικοὶ (διότι περιθωριοποιοῦν κάθε διαφορετικὴ φωνή) ἀλλὰ καὶ βαθύτατα ἀντιαξιοκρατικοὶ (ἀφοῦ προσπαθοῦν τὴν ἰσοπέδωση τῶν πάντων). Ἀμφότεροι δηλαδὴ ἔχουν κάτι τὸ προσχεδιασμένο καὶ δογματικό. Τὸ ἀνησυχητικὸ δὲ εἶναι ὅτι ἡ φήμιση τῶν ὀλίγων ἐπεκτείνεται δυστυχῶς καὶ στὸν τομέα τῆς ἐπιστήμης, ἐκεῖ ὅπου θάπρεπε ἡ συζήτηση καὶ ἡ ἀναζήτηση τῆς ἀλήθειας νὰ γίνωνται μακριὰ ἀπὸ κάθε εἶδους παρεμβολές⁴. Τὸ τελικὸ ἀποτέλεσμα τῶν δύο αὐτῶν «κοσμοθεωριῶν» εἶναι ἡ δημιουργία μιᾶς πολιτιστικῆς ἐρήμου, μιᾶς ἐκνευριστικῆς μονοτονίας, ἡ ὁποία, ἂν ἴσως ἀρέσει σὲ μερικοὺς, εἶναι πράγματι ἀποπνικτικὴ γιὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, τὶς φωτεινὲς ἐκεῖνες συνειδήσεις οἱ ὁποῖες γρηγοροῦν καὶ ἀποτελοῦν τὴν κινητήριον δύναμιν τῆς ἱστορίας⁵. Ἄν δὲ οἱ λογῆς-λογῆς διεθνιστὲς καὶ κοσμοπολίτες ἰσχυρισθοῦν πὼς εἶναι οἱ φορεῖς τῆς «ἀλληλεγγύης καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν», τὸ ρωμαϊκὸ ρητὸ «*ubi solitudinem faciunt, pacem appellant*» εἶναι μιὰ ἀπάντηση γι' αὐτοὺς.

Ἡ πολιτιστικὴ ὁμοιομορφία εἶναι ἡ μοιραία συνέπεια τῶν δύο προαναφερθέντων τυραννικῶν - ἰσμῶν τῶν καιρῶν μας. Τὸ τραγικὸ εἶναι πὼς καὶ ἡ τέχνη, ἡ εὐγενέστερη ἴσως ἐκδήλωση τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, τείνει νὰ γίνῃ τέχνη διεθνικὴ (ἢ πολυεθνικὴ) δίχως παλμό, δίχως νεῦρο, δίχως ἐμπνευση, ἀποκομμένη ἀπὸ τὶς ζωογόνες παραδόσεις τῶν ἐθνῶν, μιὰ τέχνη ποὺ δὲν εἶναι τέχνη. Τὸ τραγικὸ εἶναι πὼς σήμερα πλέον ὑπάρχει μιὰ τέχνη, γιὰ τὴν ὁποία, θὰ λέγαμε (παραφράζοντας τὸν διακεκριμένο Μεξικανὸ λογοτέχνη Octavio Paz), ὅτι «δὲν ἀξίζει νὰ ὑπερασπισθοῦμε μὲ τὴν ζωὴ μας»⁶.

Ἐκ τῶν ὧν ἀνεφέρθησαν εἶναι πασιφανές, νομίζω, ὅτι ἐλληνικὸς πολιτι-

σμός και διεθνισμός - κοσμοπολιτισμός είναι έννοιες αλληλοαναιρούμενες, αντίπαλες, έχθρικές. "Όπως έσημείωσε και ο Μετέωρος («Δαυλός», τεύχος 71, σ. 3968), ο ελληνικός πολιτισμός δεν είναι και δεν μπορεί να είναι διεθνικός, ακριβώς διότι *«ἀναζητεί χωρίς περιορισμούς τὸ ἀληθινόν, αἰεὶ ρέων σὲ μιὰ ἀτέρμονα κίνηση πρὸς τὸ φύσει ἐλεύθερο»*, κάτι τὸ ὁποῖο ὁ διεθνισμός - κοσμοπολιτισμός ἀπεχθάνεται κυριολεκτικὰ καθεύδων μακαρίως μὲ τὴν βεβαιότητα τῶν δογματικῶν του ἀντιλήψεων.

[Eindhoven, Ὑλλανδία]

Σημειώσεις:

1. Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς Victor Segalen, στὸ ἔργο του *"Les Immémoriaux"* στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνος μας περιέγραψε τὸν ἀργὸ θάνατο τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Μαορί ἀπὸ τοὺς Βρεταννοὺς προτεστάντες ιεραποστόλους (*"Elements"*, no. 36, 1980).

2. Στὰ πλαίσια βέβαια τῆς ιδεολογίας τῆς ὁμοιομορφίας ἄρχισε καὶ ἐπερατώθη «αἰσίως» ἡ γενοκτονία τῶν Ἰνδιάνων τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοσάξωνες. Ποιὸς ἄρα γε σήμερα νοιάζεται γιὰ τὸ τι ἀπέγινε μὲ τοὺς γηγενεῖς πληθυσμοὺς τῆς Ἀμερικῆς; Οὐαί τοῖς ἡττημένοις...

3. Πρόσφατες ἀρχαιολογικὲς ἐρευνες στὴν Ἰνδία καὶ τὸ Πακιστὰν ἀπεκάλυψαν ἐλληνικοὺς ναοὺς δίπλα στοὺς ναοὺς τῶν τοπικῶν πληθυσμῶν. Ἀρθρα ἀναφερόμενα στὰ σημαντικὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν εἶχαν δημοσιευθεῖ πρὸ δύο ἐτῶν περίπου στὴν ἐφημερίδα τοῦ Λονδίνου *"The Times"*.

4. Χαρακτηριστικὴ περίπτωση προσπάθειας φιμώσεως ἐπιστημόνων (καὶ δὴ διαπρεπεστάτων) εἶναι ἡ ἀκόλουθη: τὸ 1969 ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς California (Berkley) Arthur R. Jensen δημοσίευσε στὴν *"Harvard Educational Review"* ἄρθρο, στὸ ὁποῖο, βασιζόμενος σὲ πειραματικὰ δεδομένα, ὑπεστήριξε πῶς ὁ μέσος βαθμὸς εὐφυΐας τῶν Λευκῶν εἶναι ὑψηλότερος ἀπὸ τὸν ἀντίστοιχο τῶν Νέγρων. Ὁ ἐν λόγω καθηγητὴς ἀπειλήθηκε καὶ λοιδωρήθηκε ὄχι μόνον ἀπὸ ἐξωπανεπιστημιακὰ στοιχεῖα ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φοιτητὲς καὶ ἄλλους ἀνήκοντες στοὺς ἀκαδημαϊκοὺς κύκλους. Ἡ ὅλη συζήτηση ξέφυγε τελείως ἀπὸ τὰ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὰ πλαίσια, πολιτικοποιήθηκε καὶ ὁ καθηγητὴς ...Jensen χαρακτηρίσθηκε ρατσιστής. Τὴν ἀποψη τοῦ Jensen γιὰ τὴν διαφορὰ βαθμοῦ εὐφυΐας μεταξὺ Λευκῶν καὶ Νέγρων ὑπεστήριξαν, μεταξὺ ἄλλων, ὁ W. Shockley (Νόμπελ Φυσικῆς τοῦ 1956 καὶ καθηγητὴς στὸ Stanford University), ὁ R. Lynn (καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ulster, Coleraine) καὶ ὁ H. Eysenck (διευθυντὴς τοῦ τμήματος ψυχολογίας στὸ Ἰνστιτοῦτο Ψυχιατρικῆς τοῦ Λονδίνου). Ὁ ὑποφαινόμενος δὲν ὑποστηρίζει ἡ καταδικάζει τὴν θέση τοῦ καθηγητοῦ Jensen, γιὰ τὸν ἀπλὸ λόγο ὅτι δὲν ἔχει στοιχεῖα μὲ τὰ ὁποῖα μπορεῖ νὰ τὴν ὑποστηρίξη ἢ νὰ τὴν ἀνασκευάσῃ. Τὸ γεγονός εἶναι ἔνα: ὅτι σὲ μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀποψη δὲν ἐγίνε ἀντιπαράθεση μιᾶς ἄλλης ἐπιστημονικῆς ἀποψης, ἀλλὰ ἡ ὅλη ὑπόθεση κινδύνευσε νὰ ἐκφυλισθῇ σὲ ἀντεγκλήσεις καὶ ἄλλα παρόμοια, καὶ ὁ ἐπιστήμων ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε τὴν «εἰκονοκλαστικὴ» αὐτὴ ἀποψη κινδύνευσε νὰ φιμωθεῖ.

5. Ἐνα ἀξιόλογο ἄρθρο ἀνω στὸ θέμα αὐτὸ δημοσιεύθηκε στὴν ἰσπανικὴ ἐφημερίδα *"ABC"*, στὶς 7/11/87. Συγγραφεὺς ἡ δραματουργὸς Maria Manuela Reina καὶ τίτλος τοῦ ἁρθροῦ *"La filosofia y el hombre en el siglo XXI"*.

6. Ἐνας ἀπὸ τοὺς μεγάλους συνθέτες τοῦ αἰῶνος μας, ὁ Γερμανὸς Hans Pfitzner, ἔγραψε στὶς 21 Μαΐου τοῦ 1928 ὅτι *«τέχνη ἀξία παγκοσμίου ἀναγνώρισεως εἶναι ἐκείνη ποὺ εἶναι βαθεῖα ριζωμένη στὶς παραδόσεις μιᾶς χώρας καὶ ἡ ὁποία ἀντανάκλᾷ τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ λαοῦ τῆς χώρας αὐτῆς. Μόνον μιὰ τέτοια τέχνη ἔχει καὶ νὰ προσφέρῃ καὶ στὶς ἄλλες χώρες»* (ἀπὸ ἄρθρο τοῦ Ulrich Mutz, *"Pfitzner as a conservative thinker"*, The Salisbury Review, July 1987, τόμος 5, ἀρ. 4, σσ. 24-28).

Πληροφόρησε τὸν σκεπτόμενο γνωστό σου, τί ἐστὶ «Δαυλός». Κάθε ἄνθρωπος ποὺ «καταλαβαίνει», θὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν πληροφορία σου αὐτή.

ΘΕΟΠΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

«Έλλάδα»

Σ' εὐχαριστῶ, μητέρα,
πού μ' ἀγάπησες
τόσο λίγο
ὅσο μιὰ μητρυιά.

Θ' ἀναγάλλιαζα,
ἂν μού 'λεγες
πώς εἶμαι
ἔστω καὶ νόθο
παιδί σου.

Σ' εὐχαριστῶ,
πού με ποτίζεις,
ὅταν διψῶ,
χολή καὶ ὄξος
ἢ κρασί ἀττικό
με κώνειο.

Σ' εὐχαριστῶ,
πού ἀπ' τὰ στήθη μου
θηλάζεις μέλι καὶ γάλα
τοῦ πόνου.

Τὰ παιδιά μου
μιὰ σαύρα,
ἕνα σκυλί ἀδέσποτο,
πού τ' ὄνειρό του
θυμίζει τ' ἄκακο
βλέμμα τ' ἄρνιοῦ
πού σφαγιάζεται
μέρα χαρᾶς,
γιορτή.

Ένθετο

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ κ. ΜΑΝ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ

ή

“Όταν η Λογική ανάλυση «νοθεύεται»
και θολώνεται από την σκοπιμότητα...

- Τί προτιμάτε; Τήν «αύθεντία» ή την αλήθεια;

ΜΕΤΕΩΡΟΣ

- ‘Ο κ. Μ. ‘Ανδρόνικος, οί «παραχωρήσεις» του και τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ «Φοινίκισμοῦ»...

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗΣ

- Προτεταιότητα ἐνδιαφερόντων...

Κ.Π.

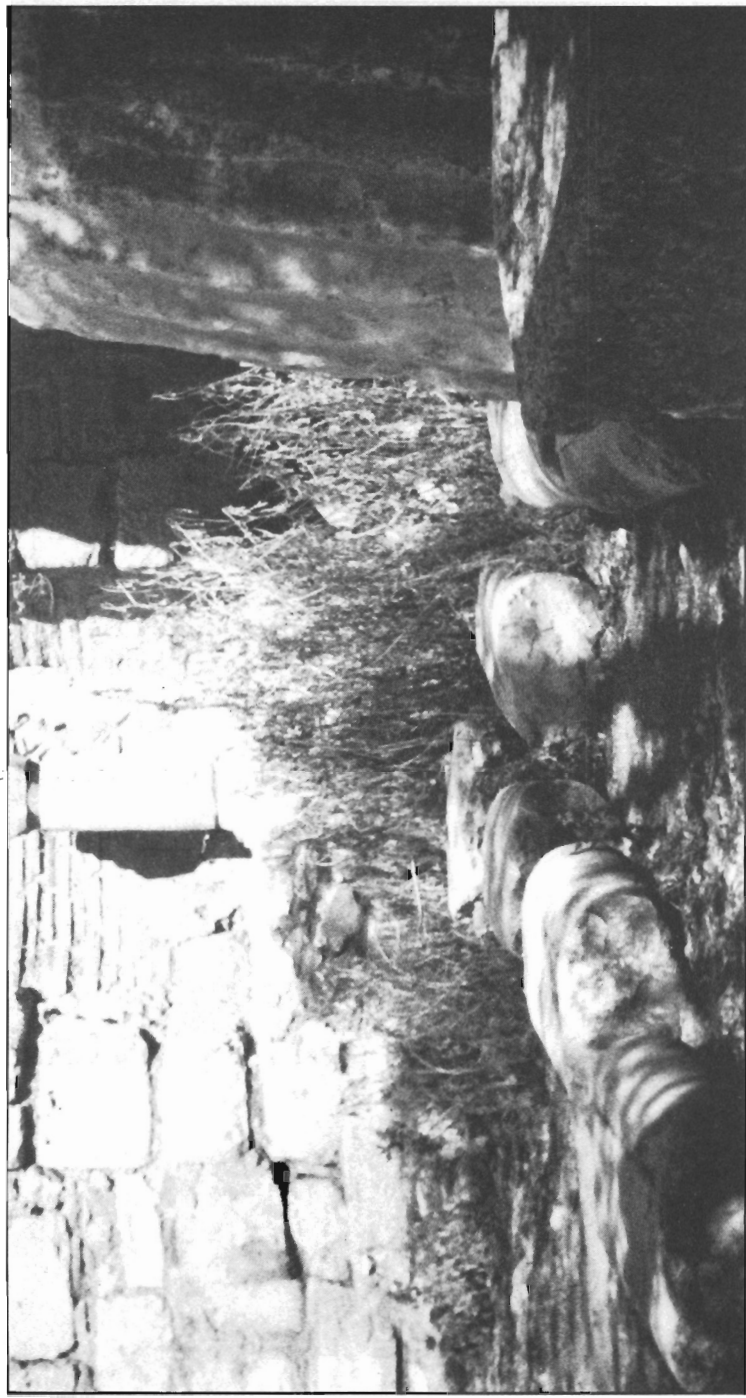
- Θὰ ἀπαντήσει ὁ κ. Μανώλης ‘Ανδρόνικος;

ΕΡΙΝΥΣ

- Τρεῖς ἀπορίες γιὰ τὸν κ. Μ. ‘Ανδρόνικο

ΕΜΜ. Γ. ΚΑΡΑΜΑΝΩΛΗΣ

ΔΑΥΛΟΣ

Λόχμες από αγριόχορτα γεμάτες από ανθρώπινα περιττώματα αποτελούν σήμερα τὸ θλιβερό «πλαίσιο» τῶν ἀρχαιοτήτων τοῦ ἱεροῦ χώρου τῶν Δελφῶν. Οἱ ξένοι ἀρχαιοφίλοι, ποὺ ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης φθάνουν ἐδῶ, γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸ σεπτὸ μητροπολιτικὸ κέντρο τοῦ πανάρχαιου Ἑλληνικοῦ (καὶ Παγκόσμιου) Πολιτισμοῦ, τὸ σύμβολο αὐτοῦ τοῦ οἰκουμενικοῦ ἀπολλωνείου φωτός καὶ πνεύματος, κυριολεκτικὰ «πιάνουν τὴ μύτη τους», καθὼς πλησιάζουν μέσα στὸν κοπρῶνα αὐτὸν τῆς πανάθλιας ἐπίσημης ρωμείκης κατάντιας. Οἱ ἀρχαιολόγοι μας προτιμοῦν νὰ ἐπιδίδωνται σὲ ἄλλες ἐνασχολήσεις, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ ἀντιεπιστημονικὴ ἀπολογία τους ὑπὲρ τοῦ Φοινικισμοῦ... [Ἡ φωτογραφία ἐλήφθη τὴν περασμένη ἐβδομάδα ἀπὸ συνεργάτη τοῦ «Δαυλοῦ»].

ΜΕΤΕΩΡΙΣΜΟΙ

Τί προτιμάτε; Τὴν «αὐθεντία» ἢ τὴν ἀλήθεια;

Στὸ ἔνθετο ποῦ ἀκολουθεῖ θὰ συναντήση ὁ ἀναγνώστης μιὰ στέρεη, ἐποικοδομητικὴ καὶ ἀντικειμενικὴ κριτικὴ (ποῦ μὲ τὸν κοσμιώτερο δυνατό τρόπο θὰ μπορούσε νὰ ἀσκηθῇ) τῶν ἀπόψεων τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Μανώλη Ἀνδρόνικου, ποῦ ὁ διαπρεπὴς ἀρχαιολόγος διετύπωσε σὲ ἄρθρο του ἀφιερωμένο στὴν «Ἑλληνικὴ Γραφή» (Τὸ Βῆμα», 30 Ἀπριλίου 1988).

Στὴ στήλη αὐτὴ ἃς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ σχολιάσω τὸ φαινόμενο τῆς ὑπάρξεως διανοουμένων καὶ ἐπιστημόνων, καθ' ὅλα καλοπίστων καὶ ἀγαθῶν, ποῦ περιπίπτουν σὲ ἀφελὴ καὶ ἀπροσδόκητα «ὀλισθήματα» λογικῆς καὶ γλώσσας, καταφώρως ἀδικαιολόγητα καὶ ἀνεπίτρεπτα, ἀφοῦ, ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ λογικὴ εἶναι τὸ α καὶ τὸ ω τῆς ἐπιστήμης, ἡ δὲ ἐκτροπὴ ἀπ' αὐτὴν ὄχι μόνο καταρρακώνει τὸ κύρος καὶ τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ ἐκτρεπομένου ἐπιστήμονος, ἀλλὰ καὶ θέτει σὲ κίνδυνο ἀκόμη καὶ τὴν ἴδια τὴν ὑπαρξὴ τους ὡς τοιῆς καὶ ὡς συνειδήσεως, ἀντίστοιχα, πνευματικῆς δραστηριότητος τῆς πολιτισμένης ἀνθρωπότητος.

Θυμοῦμαι, ὅτι διάβασα κάποτε κάποιο σχόλιο γιὰ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου νὰ μεταφράσῃ τὸν Θουκυδίδη, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιο ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ τοῦ πολιτικοῦ πρέπει νὰ εἶχε ἀτυχεῖς ἀποτελέσματα, γιὰτὶ ὁ ἴδιος δὲν ἦταν φιλόλογος ἢ ἱστορικός. Ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ Βενιζέλος φρονοῦσε προφανῶς ὅτι ἡ μετάφραση ἐνὸς ἔργου, ὅπου ἀποτυπώνεται μιὰ πολιτικὴ σκέψη σὰν ἐκείνη τοῦ Θουκυδίδη, εἶναι μιὰ πολὺ σοβαρὴ ὑπόθεση γιὰ νὰ τὴν ἀφήνουμε στοὺς φιλόλογους καὶ ἱστορικούς — καὶ γι' αὐτό, παρὰ τὸν μέγα φόρτο τῶν ἀσχολιῶν καὶ ὑποχρεώσεων του, βρήκε τὸν χρόνο καὶ καταπιάσθηκε μ' αὐτήν. Ἡ μνεῖα τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ ἀνεκδότου ἐδῶ δὲν ἔχει βέβαια σκοπὸ νὰ μειώσῃ τὴ φιλολογικὴ ἢ τὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη — ἀλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Βενιζέλος συμβουλευόταν φιλόλογους, καθὼς προχωροῦσε στὴ μετάφραση. Ἄν τὸ ἀνέφερα, θέλω νὰ σημειώσω ἀπλῶς ὅτι

τὸ πρόβλημα τῆς ἐμβαθύνσεως στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητος — μιὰ ἱστορία γεμάτη δολοπλοκίες, σκοποθεσίες, συνωμοσίες, μυστικὲς ἀποφάσεις, ψεύδη, συμφέροντα, παρασκῆνια κ.λπ. — εἶναι τόσο δυσχερές, ὥστε νὰ καταντᾷ στὸ βάθος του terra incognita ἀκόμη καὶ γιὰ τὸν πιὸ συστηματικὸ ἐπιστήμονα, ἂν αὐτὸς δὲν διαθέτῃ πείρα καὶ ἄμεση γνώση τῶν ὤμων καὶ κυνικῶν πραγματικῶν (καὶ ὄχι ἐπιπλάστων ἢ «ἠθικῶν») διαδικασιῶν, ποῦ κατὰ κανόνα ἀποτελοῦν τὸ πραγματικὸ αἶτιο τῆς δημιουργίας τοῦ ἱστορικοῦ γεγονότος. Πολὺ περισσότερο ἢ ἱκανότητα νὰ διακρίνῃ κανεὶς τὴν ἱστορικὰ καὶ λογικὰ ἄτοπη καὶ αὐθαίρετη κρατοῦσα γνώμη ἢ πεποίθηση, ὅταν κρίνῃ τὴν ἐπίσημη καὶ κατεστημένη ἱστορία, ἀπαιτεῖ νοῦν πολυμερῆ, πνεῦμα μὲ διεισδυτικότητα καὶ ὀξυδέρκεια τέτοια, ποῦ νὰ μὴν μπορῇ νὰ τρυπᾷ τὴν κρούστα ποῦ περικλείει τὴν ἀλήθεια, αὐτὴν τὴν ἀλήθεια ποῦ πάντοτε «κρύπτεσθαι φιλεῖ» κατὰ τὸν Δημόκριτο.

Ὅπως εἶπα, στίς σελίδες ποῦ ἀκολουθοῦν ὁ κ. Ἀνδρόνικος συλλαμβάνεται ἐκτρεπόμενος ἀπὸ τὴ λογικὴ καὶ ἀδυνατᾷ νὰ συνθέσῃ μεθοδικὰ τὰ προσδιοριστικὰ νεώτερα δεδομένα τοῦ θέματος ποῦ τὸν ἀπασχολεῖ, γιὰ τὴ συναγωγὴ συμπερασμάτων μὴ ἐπιδεχομένων λογικὴν ἀμφισβήτηση. Κανεὶς ἃς μὴν ἐκλάβῃ τὴν κριτικὴ αὐτὴ γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποῦ ἀνασκάπτει τάφους, βρῖσκει ἐντυπωσιακὰ εὐρήματα καὶ χαίρεται τὴν παγκόσμια προβολὴ του ὡς θράσος μερικῶν ἀσημάντων ἀλαζόνων, ποῦ τολμοῦν νὰ ἀμφισβητήσουν «αὐθεντίες». Ἡ «αὐθεντία» σὰν ἔννοια δὲν στέκει στὴν ἔρευνα, εἶναι ὁ τάφος τῆς ἔρευνας. Ἡ λογικὴ εἶναι ἡ μοναδικὴ μὴτέρα τῆς ἔρευνας.

Κρίνετε λοιπὸν τὴν κριτικὴ ποῦ ἀκολουθεῖ καθ' ἑαυτὴν καὶ ὄχι ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν διεθνῇ προβολὴ τοῦ κρινομένου. Ἀλλωστε, ἐδῶ κρίνονται οἱ ἀπόψεις του γιὰ τὸ συγκεκριμένο — καὶ μέχρις ἐξαντλήσεως οἰκείο στὸν «Δαυλό» — θέμα τῆς γραφῆς καὶ ὄχι ὁ ἄνθρωπος.

Μετέωρος

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ

Νέα καταγραφή

Πόσα ήταν που θέλαμε να ποῦμε
συνεπαρμένοι ἀπ' τὸ πάθος τῆς Πυθίας!

Τ' ἀγνοημένα σύμβολα ν' ἀναστήσουμε
— ν' ἀντιστρέψουμε πρωθύστερα
δλους τοὺς ἀγῶνες ποὺ χάθηκαν.
Νὰ κερδίσουμε θέλαμε τὸ δάφνινο στεφάνι,
ποὺ ἀπόμεινε μετέωρο, διεκδικητὲς
μιας νέας καταγραφῆς τῆς Ἱστορίας!..

ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΜΑΡΜΑΤΣΟΥΡΗΣ

Αἰσιόδοξες προοπτικὲς

Στὸν πλανήτη Τρία
ἀποπυρηνικοποίηση
τῆς γηραιᾶς Ἠπείρου.
Θὰ παραμείνουν μόνο,
συμβατικά,
μερικές χιλιάδες
ἄρματα μάχης,
ἀεροπλάνα,
θωρακισμένα ὀχήματα,
κανόνια καὶ
ἀποπυρηνικοποιημένοι πύραυλοι,
ποὺ σὲ ἀναλογία
ἀπὸ ἓνα πρὸς δύο
ὡς ἓνα πρὸς τέσσερα
καὶ πάντοτε ὑπὲρ
τῶν προστατῶν τῆς εἰρήνης
θὰ ἐξασφαλίσουν
τό ...πλύσιμο τῶν ποδιῶν
«Ὑπαρκτῶν» — «ἐλευθερωτῶν»
σὲ Δυτικὰ καὶ σὲ «θερμὰ»
ὕδατα.
Ἀφιονισμένοι ὁπαδοὶ
καὶ χαρούμενοι κρετῖνοι
νοτιοανατολικῆς ἄκρης
πανηγυρίζουν
καὶ κρεμοῦν τὴν ὑπαρξή τους
στὶς λεπίδες
πενήντα ἑκατομμυρίων
— συνεχῶς αὐξανομένων —
βασιβουζούκιων σουγιάδων
εὐλογουμένων ἐκ Δύσεως
— καὶ Ἀνατολῆς —
κι ἐπικουρουμένων
ἐκ διαφόρων κατευθύνσεων.
Κατάργηση σουγιάδων ἀποκλείεται.

ΔΑΜΙΑΝΟΣ ΣΤΡΟΥΜΠΟΥΛΗΣ

‘Ο κ. Μ. ‘Ανδρόνικος, οί «παραχωρήσεις» του καὶ τὸ ἀπαραβίαστον τοῦ «Φοινικισμοῦ»!..

«Τὸ Βῆμα» τῆς 30.4.88 ἐδημοσίευσε ἓνα ἄρθρο γιὰ τὴν «Ἑλληνικὴ Γραφή» τοῦ καθη-
γητοῦ κ. Μανώλη ‘Ανδρόνικου, στὸ ὁποῖο μέσα ἀπὸ δαιδαλώδεις ὁμολογουμένως συλλο-
γισμούς, ἐνῶ δέχεται τὴν φοινικικὴ προέλευση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου, προσθέτει τὸ
κατὰ τὴ γνώμη του σήμα ντικὸ γεγονὸς ὅτι στὸ θεωρούμενο κενὸ γραπτῶν ἀποδεικτι-
κῶν στοιχείων μεταξὺ τῆς Μυκηναϊκῆς γραφῆς (1500 π.Χ. περίπου) καὶ τῆς εἰσηγμένης
φοινικικῆς (900 π.Χ. περίπου) οἱ Ἕλληνες δὲν ἔπαψαν νὰ γνωρίζουν καὶ νὰ χρησιμο-
ποιοῦν τὴ μυκηναϊκὴ γραφή. Στὸ ἄρθρο αὐτὸ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἀναφερόμενα ἀλληλοαναιροῦ-
νται τόσο, πὺ νομίζει κανεῖς ὅτι εἶναι γραμμένο ἀπὸ κάποιον ἀδαῆ δημοσιογράφο. Λυ-
ποῦμαι γιὰ τὴν ἐντύπωση. Ἀλλὰ θὰ τὴν ἀποδείξω, ἀμυνόμενος τῆς ἀληθείας. Καὶ παρα-
καλῶ τὸν ἀναγνώστη νὰ εἶναι ἀπολύτως βέβαιος ὅτι ἀπὸ τὸ ἐν πολλοῖς ἀντιφατικὸ αὐ-
τὸ ἄρθρο μεταφέρω αὐτοῦσια τὴ σκέψη τοῦ ἀρθρογράφου, χωρὶς νὰ προσθέσω ἢ ν’ ἀφαι-
ρέσω οὔτε μία κεραία.

Γράφει:

1. Εἶναι βέβαιο πὺς τὰ γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου ἀποτελοῦν δάνειο ἀπὸ
μιὰν ἀρχαιότερη φοινικικὴ γραφή.

2. Ἡ λέξη ἀλφάβητο εἶναι συνένωση τῆς φοινικικῆς ὀνομασίας τῶν δύο πρώτων
γραμμάτων ἄλεφ καὶ μπέτ.

3. Τὰ ἑλληνικὰ φύλα ἐθεωροῦντο ἀγράμματα, δὲν ἐγνώριζαν τὴ γραφή.

4. Στὴν Κρήτη ὑπῆρξε γραφή ἥδη ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες τῆς 2ης χιλιετίας π.Χ.,
δηλαδὴ ἀπὸ τὸ 1900-1800 π.Χ.

5. Ἡ γραφή Γραμμικὴ Β εἶναι τοῦ τέλους τοῦ 15ου αἰ. π.Χ., δηλαδὴ τοῦ 1400.

6. Ἡ μινωϊκὴ γραφή εἶναι «μὴ ἑλληνικὴ» γραφή.

7. Μὲ τὴν Γραμμικὴ Β γράφεται γλῶσσα ἑλληνικὴ τετρακόσια χρόνια πρὶν ἀπὸ τὸν
“Ομηρο, ἀφοῦ ἡ ἀποκρυπτογράφησί της μᾶς ἔδωσε λέξεις πὺ χρησιμοποιοῦμε καὶ σή-
μερα.

8. Ἀπὸ τὴν ἀποκρυπτογράφηση (1952) ὡς σήμερα γράφτηκαν «ἀμέτρητες» μελέτες
γιὰ τὴ μυκηναϊκὴ γραφή.

9. Ἕνα πρόβλημα ἔμεινε ἀνεπηρέαστο: Ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες γινώριζαν νὰ γράφουν τὴν
ἑλληνικὴ γλῶσσα, γιὰτὶ μετὰ 400 χρόνια δανείστηκαν τὰ φοινικικὰ γράμματα; Διότι ἡ
μυκηναϊκὴ γραφή ἦταν γραφή περιορισμένου κύκλου, μόνο τῶν ἀνακτόρων. Καὶ ὅταν κα-
ταστράφηκαν τὰ ἀνάκτορα, χάθηκε καὶ ἡ μυκηναϊκὴ γραφή καὶ ἔπεσε «ἀγραμματώσυνη».
Καὶ «ξανάμαθαν οἱ Ἕλληνες γραφὴ ἀπὸ τοὺς Φοίνικες», γνώμη «κοινὴ καὶ ὁμόφωνη» τῶν
ἐπιστημόνων, πλὴν τοῦ ἐρευνητῆ τῶν Μυκηνῶν J.B. Wace καὶ τοῦ κ. ‘Ανδρόνικου, ὁ ὁ-
ποῖος ἥδη ἀπὸ τὸ 1967 «ἐπεχείρησε νὰ ὑποστηρίξει πὺς οἱ Ἕλληνες ποτὲ δὲν ἔχασαν αὐ-
τὸ πὺ μὴ φορὰ ἔμαθαν. Ἀλλὰ ἔξυπνοι ὅπως ἦσαν κατανόησαν τὰ πλεονεκτήματα τῆς
φοινικικῆς γραφῆς καὶ ἀντικατέστησαν τὸ ἄβολο μυκηναϊκὸ σύστημα μὲ τὸ πιὸ εὐχρηστο
φοινικικόν».

Ἀποφεύγω τὶς λεπτομέρειες, σεβόμενος τὸν χῶρο τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ τὸν χρόνο τοῦ ἀ-
ναγνώστη. Ἀλλὰ τουλάχιστον στὰ γενικὰ τοῦ περιεργου αὐτοῦ ἄρθρου ὀφείλω νὰ δώσω
μιὰν ἀπάντηση. Συνοπτικῶς οἱ παρατηρήσεις μου εἶναι:

1. Πὺς εἶναι «βέβαιον» τὸ δάνειο, ἀφοῦ καὶ ὁ πρῶτος διδάξας, ὁ ἐν πολλοῖς ἀποφεύ-
γων νὰ λάβει θέση Ἡρόδοτος, ἀμφιβάλλει («ὡς ἐμοὶ δοκέει», «ὅπως μοῦ φαίνεται») καὶ ὁ-
ταν αὐτὴ τὴ στιγμή δονεῖται ἡ διεθνὴς γραμματολογία περὶ τοῦ ἀντιθέτου; Ὅταν τόσο

κλονίζεται ή παλαιά θεωρία του δανείου, ένας εϊλικρινής επιστήμων αποφεύγει τ ο υ λ ά - χ ι σ τ ο ν τὸν χαρακτηρισμό «βέβαιο». Θὰ ἤθελα δύο σελίδες τοῦ «Δαυλοῦ», γιὰ ν' ἀναφέρω μόνον ὀνόματα καὶ τίτλους τῶν ὑποστηριζόντων τὸ γνήσιον τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Παραπέμπω σ' ὅλα τὰ τεύχη τοῦ «Δαυλοῦ» καὶ σὲ μιὰ ταπεινὴ ἐργασία μου περὶ τῆς «Γεννήσεως καὶ Ἑρμηνείας τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς». Ἡ ἀλλαγὴ γνώμης, ὅταν μάλιστα ἐρείδεται σὲ νεώτερα στοιχεῖα, δὲν εἶναι ἀμάρτημα. Εἶναι ἀρετὴ. Μόνον οἱ νεκροὶ (καὶ μερικοὶ ἀνόντοι) δὲν ἀλλάζουν γνώμη. Ἐδῶ χρειάζεσθαι λίγο περισσότερο θάρρος.

2. Ἡ λέξις ἀλφάβητο προέρχεται — λένε — ἀπὸ τῆς σημιτικῆς ὀνομασίης τοῦ Α καὶ τοῦ Β. Ἀλλὰ ἂν τὸ δεχθούμε αὐτὸ — ὑπάρχει, ὡς γνωστόν, ἰσχυρὴ ἀμφισβήτησις — ἐδῶ πρόκειται μόνο γιὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν δύο γραμμάτων, ὅχι γιὰ τὰ ἴδια τὰ γράμματα. Τέτοιοι δανεισμοὶ λέξεων, ὀνομασιῶν, ἔγιναν χιλιάδες χιλιάδων φορές ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν εἰς ξένες. Δὲν εἶναι περίεργον ὅτι καὶ ἡ ἑλληνικὴ πῆρε μερικὰς ἀπὸ αὐτῆς. Καὶ τί θὰ ποῦμε γιὰ γράμματα μὲ ἑλληνικὴ ὀνομασία, *ἔψιλον*, *ὀμικρον*, *ὕψιλον*, *σίγμα*, *ὠμέγα*, ἢ γιὰ πλῆθος γράμματα χωρὶς ὀνομασία, *μεῖ*, *νεῖ*, *πεῖ*, *ρῶ*, *ξεῖ*, *φεῖ*, *χεῖ*, *ψεῖ* κλπ.; Θὰ πρέπει, ἂν εἴμαστε συνεπεῖς, νὰ δεχθούμε ὅτι, ἀφοῦ δὲν ἔχουν φοινικικὴν ὀνομασίαν, ἄρα καὶ δὲν εἶναι δάνεια. Ναὶ ἢ ὅχι;

3. Μιὰ καὶ βρῆκαμε γραφὸς τοῦ 1450 π.Χ. μέσα σὲ ἀμιγῶς καθαρὰ ἑλληνικὰ φύλα (ἐκτὸς ἂν δέχεστε ὅτι οἱ Μυκηναῖοι δὲν εἶναι «ἑλληνικὰ φύλα»), δὲν εἶναι πιά δυνατόν, ὅχι ἐπιστημονικῶς, ἀλλ' οὔτε κἀν στοιχειωδῶς, νὰ «ὑπενθυμίζουμε» ὅτι «τὰ ἑλληνικὰ φύλα ἦσαν ἀγράμματα», δηλαδὴ χωρὶς γραφὴν. Καὶ ἂν δεῖ κανεὶς ἀγγεῖα τῆς «προϊστορικῆς» Θεσσαλίας τοῦ 3500 π.Χ., καὶ δὴ ὁ ἀρχαιολόγος, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ὑποψιαστῇ ὕπαρξιν ἀμὶγῶς ἑλληνικῆς γραφῆς (πλαγιαστὸ Γ, Ο καὶ πλεῖστα ἄλλα), καὶ πού πιστεύω ὅτι πολὺ σύντομα θὰ ἐπιβεβαιωθεῖ. Ἡ γνώμη αὕτη καταρρίπτεται ἀπὸ μόνῃ της.

4. Στὴν Κρήτη ἔχουμε γραφὴν ἤδη ἀπὸ τὸ 1900 π.Χ. Ἡ Γραμμικὴ Β' εἶναι τοῦ 1450. Δεδομένων καὶ ἀποδεδειγμένων τῶν στενῶν σχέσεων Κρήτης καὶ ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, δὲν εὐσταθεῖ καὶ γι' αὐτὸν τὸν λόγο ἡ γνώμη περὶ ἐλλείψεως γραμμάτων.

5. Ὁ κ. Ἀνδρόνικος συντάσσεται μὲ τὴν γνώμην ὅτι ἡ μινωικὴ γραφὴ δὲν εἶναι ἑλληνικὴ («μὴ ἑλληνικὴ», κατὰ τὴν τρέχουσα μόδα). Ὡς ἐπιστήμων ὀφείλει νὰ δηλώσῃ τί εἶναι. Ἄν δὲν μπορεῖ, ἔστω μέχρι σήμερον, τότε ὀφείλει ν' ἀποσύρῃ τὸ «μὴ ἑλληνικὴ» καὶ νὰ πεῖ ὅτι ἀκόμα δὲν γνωρίζουμε κλπ. Πῶς ὅμως νὰ τὸ πεῖ, ὅταν μέγιστοι ἀρχαιολόγοι ὑποστηρίζουν τὴν ἑλληνικότητα τῆς Κρητικῆς γραφῆς; Δὲν ἔχω χωρὸν γιὰ νὰ τοὺς μνημονεύσω λεπτομερέστερα.

6. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Γραμμικῆς Β ἀπεδείχθη ὅτι ἡ γλῶσσα εἶναι ἑλληνικὴ, ἀφοῦ ὅλες οἱ λέξεις διασώθηκαν καὶ μάλιστα μέχρι τῶν ἡμερῶν μας (*ἄνεμος*, *πατήρ*, *ἐνεκα* κλπ. κλπ.). Οἱ λέξεις διασώθηκαν, ἡ γραφὴ χάθηκε; Οἱ λέξεις ἔμειναν ἑλληνικαί, τὰ γράμματα ἦσαν ξένα; Ἄν πράγματι καὶ θὰ μπορούσε νὰ χαθεῖ, θὰ ἦταν εὐκολώτερον νὰ χαθοῦν οἱ λέξεις παρὰ τὰ γραπτά. Αὐτὸ λέει ἡ πεῖρα. Στὶς ἡμέρες μας χρησιμοποιοῦμε πολλὰς ξένες λέξεις, εἴτε παλαιότερα (*μπακάλης*, *χασάπης*), εἴτε πρόσφατα (*μότορσιπ*, *καδένα*), ἀλλὰ τὶς γράφουμε μὲ ἑλληνικὰ γράμματα. Γιατὶ τότε ἔγινε τὸ ἀντίθετον;

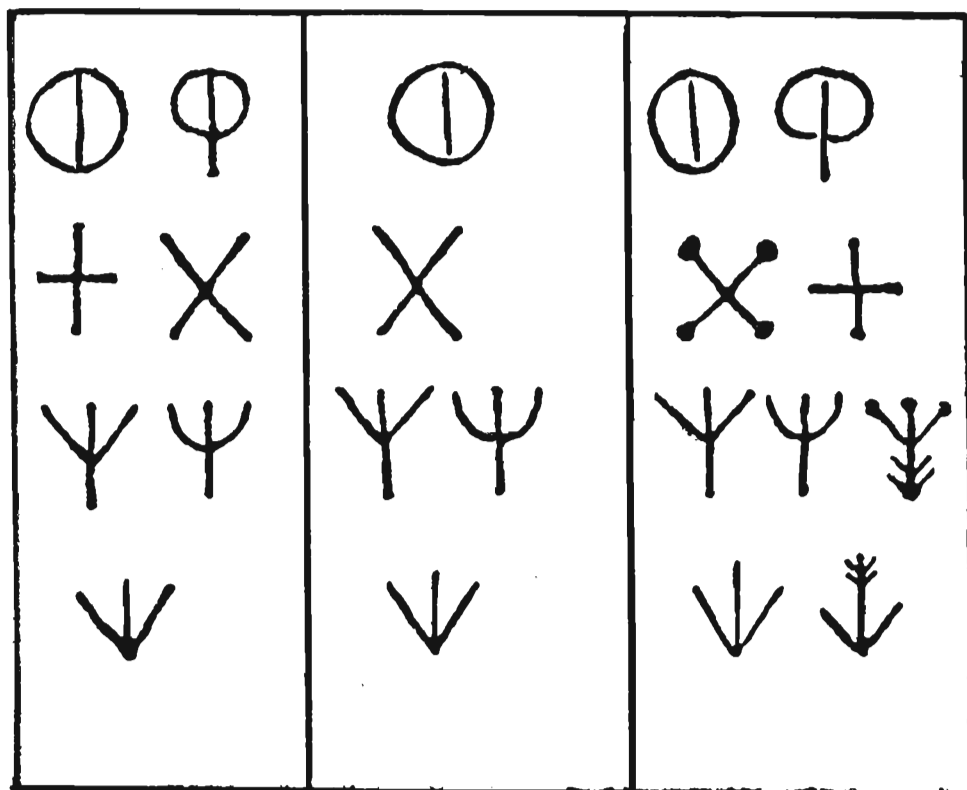
7. Ὁ ἀρθρογράφος δέχεται, πρὸς τιμὴν του, ὅτι ἀπὸ τὸ 1952, ἐποχὴ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Γραμμικῆς Β γράφθηκαν «ἀμέτρητες» μελέτες. Καμμία δὲν μετεκίνησε τὴν παλαιότερην ἀποψιν τοῦ «εἶναι βέβαιον»;

8. Ἡ «ἀπολεσθεῖσα» μυκηναϊκὴ γραφὴ χάθηκε εὐκόλα, γιατί ἦταν γραφὴ μόνον τῶν ἀνακτόρων. Ἀλλὰ, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος γράφει, βρῆκαμε ὅμοιες ἐπιγραφὰς στὴν Πύλο (13ος αἰ. π.Χ.), στὸν Ὀρχομενὸ καὶ σὲ πλεῖστα ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος, καθὼς καὶ σὲ ἀγγεῖα εὐρύτερης, λαϊκώτερης χρήσεως, ὅχι μόνον ἀνακτορικῆς. Πλέον τούτου, διαπιστώνει ὁ ἴδιος τὴν ὑπαρξιν «πλήθους γραφῶν». Εὐσταθεῖ λοιπὸν ἡ στενοκέφαλὴ ιδέα περὶ ἀποκλειστικῆς χρήσεως τῆς γραφῆς ὑπὸ τῶν ἀνακτόρων, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ βρεθεῖ μιὰ δικαιολογία τῆς ἀστήρικτης ἄλλως ιδέας τῆς «ἀπωλείας»; Σὲ κοινωνίαις ἀμεσώτερων σχέσεων

Ἑλληνικά.

Νοτιοσημιτικά.

Κρητικά.

Ὁ ἀνωτέρω πίνακας ἔχει καταρτισθῆ ἀπὸ τὸν μέγало Ἀγγλο ἀρχαιολόγο Arthur Evans, ποὺ ἀνέσκαψε τὴν Κνωσό, ὅπου, ὡς γνωστὸν, ἀνεκάλυψε χιλιάδες πινακίδες καὶ ἄλλα ἐνεπίγραφα ἀντικείμενα φέροντα τὰ σημεῖα τῆς πανάρχαιας ἐλληνικῆς γραφῆς [βλ. τὸ ἔργο του *"Scripta Minoa"*, London 1905, (ἐλλ. μτφρ., σ. 92)]. Τὰ φοινικικά («Νοτιοσημιτικά») γράμματα, ὅπως δείχνει ὁ πίνακας τοῦ Evans, εἶναι ἀντίγραφα πανομοιότυπα τῶν ἀρχαιοκρητικῶν, ὅπως καὶ τὰ κλασσικά ἑλληνικά. Τὰ ἀρχαιοκρητικά «Γραμμικά» στοιχεῖα εἶχαν ἀνακαλυφθῆ καὶ χρησιμοποιοῦντο στὴν Κρήτη τουλάχιστον πέντε αἰῶνες πρὶν ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τῶν Φοινίκων στὸ ἱστορικὸ προσκήνιο (κατὰ τὶς χρονολογήσεις τῶν ἰδίων τῶν Φοινικιστῶν...). Κατὰ τὸν κ. Μανῶλη Ἀνδρόνικο, οἱ Ἕλληνες συνέχιζαν μὲν ἄνευ διακοπῆς ἀπὸ τοὺς πανάρχαιους ἕως καὶ τοὺς κλασσικοὺς χρόνους νὰ γράφουν τὴ «Γραμμικὴ» γραφὴ, ἀλλὰ (ἐνῶ συνέχιζαν νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ «Γραμμικά» στοιχεῖα)... πῆραν ἀπὸ τοὺς Φοίνικες, ποὺ ἐμφανίσθηκαν πολὺ ἀργότερα, τὰ (πανομοιότυπα πρὸς τὰ ἑλληνικά) «φοινικικά» στοιχεῖα καὶ ἄρχισαν νὰ γράφουν πιά μ' αὐτὰ (μὲ τὰ ὅποια ἔγραφαν καὶ ἐπὶ αἰῶνες προηγουμένως!).

Φοβούμενοι τὴν ἐναντίον μας ὀργὴ τῆς Θεᾶς Τύχης, ποῦ, ὡς γνωστόν, ἔχει ὑπὸ τὴν σκανδαλώδη προστασία της τὴν ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη τοῦ κ. Μανῶλη Ἀνδρόνικου καὶ τὸν ἴδιο προσωπικά, δὲν θὰ ἀποτολήσωμε ἐδῶ τὸν δίκαιο χαρακτηρισμὸ ποὺ ταιριάζει στὴν ἄποψη αὐτῇ τοῦ ἀπολαμβάνοντος ἐν εὐδαιμονίᾳ τὴν παγκόσμια προβολὴ τοῦ ἀρχαιολόγου. Θὰ ποῦμε μόνο ἐπιεικέστατα, ὅτι πρόκειται γιὰ τυπικὴ, τυπικώτατη περίπτωσι (ἐπιστημονικοῦ) παραλογισμοῦ, ἐπενδυμένον μὲ τὸν διάτρητο μανδύα ἐνὸς καλομελετημένου προπαγανδιστικοῦ τραγελάφου...

ἀρχηγού και πολιτῶν ἦταν δυνατόν νά ὑπάρχουν τόσον ἀδιαπέραστα τείχη; Σέ ποιά ἄλλη περίπτωση μπορούμε νά ὑποθέσουμε κάτι ὅμοιο; Ἀφοῦ λοιπόν δέν χάθηκε μαζί μέ τά ἀνάκτορα, ἄρα διεσώθη, διετηρήθη. Καί ἐπομένως τὸ λεγόμενο κενό εἶναι μόνον ἔλλειψη στοιχείων καί ὄχι οὐσιαστικό κενό. Ἀρχισαν ἄλλωστε νά ἀναφαίνονται καί τά πρῶτα στοιχεία (ὁ ἴδιος ἀναφέρει περὶ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Πύλου τοῦ 13ου αἰ., πού εἶναι ἐποχή τοῦ «κενοῦ»). Καί ὅπως πολὺ ὀρθά γράφει στήν «*Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους*» («Ἐκδοτική», Ἀθήνα 1971, τόμ. Β', σελ. 196): «*Πολιτιστικά ἀγαθὰ ὅπως ἡ γραφή δέν ἀποτελοῦν τυχαῖα δημιουργήματα κοινῶν ἀνθρώπων γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση πρόχειρων πρακτικῶν μικροαναγκῶν, ἀλλὰ μιᾶς προσωπικότητας μέ μοναδικὴ εὐφυΐα καί ἐμπνευση*». Θὰ ἤθελα νά συμπληρώσω τὴν γνώμην αὐτῆ τοῦ κ. Ἀνδρόνικου μέ τὸ ἐξῆς: Ὁ τυχὸν δανεισμός τῆς γραφῆς ἀπὸ τοὺς Φοίνικες, γενόμενος ἀσφαλῶς διὰ τῶν ἐμπόρων καί τῶν ναυτῶν, ἀφοῦ οἱ Φοίνικες δέν εἶχαν ἄλλα γραπτὰ κείμενα, ἐπιγραφές, χειρόγραφα ἔργα κλπ., θὰ εἶχε τὰ χαρακτηριστικά τοῦ τυχαίου καί προχείρου γεγονότος, καί ὄχι μιᾶς προσωπικότητας μέ μοναδικὴν εὐφυΐα καί ἐμπνευση, τέτοιας πού δέν ὑπῆρξε ποτὲ στὸν φοινικικό κόσμο.

Καί 9. Ὁ κ. Ἀνδρόνικος καταλήγει στήν ἄποψη ὅτι ναι μέν οἱ Ἕλληνες δέν ἔπαψαν νά γνωρίζουν καί νά χρησιμοποιοῦν τὴ μυκηναϊκὴ γραφή, ὅταν ὅμως γνώρισαν τὴν «*πιὸ βολικὴ φοινικικὴ*», ἔκαναν τὴ μεταβολή καί ἐδημιούργησαν τὸ πρῶτο ἑλληνικό καί εὐρωπαϊκὸ ἀλφάβητο. Ἐδῶ ἔχω δύο βασικὲς παρατηρήσεις, ἀποφεύγων τὴν εὐρύτερην ἀνασκευή, πού σημαίνει βιβλίο ὁλόκληρο μέ πίνακες, σχέδια κ.λπ.

Πρώτη ἀντίρρηση: Γιατί εἶναι «*πιὸ βολικό*» τὸ ὀφιοειδές καί ὁπωσδήποτε ἰδεογραφικό σημιτικό ἀλφάβητο (τὰ γράμματα εἶναι παλαιότερα σχήματα πραγματικῶν εἰκόνων, π.χ. ἄλεφ εἶναι τὸ Α καί θὰ πεῖ βόδι, ζῶο καί σχῆμα νομαδικοῦ-ποιμενικοῦ λαοῦ, ὄχι ναυτικοῦ) καί δέν εἶναι «*πιὸ βολικό*» τὸ γωνιώδες μυκηναϊκό, τὸ γραμμικό, ὅπως καί ὀνομάζεται, πλησιέστερο στὴ νοοτροπία του καί στὴ γραφικὴ του ὕλη, καί τὸ ὁποῖο γραμμικό χρησιμοποιεῖται χωρὶς καμμιὰ διακοπὴ ἀποκλειστικῶς σχεδὸν χίλια χρόνια, καί βέβαια χρησιμοποιεῖται ὡς «κεφαλαῖα» μέχρι σήμερα; Γράμματα ὀφιοειδῆ, πεζὰ ὅπως λέγονται, ὄχι κεφαλαῖα, χρησιμοποιήθηκαν λόγω μαλακῆς ὕλης στοὺς χώρους τῆς Ἑγγύς καί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς (πάπυροι, περγαμνές κλπ.), κατὰ τοὺς ἑλληνιστικούς χρόνους καί μέχρι σήμερα. Αὐτὰ μπορεῖ νά παρουσιάζουν κάποιαν ἐξωτερικὴν ὁμοιότητα, ἴσως καί ἐπειδὴ ἀναπτύχθηκαν στοὺς χώρους τῶν ὀφιοειδῶν γραφῶν καί κάτω ἀπὸ ἀφόρητες ἀνάγκες περισσότερου γραπτοῦ λόγου καί ταχύτερης ἀντιγραφῆς καί λόγω συνηθείας τῶν γραφέων. Ἀλλὰ τὰ χίλια χρόνια τοῦ ἀμιγοῦς ἑλληνικοῦ κόσμου ἦσαν μεγαλογράμματα καί γραμμικά, σχετικὰ πρὸς τὴ Γραμμικὴ Β, ἄσχετα πρὸς τὰ φοινικο-σημιτικά.

Καί δεύτερη ἀντίρρηση. Τὸ ἀνύπαρκτο στὰ φοινικικά πρῶτο γράμμα τῆς ἑλληνικῆς γραφῆς, τὸ φωνήεν Α — καί εἶναι ἀνύπαρκτο γιατί ἡ φοινικικὴ δέν ἔχει φωνήεντα — ἔχει τὸ σχῆμα ' / , δηλαδή μιὰ κεκλιμένη κάθετος, πού ἔχει ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ μιὰ δασεῖα καί ἀπὸ τὴν ἄλλη μιὰ ψιλὴ. Καί σημαίνει βόδι, ζῶο σύνηθες καί θεοποιημένο στὶς χῶρες ἐκείνες. Πῶς αὐτὸ τὸ σχῆμα καί αὐτὴ ἡ σημασία ἔγιναν Α ἑλληνικό;

Ἀντίθετα τώρα: Στὴ Γραμμικὴ Β ὑπάρχει ἓνα σχῆμα X, σάν χεῖ μέ μιὰ ὀριζόντια γραμμὴ ἀπὸ πάνω καί ἓνα μικρὸ μισοφέγγαρο. Καί σημαίνει ἄντρας, ἄνθρωπος. Καί εἶναι ἄντρας, μέ χέρια ἀπλωμένα, μέ πόδια, μέ σῶμα καί μέ κεφαλὴ. Καί ὅταν ἔγινε ἀκροφωνία, δηλαδή τὸ σχῆμα δέν ἐσήμαινε πιά αὐτὸ πού εἰκονιζόταν, ἀλλὰ χρησιμοποιήθηκε μόνον ὁ πρῶτος, ὁ ἄκρος ἦχος, τὸ σχῆμα πού σήμαινε ἄντρας (ἄνθρωπος), ἀπέμεινε σκέτο Α, εἶχε γίνε γράμμα. Ἡ σχηματικὴ ἐξέλιξις νομίζω πῶς ἦταν ἡ ἐξῆς:

✕, ✕, ✕, Α

Πιστεύω ὅτι ἡ σειρὰ αὐτὴ ἐξελιξέως ἀπὸ τὸ ἰδεόγραμμα στὸ γράμμα εἶναι λογικώτερη ἀπὸ τὴ σειρὰ τῆς φοινικικῆς προελεύσεως.

Εἰς ἐπίρρωση τῶν γενικῶν αὐτῶν ἀντιρρήσεων, καὶ μὲ δεδομένο ὅτι ἡ γραφή εἶναι ἓνα μέγιστον ἐπίτευγμα καὶ ἀγαθὸ πολιτισμοῦ, θὰ ἤθελα νὰ σημειώσω ὅτι οἱ Φοῖνικες δὲν ἀφῆσαν οὔτε κἂν ἵχνος πολιτισμοῦ, θὰ ἀφῆναν τὸ μέγα, τὴ Γραφή; Ὁ Antoine Meillet, ὁ μέγας Γάλλος Γλωσσολόγος τῆς ποροηγούμενης γενιᾶς, στὸ βασικὸ ἔργο του *«Aperçu d'une histoire de la langue Grecque»* (Παρίσι 1920) γράφει: «Δὲν ὑπάρχουν στίς δυτικές γλῶσσες λέξεις φοινικικές, διὰ μέσου τῆς Καρχηδόνας, οὔτε ὑπάρχουν στὴ Σικελία ἢ ἐπίσης στὴν Τύνιδα μνημεῖα καρχηδονιακά, ἐνῶ ἡ Καρχηδόνα, ποὺ ἡ δύναμή της ἦταν πολιτικὴ καὶ ἐμπορικὴ, κυριάρχησε ἐπὶ πολὺ. Ὅλα αὐτὰ χάθηκαν ὀλοσχερῶς. Ὁ Ἑλληνισμὸς ὅμως, ποὺ ἦταν ἓνας πολιτισμὸς, ζῇ μέσα σ' ὅλες τὶς σημερινὲς γλῶσσες τῆς Δύσεως κλπ.».

Τέλος. Τὸ νέο στοιχεῖο στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ἀνδρόνικου εἶναι ὅτι δὲν χάθηκε ἡ παλαιὰ γραφή, ἀλλὰ συνέζησε μὲ τὴν εἰσαχθεῖσα, ἡ ὁποία τελικὰ ἐπεκράτησε ὡς βολικώτερη. Τὸ «ἀγράμματον» ἐγκαταλείπεται καὶ ἀντικαθίσταται ἀπὸ τὸ «βολικόν». Κάτι εἶναι καὶ αὐτό. Εἶμαι βέβαιος, τώρα ποὺ ἔγινε τὸ πρῶτο βῆμα, στὸ μέλλον θ' ἀκολουθήσει καὶ τὸ δεύτερο καὶ τολμηρότερο, μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι τώρα βρέθηκαν «στοιχεῖα». Ἡ πλήρης ἀναγνώριση τῆς ἑλληνικότητος τοῦ ἀλφαβήτου μας κερδίζει, καθὼς φαίνεται, στὸν ἀγῶνα της κατὰ τῶν διαφόρων ἀνθελληνικῶν κέντρων, ἔστω καὶ ἂν ὑποστηρίζονται μερικὲς φορὲς «καλὴ τῇ πίστει» ἢ «ἐν ἀγνοίᾳ».

Ὁ φοινικισμὸς εἶναι ἀντιεπιστημονικός, διότι:

- 1) ἐκφέρει γνώμη, δίχως νὰ τὴν στηρίξῃ σὲ ἐπιστημονικὰ στοιχεῖα ἢ ἐπιχειρήματα,
- 2) ἀποσιωπᾷ τελείως κάθε ἀντίθετη ἀποψη, διότι θέλει νὰ δώσῃ τὴν ἐντύπωση ὅτι μόνο ἡ δική του γνώμη ὑπάρχει,
- 3) ὁ ἓνας φοινικιστὴς ἐπικαλεῖται, τὸν ἄλλον φοινικιστὴ καὶ δὲν ἀναφέρουν τοὺς ἐπιστήμονες ποὺ διδάσκουν τὴν Ἑλληνικότητα τοῦ Ἀλφαβήτου,
- 4) δὲν διστάζει νὰ καταφύγῃ στὸ ψέμμα καὶ στὴν πλαστογραφία,
- 5) ἀρνεῖται τὸν ἐπιστημονικὸ διάλογο· μονολογεῖ, διότι φοβᾶται τὴν ἀλήθεια καὶ
- 6) ἐπιβάλλει τὴ γνώμη του χρησιμοποιοῦντας τὴν ἐξουσία κι ὄχι τὴν ἐπιστήμη.

Τρεῖς ἀπορίες γιὰ τὸν κ. Μ. Ἀνδρόνικο

Κύριε Διευθυντά,

[...] Μὲ ὄλο τὸ δέος τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι ἔμπρὸς στὶς γνώσεις καὶ τὸ ἐπιστημονικὸ ἀνάστημα τοῦ καθηγητοῦ, κ. Μανώλη Ἀνδρόνικο, δὲν εἶναι νομίζω ἀπαγορευμένο νὰ διατυπώνῃ κάποιος ἀναγνώστης τρεῖς ἀπορίες του πάνω στὶς ἀπόψεις ποὺ διευτύπωσε στὴν ἐπιφυλλίδα του μὲ τίτλο «Ἡ Ἑλληνικὴ Γραφή» («Τὸ Βῆμα», 30.4.88).

Ἀλλωστε οἱ ἐπιφυλλίδες γράφονται καὶ γιὰ τοὺς εἰδικοὺς ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς πολλούς.

α) Ἀφοῦ ἡ Γραμμικὴ Β' εἶχε φωνήεντα καὶ σύμφωνα (καὶ μάλιστα ὅλα τὰ σημερινά), πρὸς τί νὰ δανεισθοῦν οἱ Ἕλληνες (πέντε ἐν ὄλῳ) σύμφωνα ἀπὸ τοὺς Φοίνικες;

β) Ὅταν κάποιος δανεῖζεται, ἔστω, ἔνα... «βολικό» ἀλφάβητο, τὸ παίρνει ἀτόφιο καὶ δὲν τὸ μετατρέπει μὲ τόσο μάλιστα μεγάλη διαφορά, δηλ. ἀπὸ «συμφωνικό» νὰ τὸ μετατρέψῃ σὲ πληρὲς ὄργανο ἐκφράσεως μὲ φωνήεντα.

γ) Γιατί νὰ πήραμε ἐμεῖς 5 σύμφωνα

(ποὺ τὰ κάναμε φωνήεντα), καὶ νὰ μὴν πήραν οἱ Φοίνικες 5 φωνήεντα (ποὺ δὲν τὰ εἶχαν); Διότι πήραν τόσα, «ὅσα διαθέτει ἡ Γραμμικὴ Β, δηλ. τὰ α, ε, ι, ο καὶ υ» κατὰ τὸν κ. Ἀνδρόνικο...

Ἴσως εἶναι ἀπλοϊκὲς αὐτὲς οἱ ἀπορίες, ἀλλὰ μήπως καὶ ἡ θεωρία περὶ φοινικικῶν γραμμάτων δὲν εἶναι ἀπλοϊκὴ καὶ ἔχει γίνῃ ἀποδεκτὴ μὲ μεγάλη εὐκολία;

Πάντως ὁ κ. Ἀνδρόνικος πράγματι ἀφήνει ἓνα παράθυρο ἀνοικτὸ στὸ ὄλο ζήτημα, ἀφοῦ δέχεται ἀφ' ἐνὸς ὅτι δανειστήκαμε πέντε μόνο σύμβολα (τὰ ὁποῖα καὶ μετατρέψαμε ἐξ ὀλοκλήρου), ἀφ' ἑτέρου δέ, ὅτι ἀναμένει κάποια ἀρχαιολογικὴ ἀνακάλυψη, γιὰ νὰ καταρριφθῇ ὁ πλαστός μῦθος τῶν φοινικικῶν γραμμάτων (ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν πέντε ἐν ὄλῳ).

Μετὰ τιμῆς

Ἑμμανουὴλ Γ. Καραμανώλης

Δικηγόρος
Λάρισα

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Προσευχὴ

Ἀπόλλωνα ἀθάνατε,
θεὲ τῶν Οὐρανίων Λόγων,
βασιλιᾷ τῆς ψυχῆς,
ἐσένα ἀπόψε κράζω.

Ἐσένα ἐνσαρκωτή,
ποὺ μύστες σ' ἐδοξάσανε
σ' ὀλόκληρη τῇ γῇ.

Ἐσένα,
ποὺ τὸ ἀνοιξιᾶτικο φῶς σου,
στήριξε αὔρες κολῶνες.

Φοῖβε,
ἄκουσε τὴν προτροπὴ,
«σαῖτεψε τῶν ἀνοήτων τὰ κοπάδια
πέρα ὡς πέρα»¹.

(1) Στίχοι τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ.

Προτεραιότητα ἐνδιαφερόντων...

Καταστρέφεται ἀρχαιοελληνικὸς οἰκισμὸς τοῦ 3000 π.Χ. με ἔγκριση τοῦ κράτους. — Ἀνακαλύπτονται ἀρχαιοελληνικά κείμενα στὴν Αἴγυπτο, καὶ στὴν Ἑλλάδα ἀδιαφοροῦν. — Στὴν Ρωσία ἀναγγέλλεται ἡ ἀποκρυπτογράφηση τοῦ Δίσκου τῆς Φαιστοῦ, καὶ στὴν Ἑλλάδα οὐδεὶς νοιάζεται. — Ὁ ἱερὸς χώρος τῶν Δελφῶν χορτάρισε ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψη, πὺ προκαλεῖ τὰ εἰρωνικά σχόλια τῶν ξένων κ.τ.λ.

Καὶ ὁ Ἀνδρόνικος ἐνδιαφέρεται νὰ προβάλῃ τοὺς Φοίνικες;

Ὁ καθηγητὴς κ. Μανώλης Ἀνδρόνικος σὲ ἄρθρο πὺ ἐδημοσίευσε στὸ «Βῆμα» (30 Ἀπρ. 1988) ὑπεστήριξε τὸν Φοινικισμό, γράφοντας ὅτι οἱ Ἕλληνες δανεισθήκανε τὸ Ἀλφάβητο ἀπὸ τοὺς Φοίνικες. Ἡ ἄποψη αὐτὴ διατυπώθηκε ἀπὸ τὸν κ. Ἀνδρόνικο κατὰ τὸν γνωστὸ φοινικικὸ τρόπο. Δηλαδή:

α) Οὐδὲν ἐπιχείρημα ἢ στοιχεῖο ἀναφέρθηκε. Ἀπλῶς εἰπώθηκε μιὰ ἀστήρικτη γνώμη.

β) Ἀποσιωπήθηκαν, σκόπιμα βέβαια, οἱ ἐπιστήμονες πὺ ἀπέδειξαν τὴν Ἑλληνικότητα τοῦ Ἀλφαβήτου μας. Καὶ

γ) Δὲν μνημονεύθηκε ἡ Ἑλληνικὴ ἄποψη, προφανῶς γιὰ νὰ νομίζουν οἱ μὴ εἰδικοί, ὅτι ἡ μόνη ἄποψη πὺ ὑπάρχει εἶναι ἡ φοινικικὴ.

Παρὰ ταῦτα δὲν εἶναι πρόθεσή μας νὰ ἀμφισβητήσουμε τὴν καλοπιστία τοῦ κ. Ἀνδρόνικου. Θὰ τοῦ θέσουμε ὅμως τὸ παρακάτω ἐρώτημα, στὸ ὁποῖο, πιστεύουμε, χάριν τῆς ἀντικειμενικότητος, ὅτι πρέπει νὰ ἀπαντήσῃ:

Οἱ Ἕλληνες Ἀκαδημαῖκοι Ἀπ. Ἀρβανιτόπουλος («Ἐπιγραφικὴ»), Παν. Καββαδίας («Προϊστορικὴ Ἀρχαιολογία»), Σπ. Μαρινάτος («Ἀρχαῖος Κρητικὸς Πολιτισμὸς») καὶ πλῆθος ἄλλων στὰ συγγράμματά των ἀπέδειξαν με ἀκλόνητα ἱστορικά, ἀρχαιολογικά καὶ γλωσσολογικά στοιχεῖα ὅτι «τὸ Ἀλφάβητον ἐπενόησαν καὶ ἐφήρμωσαν οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες». Βάσει ποίων στοιχείων ὁ κ. Ἀνδρόνικος διαφωνεῖ με τοὺς παραπάνω ἐπιστήμονες; Μὲ ἄλλα λόγια θέλουμε μιὰ καθαρὴ ἀπάντηση ἀπὸ τὸν κ. Ἀνδρόνικο: πιστεύει ὅτι οἱ Ἀκαδημαῖκοι καθηγητὲς, ὅπως ὁ Ἀγγλος Α. Ἐβανς («Μινωϊκὴ γραφὴ»), ὁ Γάλλος Ρ. Ντυσσῶ («Προελληνικοὶ πολιτισμοί»), ὁ Γερμανὸς Θ. Μπίρτ («Μ. Ἀλέξανδρος καὶ Παγκόσμιος Ἑλληνισμὸς») καὶ πλῆθος ἄλλων ἔχουν ἄδικο, πὺ ὑποστηρίζουν τὴν Ἑλληνικὴ προέλευση τοῦ Ἀλφαβήτου μας;

Προλέγουμε, καὶ εἴθε νὰ διαψευσθοῦμε, ὅτι ὁ κ. Ἀνδρόνικος δὲν θὰ ἀπαντήσῃ. Εὐκόλα συμπεραίνουμε ὅτι ὁ κ. Ἀνδρόνικος προσέφερε στοὺς Φοινικιστὲς τὴν ὑπηρεσία νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ ὄνομά του. Αὔριο λοιπὸν θὰ δῆτε τὸν τάδε ἢ τὸν δεῖνα Φοινικιστὴ νὰ ἐπικαλεῖται τὸν κ. Ἀνδρόνικο καὶ νὰ παραπέμπῃ σ' αὐτόν. Θὰ γράφῃ, ὅτι τὸ ἀλφάβητο τὸ βρῆκαν οἱ Φοίνικες, ὅπως ἄλλως τε τὸ ἱσχυρίσθηκε κι' ὁ καθηγητὴς Ἀνδρόνικος. Ἐμεῖς ὅμως ξέρουμε τὴν ἀλήθεια. Ὁ κ. Ἀνδρόνικος ὑπέγραψε ἓνα ἄρθρο ἀντεπιστημονικὸ, ἀφοῦ δὲν εἶχε οὔτε στοιχεῖα οὔτε ἐπιχειρήματα.

Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ παρατηρῶ καὶ τὰ ἀκόλουθα:

1) Καταστρέφεται ἀρχαιοελληνικὸς οἰκισμὸς τοῦ 3000 π.Χ. στὸν Ἀστακὸ Αἰτωλοακαρνανίας. Τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ ἐνέκρινε τὴν κατάχωσή του στὸ τσιμέντο, γιὰ νὰ γίνῃ «διαλυτῆριο πλοίων» («Ἑλ. Τύπος», 15.5.88). Οἱ κάτοικοι

τῆς περιοχῆς προσέβαλαν τὴν ἀπόφαση τοῦ ὑπουργείου Πολιτισμοῦ (!) στὸ Συμβούλιο Ἐπικρατείας καὶ ἀπέδειξαν ὅτι ἔχουν περισσότερο ἐθνικὸ φιλότιμο ἀπ' ὅσον οἱ ἄρμόδιοι.

● Ὁ κ. Ἀνδρόνικος καλεῖται νὰ λάβῃ θέση: Συμφωνεῖ μὲ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ οἰκισμοῦ ἢ ὄχι;

2) Καναδικὴ ἀποστολὴ («Βῆμα», 17 Ἀπρ. 1988) ἀνεκάλυψε ἄγνωστα Ἑλληνικὰ χειρόγραφα, ποὺ κατὰ τὸν καθηγητὴ Α. Μίλς ἀνήκουν στὸν Ἀριστοτέλη. Οἱ ἀρχαιολόγοι, «ὄταν τὰ ἐξέτασαν, ἄρχισαν νὰ χορεύουν ἀπὸ τὴν χαρὰ τους», λέγει ἡ ἀνταπόκριση.

● Ὁ κ. Ἀνδρόνικος καλεῖται νὰ ἐνδιαφερθῇ γιὰ «τὰ Ἑλληνικὰ χειρόγραφα, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ ἀποδειχθοῦν ὑψίστης σημασίας».

3) Δημοσιεύθηκε καὶ στὴν Ἑλλάδα ἡ εἰδηση ὅτι ὁ Ρῶσος Βλ. Μιχαήλωφ «μῶρεσε νὰ διαβάσῃ τὸν “Δίσκο τῆς Φαιστοῦ” (...), τοῦ ὁποῖου ἡ γλῶσσα εἶναι Ἑλληνικὴ καὶ μοιάζει μὲ τὴν ἰωνικὴ διάλεκτο». Πρόκειται μάλιστα, ὅπως γράφηκε στὴν «Πράβδα», γιὰ τὴν ἱστορία τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδας.

● Ὁ κ. Ἀνδρόνικος καλεῖται νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τοὺς Ρώσους τὰ στοιχεῖα.

4) Παραθέτω φωτογραφία ποὺ ἔλαβα πρὸ ἑβδομάδος ἀπὸ τὸν Ἱερὸ χῶρο τῶν Δελφῶν. Τὰ μνημεῖα ἐγκαταλειφθήκανε τελείως καὶ χορταριάσανε. Οἱ ξένοι ἀρχαιολάτρες, ποὺ ἐπισκέπτονται τὸ Ἱερόν, φεύγουν ἀγανακτισμένοι ἀπὸ τὸ θέαμα.

● Ὁ κ. Ἀνδρόνικος καλεῖται νὰ φροντίσῃ γιὰ τὴ διάσωση καὶ τὸν σεβασμὸ τῶν Δελφῶν.

★ ★ ★

Ἀντ' ὅλων αὐτῶν καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκόμη, ποὺ θὰ ἔπρεπε καὶ θὰ μπορούσε ν' ἀσχοληθῇ ὁ κ. Ἀνδρόνικος, ἀσχολήθηκε μὲ ἓνα θέμα ποὺ ὀδηγεῖ στὴν μείωση τοῦ Ἑλληνισμοῦ μὲ τὴν ἀντεπιστημονικὴ προβολὴ τῶν Φοινίκων.

Εἴμαστε νομιμοποιημένοι ἂν ρωτήσουμε: Πέστε μας, κ. Ἀνδρόνικε, ποιὸς λόγος, τί σᾶς παρακίνησε νὰ προβάλετε τὴν ἤδη ἀπορριφθεῖσα ἀπὸ τὴν παγκόσμια ἐπιστήμη θεωρία τῆς φοινικικῆς προελεύσεως τοῦ Ἀλφαβήτου μας; Καὶ γιὰτὶ ἀποκρύψατε τὴν Ἑλληνικὴ προέλευσή του, ποὺ διδάσκουν πλείστοι ξένοι ἐπιστήμονες;

Κ.Π.

ΑΚΡΟΒΟΛΙΣΜΟΙ

Θὰ μᾶς ἀπαντήσῃ ὁ κ. Μ. Ἀνδρόνικος;

Διάβασα στὸ «Βῆμα τῆς Κυριακῆς» (30-4-88) καὶ στὶς «Ἐπιφυλλίδες» τὶς ἀπόψεις τοῦ ἐπιφανοῦς στὸ χῶρο τῆς ἀρχαιολογίας καθηγητοῦ κ. Μανώλη Ἀνδρόνικου γιὰ τὴν «Ἑλληνικὴ γραφὴ». Θὰ ἐπιχειρήσω νὰ διατυπώσω μερικὲς σκέψεις καὶ ἐρωτήματα, ποὺ μοῦ γέννησαν οἱ ἀπόψεις αὐτῆς τοῦ κ. καθηγητοῦ.

Στὸ πρῶτο μέρος, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸ δεχθῇ σὰν πρόλογο καὶ εἰσαγωγὴ σὲ ὅσα ἐπακολουθοῦν, κάνει μιὰ σύντομὴ ἱστορικὴ ἀνασκόπηση τοῦ θέματος «Ἑλληνικὴ γραφὴ», γιὰ νὰ τονίσῃ ὅτι: μόλις τὸ 1952 τὸ ἄλυτο ὡς τότε πρόβλημα, τὸ ἔαν δηλ. οἱ Ἕλληνες τῶν Μινωϊκῶν χρόνων ἢ τῶν Μυκηναϊκῶν γνώριζαν γραφὴ, ἦρθε νὰ λύσῃ ἡ ἐργασία τοῦ Michael Ventris, ὁ ὁποῖος ἀποκρυπτογράφησε τὶς πινακίδες τῆς Κνωσοῦ (Α. Evans) καὶ τῆς Πύλου (Κ. Blegen) καὶ ἀποκάλυψε ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν πινακίδων ἦταν ἡ ἑλληνικὴ.

«Ἀπὸ τότε», μᾶς λέγει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου, «ἔχουν γραφεῖ ἀμέτρητες μελέτες γιὰ τὴ γραφὴ αὐτὴ». Καὶ καταλήγει: «Ἐνα πρόβλημα ποὺ φαίνεται πὼς ἔμεινε ἀνεπηρέαστο ἀπὸ τὴ γνώση πὼς οἱ Ἕλληνες γνώριζαν νὰ γράφουν τὴν γλῶσσα τους 400 χρόνια πρὶν νὰ μάθουν καὶ νὰ δανειστοῦν τὰ φοινικικὰ γράμματα, ἦταν τὸ πὼς, πότε καὶ ποῦ οἱ Ἕλληνες ἔκαναν αὐτὸν τὸν δανεισμό.

«Ὅλοι οἱ ἐπιγραφικοὶ», συνεχίζει, «τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας δέχονται πὼς ἡ γνώση — τῆς μυκηναϊκῆς γραφῆς — χάθηκε μὲ τὸ τέλος τοῦ μυκηναϊκοῦ κόσμου, γιατί, πιστεύουν, ἡ μυκηναϊκὴ γραφὴ ἐξυπηρετοῦσε τὸ μυκηναϊκὸ ἀνακτορικὸ σύστημα καὶ μόνο· ἔτσι ὅταν αὐτὸ ἔπαψε νὰ ὑπάρχει, ξεχάστηκε καὶ ἡ γνώση τῆς γραφῆς καὶ ἀκολούθησαν τέσσερις αἰῶνες “ἀγραμματοσύνης” τῶν Ἑλλήνων, ὡς τὴν στιγμὴ ποὺ ξαναέμαθαν τὴ γραφὴ ἀπὸ τοὺς Φοίνικες».

Σ' αὐτὴ τὴν ὁμόφωνη — μᾶς λέγει — «κοινὴ γνώμη» τῶν ἐπιστημόνων ὑπῆρξε ἕνας ἀντίθετος ὑπαινιγμός, τοῦ J.B. Wace καὶ τοῦ ἰδίου τοῦ συντάκτου τοῦ κειμένου, δηλ. τοῦ κ. Μ. Ἀνδρόνικου, ὁ ὁποῖος καὶ ὑπεστήριξε σὲ σύντομὴ ἀνακοίνωση (1967) ὅτι «οἱ Ἕλληνες ποτὲ δὲν ξέχασαν αὐτὸ ποὺ μιὰ φορὰ ἔμαθαν, ἀλλὰ μὲ τὴν εὐστροφὴ σκέψῃ ποὺ εἶχαν κατανόησαν τὰ πλεονεκτήματα τῆς Φοινικικῆς γραφῆς καὶ ἀντικατέστησαν τὸ ἄβολο μυκηναϊκὸ σύστημα γραφῆς μὲ τὸ πιὸ εὐχρηστο φοινικικόν».

Στὸ δεῦτερο μέρος ἀναπτύσσεται ἡ ἄποψη τοῦ συγγραφέως, ὁ ὁποῖος διαπιστώνει καὶ αὐτὸς τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς «κενοῦ», ὅχι ὅμως 450 ἐτῶν, καὶ λέγει: «Τὸ κενὸ τῶν 450 χρόνων πρέπει νὰ μειωθεῖ, γιὰ νὰ πάψει νὰ ἐντυπωσιάζει». Τὴ φράση «γιὰ νὰ πάψει νὰ ἐντυπωσιάζει» δὲν θεωρῶ βεβαίως ὅτι τὴν ἔθεσε ὁ συγγραφεὺς ὡς ἐπιχείρημα τῆς ἐρευνας. Ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει διὰ συλλογισμῶν ποὺ δέχονται πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πιὸ ἐγκυροὺς ἐπιγραφικοὺς, τὸ «κενὸ» τῆς «ἀγραμματοσύνης» τὸ περιορίζει σὲ 250 μόνο χρόνια.

Τέλος ἀναλύοντας τὴ «Μυκηναϊκὴ» γραφὴ ὑποδεικνύει ὅτι «κάθε σύμβολο αὐτῆς μπορούσε νὰ ἀποτελεῖται εἴτε ἀπὸ ἕνα φωνῆεν εἴτε ἀπὸ ἕνα σύμφωνο καὶ ἕνα φωνῆεν (α, ε, ι ἀλλὰ καὶ κα, κε, κι κ.ο.κ.), γιὰ νὰ συμπληρώσῃ: «Τὸ φοινικικὸ

ἀλφάβητο δὲν εἶχε φωνήεντα καὶ οἱ λέξεις γράφονταν μόνο μὲ τὰ σύμφωνα τους. Ὅμως οἱ “ἀγράμματοι” Ἕλληνες ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή μετατρέπουν πέντε ἀπὸ τὰ φοινικικὰ σύμβολα σὲ φωνήεντα, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ δημιουργήσουν τὸ πρῶτο φθογγικὸ καὶ μοντέρνο ἀλφάβητο τοῦ κόσμου. Μιὰ τέτοια ἐπινόηση εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐρμηνευθεῖ, παρὰ μόνον ἂν δεχθοῦμε ὅτι αὐτοὶ ποὺ τὴν εἶχαν γνώριζαν ἓνα ἄλλο σύστημα γραφῆς ποὺ εἶχε σύμβολα καὶ γιὰ τὰ φωνήεντα. Τέτοιο ἦταν βέβαια τὸ μυκηναϊκὸ σύστημα τῆς Γραμμικῆς Β γραφῆς».

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω συλλογισμῶν, μιὰ καὶ τὶς ἀποδείξεις τῆς ὀρθότητος «τὶς κρατᾷ ἀκόμη στὰ σπλάχνα τῆς ἡ ἐλληνικῆ γῆ», ὁδηγοῦμεθα σὲ μερικὰ συμπεράσματα καὶ σκέψεις, ποὺ θὰ ἦταν νομίζω χρήσιμο νὰ τὶς θέσουμε κι’ αὐτὲς στὴν βάσανο τῶν συλλογισμῶν: Πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος, ποὺ εἶναι ἀναμφισβήτητα οἱ ἀρχαιότεροι ἐκ τῆς ἐλληνικῆς γραμματείας, ἔγραψαν τὰ ἔργα τους μὲ τὴ «νέα ἐπινόηση», δηλαδὴ τοῦ φοινικικοῦ ἀλφάβητου, στὸ ὁποῖο «κάποιοι» εἶχαν ἐπιφέρει τὴν μετατροπὴ τῶν 5 συμβόλων τοῦ σὲ φωνήεντα.

Ἄν δεχθοῦμε ὅμως τὴν ἄποψη αὐτή, πρέπει ἐπίσης νὰ δεχθοῦμε ὅτι ἔχουν συμβῆ τὰ ἀκόλουθα:

1ον. Τὰ Ὀμηρικὰ ἔπη καὶ ὁ Ἡσιόδειος κύκλος γράφονται γιὰ πρώτη φορὰ καὶ δημοσιεύονται μετὰ τὴν ἐπινόηση (διότι τὸ ἀντίθετο δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἦταν δυνατόν μὲ τὴν Γραμμικὴ Β).

2ον. Οἱ γνώσεις ποὺ μέσω τῶν Ὀμηρικῶν καὶ Ἡσιόδειων ἔργων ἀναπτύσσονται ἐπὶ τόσων θεμάτων, π.χ. Κοσμολογίας, Ἀστρονομίας, Γεωγραφίας, Μεταλλουργίας, Ναυπηγικῆς, Τεχνῶν, Οἰκονομίας κ.ἄ.π., ἀναμεταδίδονταν διὰ τῆς μνήμης, ἕως ὅτου ἔφθασαν στοὺς Ὀμηρο καὶ Ἡσίοδο, ὁπότε χάρη τὴν ἐπινόηση ἀποτυπώθηκαν.

3ον. Οἱ λέξεις ποὺ χρησιμοποίησε ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡσίοδος καὶ αὐτονοήτως προσηύχονταν στὴ γλῶσσα τὴν Ἑλληνικὴ, δὲν εἶχαν ἀκόμη ἀποτυπωθεῖ —καὶ χάρη τὴν ἐπινόηση ἀποτυπώθηκαν.

4ον. Μιὰ τέλεια γλῶσσα ποὺ ἀνήκει σὲ ἓνα λαὸ μὲ «εὐστροφή σκέψη» καὶ ὁ ὁποῖος κατόρθωσε νὰ ἀνεύρη διὰ τῆς λογικῆς τὸν τεράστιο αὐτὸ πλοῦτο, ποὺ τὸν κατέθεσε ἐντὸς τῶν λέξεων τῆς γλώσσας του, δὲν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐμπλουτισθῇ μὲ τὰ σύμβολα τῆς «δικῆς» τῆς γραφῆς, ὥστε νὰ «ἐνεχυριάζεται» ἡ φωνὴ τῆς γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἦταν ὄργανο.

5ον. Τέλος πρέπει νὰ δεχθοῦμε ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἄσχετα πράγματα τὸ ἐπίπεδο τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ γραφὴ. Διότι μόνο ἔτσι δικαιολογοῦνται οἱ Μινωῖτες — Μυκηναῖοι νὰ μποροῦν (βέβαια) νὰ κατασκευάζουν ἀριστουργήματα μικρογλυπτικῆς ἀλλὰ γράφοντας νὰ ὀρνιθοσκαλίζουν καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ πηλοῦ.

Ἡ ἀντίθετη αὐτῆς ἄποψη θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ἔχη δείξει δείγματα γραφῆς πάνω σὲ διφθέρες ἢ λεπτὲς ἐπιφάνειες ξύλου ποὺ διπλώνονταν σὲ παπύρους, ὑφάσματα κ.λπ. Τέτοια ὅμως δὲν πρέπει νὰ ἐλπίζη ὅτι θὰ βρῇ ὁ ἀρχαιολόγος κ. Μανώλης Ἀνδρόνικος στὰ σπλάχνα τῆς ἐλληνικῆς γῆς.

Ἄρα τί περιμένουμε;

Ἴσως κάποια ἀπάντηση ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ διακεκριμένο ἀρχαιολόγο...

Ἐρινὺς

ΜΑΡΙΑ ΘΕΩΝΑ

Δήλωση

Δέν ἔχω διαβατήριο διεθνῶν συναλλαγῶν,
δέν ἔχω πιστοποιητικό συστατικῶν ἐπιστολῶν.
Μιλᾶω μονάχα τῇ γλῶσσα μου.
Κουβαλᾶω μέσα μου τὴν ἀλήθεια τῆς γλῶσσας μου.
Ἐφῆστε με νὰ μιλήσω στὰ παιδιά τῆς γῆς.
Νὰ περάσω τίς σκέψεις μου λεύτερες,
δίχως φορολογίας φραγμούς· νὰ μιλήσω τὴν Ἑλληνικὴ
γλῶσσα σ' ὅλα τὰ κέντρα τῆς γῆς.
Δέν ἔχω ἐπιστολές συναλλαγματικῶν ἀποφάσεων,
μονάχα πέτρες--πέτρες θαλασσινές θὰ δηλώσω.
Μιά χούφτα ἀμμόπετρες ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς πατρίδας μου.
Ἐφῆστε με νὰ μιλήσω τῇ φωνῇ τῶν λέξεων,
τῶν ἤχων τὰ σχήματα νὰ δώσω στὸν πλανήτη.
Οἱ λέξεις σου, ποιητή, εἶναι ἡ γῆς σου.
Οἱ λέξεις πὺ κουβαλῶ εἶναι δικές σου,
οἱ λέξεις τῆς ποίησης ἀνήκουν σὲ ὅλους.
Κανένα τελωνεῖο δέν θὰ ζητήσει φόρο
γιὰ ἓνα διαχρονικὸ ταξίδι στὸν Ἥλιο.
Ἐφῆστε με νὰ περάσω.
Θέλω νὰ μιλήσω τῇ γλῶσσα μου στὰ παιδιά·
ἐκεῖνα, μόνο ἐκεῖνα μποροῦν νὰ καταλάβουν.

Ο Στ' ΤΟΜΟΣ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

ἽΟ Στ' Τόμος τοῦ «Δαυλοῦ» (τεύχη 60-72, Ἰανουάριος-Δεκέμβριος 1987) περιέχει:

- Τὸν «ἱστορικὸ» δημοσιογραφικὸ καὶ ἐπιστημονικὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν καταγωγή τοῦ Ἀλφαβήτου.
- Τὴν πρωτοποριακὴν σὲ διεθνὲς ἐπίπεδο φιλοσοφικὴ καὶ λογικὴ κριτικὴ τῶν ἀντιλογικῶν θεωριῶν καὶ κοσμοθεωριῶν, τὴν ἀνασκευὴ τῆς «λογικότητος» τῆς τριαδικῆς διαλεκτικῆς καὶ τὴν ἀποκάλυψη τῶν ἱστορικῶν ἐξουσιαστικῶν σκοπῶν πὺ ὑπηρετοῦν.
- Τὴν ἐφαρμογὴ τῆς πρωτότυπης μεθόδου ἀξιολογήσεως τῶν λογοτεχνικῶν κειμένων με βάση τὴ στατιστικὴ καὶ τίς ποσοστιαῖες ἀναλογίες τῶν λέξεων καὶ ἐννοιῶν πὺ χρησιμοποιοῦν οἱ συγγραφεῖς.
- Τὴν ἀρχὴ τῆς συνεχιζόμενης ἐπαναστατικῆς γιὰ τὴν παγκόσμια ἐπιστήμη ἔρευνας γιὰ τὴν ἀποκρυπτογράφηση τοῦ κώδικος σημασιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀλφαβήτου.
- Πληθώρα ὑπερχρονικῆς ἀξίας σχολίων, ἀναλύσεων, κριτικῶν, δοκιμίων, μελετημάτων καὶ ἐρευνῶν γιὰ τὰ πιὸ φλέγοντα, οὐσιαστικὰ καὶ προσδιοριστικὰ προβλήματα τοῦ καιροῦ μας.

ἽΟ Στ' Τόμος τοῦ «Δαυλοῦ» δεμένος πολυτελῶς (πανόδετος) διατίθεται μόνο στὰ Γραφεῖα τοῦ Περιοδικοῦ. Ἀποστέλλεται καὶ ταχυδρομικῶς κατόπιν τηλεφωνήματος τῶν ἐνδιαφερομένων στὰ τηλ. 3223957 ἢ 9841655.

- Σελίδες 720 · Δρχ. 3.000.

ἽΗ προβληματικὴ καὶ ἡ ἀναζήτηση τοῦ «ΔΑΥΛΟΥ» βρίσκονται στὴν πρωτοπορία ὄχι μόνο τῆς ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς παγκόσμιας ἐπιστήμης καὶ διανοήσεως.

● Η 4η «ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ» του «Δαυλού» θα εκδοθεί στις αρχές του προσεχούς Δεκεμβρίου και θα περιέχει αποκλειστικώς ανέκδοτα ποιήματα 100 ζώντων Έλλήνων ποιητών, που θα επιλεγούν εϋθύνη του Περιδικού με κριτήρια καθαρώς ποιητικά, αντικειμενικά και άπροσωπώληπτα.

● "Αν γράφεις ποίηση, μη διστάσεις καθόλου, είτε είσαι γνωστός και καταξιωμένος είτε άγνωστος και νέος, να εμπιστευθείς τόν «Δαυλό» και να συμμετάσχεις στην κρίση του 1988: Η «ΕΤΗΣΙΑ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΚΑΤΟ» του «Δαυλού» έχει ήδη δημιουργήσει άναμφισβήτητη παράδοση αντικειμενικότητας, δικαιοκρισίας και άπροσωποληψίας στο χώρο της σημερινής Έλληνικής Ποιήσεως.

Ο «Δαυλός» δέχεται από τώρα συμμετοχές.

ΟΡΟΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ:

- 1) Άνώτερος αριθμός υποβαλλομένων ποιημάτων: Τρία (3).
- 2) Υπεύθυνη δήλωση του ποιητή ότι τα ποιήματά του δεν έχουν δημοσιευθεί και δεν θα δημοσιευθούν μέχρι τέλους του 1988.
- 3) Σύντομο αϋτοβιογραφικό σημείωμα, όχι μεγαλύτερο των 10 γραμμών γραφομηχανής, γραμμένο σε α' πρόσωπο.

● Τα ποιήματα, οί δηλώσεις και τὰ αϋτοβιογραφικά να ταχυδρομούνται στη διεϋθυνση:

Δημ. Ι. Λάμπρου, Άχιλλέως — Μουσών 51
175 62 ΠΑΛΑΙΟ ΦΑΛΗΡΟ, με την ένδειξη:
«Για την Άνθολογία του ΔΑΥΛΟΥ».

ΑΝ. Ν. ΖΟΥΜΠΙΟΣ*

(τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν)

Ὁ Δημοσθένης σχολιάζει... τὴν ἐπικαιρότητα

Θὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ ἄνευ σχολίων τρία ἐκ τοῦ Δημοσθένους χωρία (Ὀλυνθ. Γ', ἐκδ. G. Budé), τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς ἑξῆς:

I. «Ἀλλὰ δικαίου πολίτου κρίνω τὴν τῶν πραγμάτων σωτηρίαν ἀντὶ τῆς ἐν τῷ λέγειν χάριτος αἰρεῖσθαι. Καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν προγόνων ἡμῶν λέγοντας ἀκούω, ὥσπερ ἴσως καὶ ὑμεῖς, οὓς ἐπαινοῦσι μὲν οἱ παριόντες ἅπαντες, μιμοῦνται δ' οὐ πάνν, τούτῳ τῷ ἔθει καὶ τῷ τρόπῳ τῆς πολιτείας χρῆσθαι, τὸν Ἀριστείδην ἐκείνον, τὸν Νικίαν, τὸν δῶνυμον ἐμαυτῷ, τὸν Περικλέα. Ἐξ οὗ δ' οἱ διερευνῶντες ὑμᾶς οὗτοι πεφήνασι ῥήτορες "Τί βούλεσθε; Τί γράψω; Τί ὑμῖν χαρίσωμαι;" Προπέποται τῆς παρὰ τὰς πόλεως πράγματα καὶ τοιαυτὴ συμβαίνει. Καὶ τὰ μὲν τούτων πάντα καλῶς ἔχει, τὰ δ' ὑμέτερ' αἰσχυρῶς».

[Κρίνω ὅμως ὅτι καθῆκον ἐνὸς ἐντίμου πολίτου εἶναι νὰ προτιμᾷ τὴν σωτηρίαν τῶν ὑποθέσεων τῆς πατρίδος του, παρὰ νὰ ἀποκτᾷ τὴν εὐνοίαν μὲ εὐχαρίστους λόγους· ἔπειτα ἀκούω, ὅπως ἴσως καὶ σεῖς, ὅτι οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν προγόνων μας, ἐπὶ παραδείγματι ὁ περίφημος ἐκεῖνος Ἀριστείδης, ὁ Νικίας, ὁ συνονόματός μου (Δημοσθένης), ὁ Περικλῆς, τοὺς ὁποίους ἅπαντες μὲν ἐπαινοῦν γενικῶς, ὅσοι ἀνέρχονται εἰς τὸ βῆμα καὶ λαμβάνουν τὸν λόγον, ἐν τούτοις ὅμως δὲν τοὺς ἀκολουθοῦν πάρα πολὺ, αὐτὴν τὴν συνήθειαν ἔχον καὶ αὐτὸν τὸν τρόπον ὡς πρὸς «τὸ πολιτεύεσθαι». Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἐνεφανίσθησαν οἱ ῥήτορες αὐτοί, οἱ ὁποῖοι περιφερόμενοι σὰς ἐρωτοῦν: «Τί θέλετε; Τί θέλετε νὰ προτείνω ἐγγράφως; Τί νὰ πράξω διὰ νὰ σὰς εὐχαριστήσω;», ἀντὶ τῆς πρὸς στιγμὴν εὐνοίας τοῦ λαοῦ, ἔχουν θυσιάσθαι τὰ πράγματα τῆς πόλεως, καθὼς ἀκριβῶς δίκην προπόσεως. Ἔτσι ἀκριβῶς συμβαίνουν, καὶ τὰ μὲν συμφέροντα αὐτῶν ὅλα βαίνουν καλῶς τὰ δὲ ἰδικὰ σας κακῶς]. (Πρβ. ἐνθ. ἀνωτ. 21-22).

II. «Ἐπὶ μὲν δὴ τῶν Ἑλληνικῶν ἦσαν τοιοῦτοι· ἐν δὲ τοῖς κατὰ πόλιν αὐτὴν θεάσασθ' ὁποῖοι, ἐν τε τοῖς κοινοῖς κὰν τοῖς ἰδίῳις. Δημοσίᾳ μὲν τοίνυν οἰκοδομήματα καὶ κάλλη τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα κατεσκεύασαν ἡμῖν ἱερῶν καὶ τῶν ἐν τούτοις ἀναθημάτων, ὥστε μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ὑπερβολὴν λελεῖφθαι· ἰδίᾳ δ' οὕτω σώφρονες ἦσαν καὶ σφόδρ' ἐν τῷ πολιτείας ἡθελί μόνοντες ὥστε τὴν Ἀριστείδου καὶ τὴν Μιλτιάδου καὶ τῶν τότε λαμπρῶν οἰκίαν εἴ τις ἄρ' οἶδεν ὑμῶν ὁποῖα ποτ' ἐστίν, ὁρᾷ τῆς τοῦ γείτονος οὐδὲν σεμνοτέραν οὖσαν· οὐ γὰρ εἰς περιουσίαν ἐπράττετ' αὐτοῖς τὰ τῆς πόλεως, ἀλλὰ τὸ κοινὸν ἀβχεῖν ἕκαστος ὥστε δεῖν. Ἐκ δὲ τοῦ τὰ μὲν Ἑλληνικὰ πιστῶς, τὰ δὲ πρὸς τοὺς θεοὺς εὐσεβῶς, τὰ δ' ἐν αὐτοῖς ἴσως διοικεῖν, μεγάλῃν εἰκότως ἐκτήσαντ' εὐδαιμονίαν».

[Ὅσον ἀφορᾷ πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ πράγματα, τέτοιοι ὑπῆρξαν· εἰς τὰ πράγ-

* Ὁ κ. Α.Ν. Ζούμπιος εἶναι καθηγητὴς τῆς Φιλοσοφίας τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν καὶ πρῶην Πρύτανης τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου. Προσφάτως ἐξελέγη ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

ματα όμως, πού άφοροϋν εις την πόλιν ιδιαιτέρως, βλέπετε ποίοι ήσαν, τόσον εις τόν δημόσιον, όσον και εις τόν ιδιωτικόν των βίον. Δημοσίᾳ μὲν κατεσκευάζαν τόσα και τέτοια οίκοδομήματα και καλλιτεχνήματα ιερών, πού μέσα σ' αυτά ύπηρχον άφιερώματα, ώστε κανένας από τούς μεταγενεστέρους νά μπορή νά τούς ξεπεράση· έπειτα εις τόν ιδιωτικόν των βίον ήσαν τόσον άπέριττοι και τόσον πολύ έμειναν σώφρονες εις τὰ ήθη τής πολιτείας, ώστε αν ίσως κανείς γνωρίζη από σᾶς, ποιά είναι ή οίκία του 'Αριστείδου, του Μιλτιάδου και γενικά των τότε ενδόξων άνδρών, βλέπει ότι καθόλου δέν είναι ωραιότερα από την οίκίαν του γείτονος· έπειτα δέν μετείχον εις τὰς ύποθέσεις τής πόλεως με σκοπόν νά πλουτίσουν, αλλά έκαστος εξ αυτών ενόμιζεν ότι είχε χρέος νά αύξάνη τὰ έσοδα τής πόλεως· έτσι λοιπόν διοικούντες πιστώσ τὰς μὲν ελληνικάς ύποθέσεις, τὰς δὲ άφορώσας εις τούς θεούς εύσεβώς και τὰς ιδίας μεταξύ των σχέσεις με ίσονομίαν μεγάλην εύλόγως απέκτησαν εύδαιμονίαν]. (Πρβ. ένθ. άνωτ. 25-26).

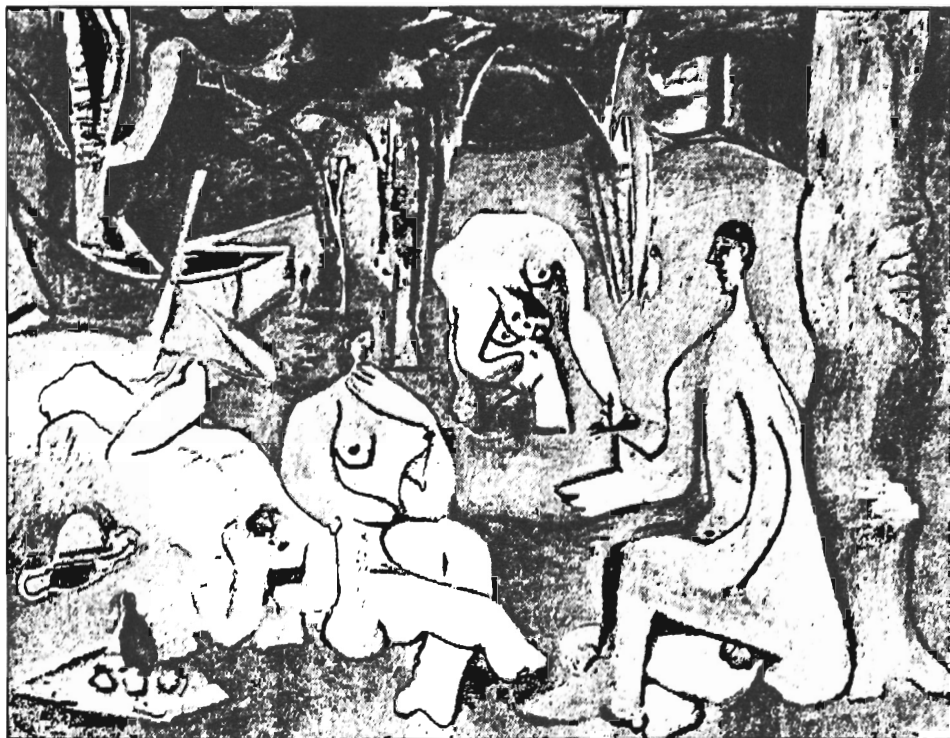
III. «'Αλλ', ώ τᾶν, εἰ ταῦτα φαύλως, τὰ γ' ἐν αὐτῇ τῇ πόλει νῦν ἄμεινον ἔχει. Καὶ τί ἂν εἰπεῖν τις ἔχοι; Τὰς ἐπάλξεις ἄς κονιῶμεν, καὶ τὰς ὁδοὺς ἄς ἐπισκευάζομεν, καὶ κρήνας, καὶ λήρους; 'Αποβλέψατε δὴ πρὸς τοὺς ταῦτα πολιτευομένους, ὧν οἱ μὲν πτωχὼν πλούσιοι γεγόνασιν, οἱ δ' ἐξ ἀδόξως ἐντιμοί, ἐνιοὶ δὲ τὰς ἰδίας οἰκίας τῶν δημοσίων οἰκοδομημάτων σεμνοτέρας εἰσὶ κατασκευασμένοι, ὅσῳ δὲ τὰ τῆς πόλεως ἐλάττω γέγονε, τοσούτῳ τὰ τούτων ἠϋξῆται».

['Αλλά, «άγαπητέ» μου, εάν τὰ πράγματα αυτά εύρίσκονται εις κακήν κατάστασιν, τώρα όμως εύρίσκονται δλως ιδιαιτέρως εις καλύτεραν· και τί θα μπορούσε νά πῇ κανείς για τὰ τείχη των προμαχώνων πού άσβεστώνομεν και τὰς ὁδοὺς πού επισκευάζομεν και τὰς κρήνας και τὰ άλλα τοιαῦτα μικροπράγματα; Γυρίσατε τὸ βλέμμα σας πρὸς τούς πολιτικούς άνδρας, τούς ασχολουμένους εις αυτά και εκ των ὁποίων άλλοι μὲν από πτωχοὶ έχουν γίνει πλούσιοι, άλλοι δὲ από άνώνυμοι επώνυμοι και άλλοι τὰς οίκίας των κατεσκεύασαν περισσότερον λαμπράς εναντι των δημοσίων οίκοδομημάτων· τέλος όσον τὰ πράγματα τής πόλεως κατέρχονται, τόσον τὰ προσωπικά των άνέρχονται]. ("Ενθ. άνωτ. 29).

ΣΩΤΗΡΗΣ ΤΡΥΦΩΝΟΠΟΥΛΟΣ

Μαγιάτικη μυσταγωγία

Πέρα μακρὰ
στη σιγαλιά των κήπων,
στη σιγαλιά τής νύχτας
ή φωνή των γρύλλων
γεμίζει με τὸ τραγούδι της τῇ σιωπῇ
ὀμνώντας τὴν ὁμορφιά
τῆς χθесινῆς ἡμέρας.
'Η μαγική ἡδυπάθεια
των μεταμορφωμένων λουλουδιῶν
με τῇ γλυκόπικρῇ μυρωδιᾷ
τῆς ἐρωτικῆς των προσδοκίας
άνοίγει τὴν ἀγκαλιά τους
στοὺς ἀστερόφωτους οὐρανούς.
'Η ἀδημονία τῆς "Ανοιξῆς
ἱερὴ καὶ βέβηλη
δημιουργεῖ...

Πικάσσο: «Πρόγευμα ἐν ὑπαίθρῳ».

Κ.Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

(καθηγητής τῆς Ψυχιατρικῆς καὶ Νευρολογίας)

«Ὁ ἂν ἢ ἄλογον πρᾶγμα τέχνην οὐ καλῶ» [Πλάτων]

Τὴν ὑπὸ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου μεταλλαγὴν τῶν πολιτιστικῶν θεσμῶν καὶ κανόνων καὶ τῶν πνευματικῶν ἐν γένει ἀξιῶν δυνάμεθα νὰ διαπιστώσωμεν ἐπίσης ἐμφανῶς εἰς τὸν τομέα τῶν καλῶν τεχνῶν ἥτοι τῆς λογοτεχνίας, τῆς ζωγραφικῆς, τῆς γλυπτικῆς, τῆς μουσικῆς, τοῦ χοροῦ κ.ο.κ. Διαπιστοῦμεν ταύτην εἰς τὰς διαφόρους μορφὰς τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν (τὸν κυβισμόν, τὸν ἐξπρεσιονισμόν, τὸν φουτουρισμόν, τὴν ἀνεικονικὴν μορφήν, τὴν ἀφηρημένην τέχνην, τὴν κηλιδογραφίαν κ.ο.κ.). Ἐπίσης ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ, εἰδικῶς δὲ εἰς τὴν ποίησιν, παρατηρεῖται ἡ μεταβολὴ ὡς λογοτεχνικὸς συρρεαλισμὸς καὶ ὅ,τι ἄλλο φέρεται ὡς νέα λογοτεχνικὴ μορφή λεγομένη *ἀντιτέχνη*, ἐν τῇ ὁποία καταργεῖται ὅ,τι μέχρι τοῦδε ἐχαρακτήριζε τὴν λογοτεχνίαν.

Γνώρισμα τῶν καινοφανῶν τεχνῶν τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς εἶναι ἡ καταστροφὴ τῆς μορφῆς τῶν εἰς τὰς αἰσθήσεις ὑποπιπτόντων ἀντικειμένων, πολλάκις δὲ καὶ ὁ κατακερματισμὸς τοῦ ὅλου ἀντικειμένου. Ἡ μορφή καὶ ἡ εἰκὼν τῶν ἀντικειμένων, μὴ ἐξαιρουμένου οὐδ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀνθρώπου ὡς αἰσθητοῦ ἀντικειμένου, ἔχουν ἐξοστρακισθῇ εἰς τὰ δημιουργήματα τῶν ἐν λόγῳ τεχνῶν. Ἡ μορφή ἢ ἀπλουστεύεται μέχρι τοῦ ἀπλοῦ γεωμετρικοῦ σχήματος, δ-

περὶ ὡς φαινόμενον ἀποτελεῖ ὀπισθοδρόμησιν καὶ ἐπαναγωγὴν εἰς ἀπλὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀντικειμένου ἢ τὸ ἀντικείμενον ἀναπαρίσταται παραμεμορφωμένον ἢ ἄνευ μορφῆς (ἀνεικονικὴ τεχνοτροπία). Ἐπίσης εἰς ἄλλου εἶδους τεχνοτροπίαν τὰ ἀντικείμενα εἰκονίζονται διεσπασμένα καὶ κατακερματισμένα (ἄλλη αὕτη ἐκδήλωσις τοῦ φαινομένου τῆς διασπάσεως τῆς μορφῆς, περὶ οὗ ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος). Ἡ ἐν λόγῳ τέχνη δέον, ὡς εὐλογον, νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀντιφυσιοκρατική.

Τὰ διὰ τὴν ζωγραφικὴν λεχθέντα δύνανται νὰ ἰσχύσουν *mutatis mutandis* διὰ τὴν γλυπτικὴν, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς ἐκφράζονται μὲ τὸν αὐτὸν ὡς διὰ τὴν ζωγραφικὴν τρόπον τὰ ἀναπαριστώμενα ἀντικείμενα τοῦ φυσικοῦ κόσμου ἔμψυχα, ἄψυχα, ἐπίσης αἱ ἀντικειμενοποιούμεναι ἰδέαι. Ἡ τοιαύτη τεχνοτροπία ἔχουσα ὡς γνῶρισμα τὴν ἔλλειψιν μορφῆς καὶ μεταβάλλουσα τὸ καλλιτέχνημα εἰς συνονθύλευμα ἑτεροκλίτων στοιχείων (γραμμῶν, σχημάτων καὶ χρωμάτων), εἰς χαῶδες τουτέστιν κατασκευάσμα ἐνέχον ὡς γνῶρισμα τὴν ἀποδιοργάνωσιν, ἀποικοδόμησιν καὶ κατάργησιν παντὸς κανόνος τάξεως καὶ ρυθμοῦ, συμβολίζει τὴν διαλυτικὴν ἰδιότητα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου στρεφομένην ἐναντίον τῆς ἔξω πραγματικότητος καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ ἐναντίον τῶν ἰδίων δημιουργημάτων του. Αἱ νέαι αὗται μορφαὶ τῆς τέχνης ἐνέχουν ὡς γνῶρισμα τὴν «ἀπαισθητικοποίησιν» τῆς αἰσθητικῆς (τοῦ ὠραίου) καὶ τὴν «αἰσθητικοποίησιν» τοῦ μὴ αἰσθητικοῦ (τοῦ δυσμόρφου).

Ἐν τῇ τέχνῃ, ὡς γνωστόν, ἐκφράζεται ὁ ψυχικὸς κόσμος τοῦ καλλιτέχνου καὶ ἐξωτερικεύεται κατ' οὐσίαν ὁ ἴδιος ὁ καλλιτέχνης. Ἐξωτερικευόμενος ὁμοῦ οὕτω πως ὁ καλλιτέχνης διαδηλοῖ καὶ ἐκφράζει ἀφ' ἐνὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πρὸς τὰ ἔξω καταστροφικὴν πρόθεσιν καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴν διάσπασιν τοῦ ἑαυτοῦ του. Ἐχει ἄλλωστε ἤδη διαπιστωθῇ ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου ἔχει χάσει τὴν ἐνιαίαν ἀρμονικὴν μορφήν της, τὴν ἀρτιωμένην ὑπόστασιν, εἶναι τουτέστιν διεσπασμένη καὶ ἀποδιοργανωμένη¹. Ὁ ἐντελεχειακὸς παράγων δὲν συνέχει πλέον τὸ ὅλον. Ἡ τοιαύτη ψυχικὴ κατάστασις ἐξωτερικεύεται κατὰ ποικίλους τρόπους καὶ ἐν τῇ τέχνῃ. Ἐν τῇ ἀνεικονικῇ π.χ. μορφῇ τέχνης ὁ καλλιτέχνης ἀρνεῖται τὸν κόσμον, ὡς ἔχει δοθῇ. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποτελεῖ τὸ ψυχοπαθολογικὸν σύμπτωμα τοῦ ἀρνητισμοῦ ἐνυπάρχον εἰς ὀρισμένας ψυχικὰς παθήσεις καὶ ἀνευρίσκεται εἰς τὰ ζωγραφικὰ καλλιτεχνήματα τῶν ψυχικῶς πασχόντων, οἵτινες προβάλλοντες τὸν ἴδιον ἑαυτὸν τῶν ἀπεικονίζον καὶ τὸν ἔξω κόσμον ὡς εἶναι ὁ ἐσωτερικὸς τῶν κόσμος, δηλαδὴ διεσπασμένος, δύσμορφος, ἄμορφος, ἀνεικονικός. Ἐχει ἄλλως τε ἐπαρκῶς τονισθῇ ἡ μορφολογικὴ συγγένεια, ἐπίσης ἡ ὁμοιότης καὶ ἀντιστοιχία τοῦ περιεχομένου τῶν καινοφανῶν ἀντιφυσιοκρατικῶν μορφῶν τῆς τέχνης πρὸς τὴν τέχνην τῶν πρωτογόνων λαῶν, ἐπίσης τῆς παιδικῆς τεχνοτροπίας καὶ τῶν ἐκ σχιζοφρενίας πασχόντων. Σημειωτέον ἐπίσης ὅτι ἡ ὑπὸ τῶν συρρεαλιστῶν ζωγράφῃσις εἰς τὸν αὐτὸν χώρον ἑτεροκλίτων πρὸς ἄλληλα ἀντικειμένων εἶναι τι ἐπίσης ἀνάλογον πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν ψυχικῶς πασχόντων τοποθέτησιν εἰς τὸν αὐτὸν χώρον ποικίλων διαφόρου ἑτεροκλίτου εἶδους, χρήσεως καὶ σκοποῦ ἀντικειμένων.

¹ Ἴδε Κ.Δ. Κωνσταντινίδης, «Τὰ ψυχοπαθολογικὰ φαινόμενα τῆς συγχρόνου κοινωνίας», 1982.

Ἡ σύγχρονος καινότυπος καὶ πολυδαίδαλος εἰκαστική τέχνη δὲν ἐκφράζει εἶδος τι πραγματικότητος ἐχούσης σαφὴ τὴν σημασίαν καὶ τὸ νόημα. Διὰ τοῦτο δὲν δημιουργεῖται μεταξὺ τοῦ θεατοῦ καὶ τοῦ καλλιτεχνήματος ἡ ἄμεσος ἐκείνη καλαισθητικὴ ἐπικοινωνία καὶ βιωματικὴ εὐαισθησία, ἥτις ἀποτελεῖ τὸ ἴδιον γνῶρισμα τῆς πραγματικῆς τέχνης καὶ ἐπιδέχεται φαινομενολογικὴν ἀνάλυσιν (φαινομενολογία τῆς αἰσθητικῆς).

Ὡς πρὸς τὰς καλὰς τέχνας, δεχόμεθα οὐ μόνον τὴν καλλιτεχνικὴν ἰδιοφυῖαν τοῦ καλλιτέχνου ὡς βιολογικῶς καθωρισμένην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν καλλιτεχνημάτων ἐρμηνεύομεν διὰ τῆς ἀπηχίσεως αὐτῶν (ὡς ἐρεθισμάτων ἐκ τῶν ἔξω) ἐπὶ ἀντιστοίχου βιολογικοῦ ὑποστρώματος δεκτικοῦ τούτων τοῦ θεωμένου τὸ καλλιτέχνημα. Ἐὰν ἡ σύγχρονος τέχνη δὲν ἀπηχεῖ καὶ δὲν ἐκλύει γνήσια καὶ οὐσιαστικὰ βιώματα εἰς τὸν θεατὴν, ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν εὐρίσκει ἀνταπόκρισιν εἰς ἀντίστοιχον νευροφυσιολογικὸν ὑπόστρωμα, ἐν ἄλλοις λόγοις, διότι δὲν ὑπάρχει ἡ λεγομένη *ἰσομορφία* μετὰ ἐρεθίσματος καὶ νευροφυσιολογικῆς ἀντιδράσεως, ὥστε νὰ προκύψῃ ἀνάλογον ψυχικὸν βίωμα.

Παρὰ τοῦ ὁργανισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου δὲν γίνεται ἀποδεκτὸν ὅτιδήποτε ἀνεξελέγκτως προσφέρεται εἰς αὐτόν, π.χ. εἶδος τροφῆς ἀπᾶν πρὸς τὴν ἰδιοσυστασίαν τοῦ ὁργανισμοῦ, διότι ἐλλεῖπει ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα ἰσομορφία μετὰ ἐρεθίσματος καὶ βιολογικῆς ἀποδοχῆς. Ὡς ἐκ τούτου ὁ θεατὴς ἴσταται πρὸ τοῦ καλλιτεχνήματος ἄνευ βιωματικῆς δονήσεως ἀπορῶν καὶ διερωτώμενος τί ἐστὶ τοῦτο. Ἄλλ' ὅταν ἐπὶ τῇ θεᾷ «καλλιτεχνικοῦ» τινος δημιουργήματος γεννᾶται ἡ ἀπορία (σχέσις κατ' οὐσίαν ἀρνητικὴ ἀπὸ ἀπόψεως καλλιτεχνικῆς ἐπικοινωνίας) καὶ τίθεται ἐρώτημα περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, παύει τὸ ἀντικείμενον νὰ εἶναι ἔργον τέχνης καὶ καθίσταται ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς ἐπιστήμης ἢ τῆς φιλοσοφίας, διότι ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φιλοσοφία θέτουν τὸ ἐρώτημα τοῦ «τί ἐστὶ». Γεννᾶται δὲ ἡ ἀπορία, διότι, ὡς ἐκ τῆς ἀναλύσεως τῶν νεοπαγοῦς μορφῆς καλλιτεχνημάτων τῆς συγχρόνου τέχνης προκύπτει, τὸ καλλιτέχνημα στερεῖται περιεχομένου καὶ οὐδὲν ἐκφράζει, ἢ ἐκφράζεται κατ' αὐθαίρετον τρόπον αὐτοῦσιον καὶ ἀκατέργαστον τὸ ὑλικὸν τοῦ ἀσυνειδήτου τοῦ τε προσωπικοῦ καὶ συλλογικοῦ τοῦ καλλιτέχνου καὶ ὡς ἐκ τούτου εἶναι ἀκατάληπτον. Ἐν ἄλλοις λόγοις τὸ προῖον τῆς τοιαύτης τέχνης ἢ δὲν ἐνέχει νόημά τι ἢ ἐὰν ὑποκρύπτεται τοιοῦτον τι, πρέπει νὰ ἀναζητηθῇ κατόπιν ἐπιστημονικῆς ἀναλύσεως καὶ ἐρεύνης. Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἔχομεν πρὸ ἡμῶν καλλιτέχνημα ἀλλ' ἀντικείμενον πρὸς ἔρευναν καὶ ἐξήγησιν.

Εἰς ὠρισμένην μορφήν τέχνης, τὴν ἀνεικονικὴν, διαπιστοῦνται γνῶρισματὰ τοῦ ὄνειρου, π.χ. σύμπτυξις ἑτερογενῶν στοιχείων, ἄφθονοι συμβολισμοί, κατάργησις τῶν νόμων τῆς λογικῆς, τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῆς φυσικῆς τάξεως, ἀντικατάστασις τῆς μιᾶς ἐννοίας δι' ἑτέρας ὅλως διαφόρου (μετατόπισις ἐννοιῶν) κ.ο.κ. Ὑπενθυμίζομεν ἐπὶ τούτοις, ὅτι ἔνιοι καλλιτέχνηται πρὸς ἔμπνευσιν καλλιτεχνικῆς δημιουργίας χρησιμοποιοῦσι ψυχοφάρμακα διεγερτικὰ τῆς φαντασίας καὶ δημιουργίας ψευδαισθήσεων (ψευδαισθησιογόνῃ), π.χ. λυσεργικὸν ὀξύ, μεσκαλίνην, ψυχοκεμίνην, πεγιότλ.

Μετὰ τὴν σύγχρονον ἐποχὴν ἔχομεν ἄφθονον παραγωγὴν νέων μορφῶν τέχνης, αἱ ὁποῖαι ὡς ἀλληλοδιάδοχα κύματα ἐν βραχεὶ διαστήματι ἀναδύονται καὶ ἐξαφανίζονται (εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις παρὰ τῷ αὐτῷ καλλιτέχνῃ) καὶ εἰς τὰς

ὁποίας κυριαρχεῖ μὲν ἡ ὑποκειμενικότης ἐκάστου καλλιτέχνου, μὴ διαφόρου ὁμοῦ τῆς γενικῆς ὁμοιομορφίας. Ἡ ὁμοιομορφία ἐν τῇ συγχρόνῳ τέχνῃ εἶναι, ὡς καὶ τόσα ἄλλα κοινωνικά φαινόμενα, παγκόσμιος, διεθνής, ἐνῶ πάλοι ἡ τέχνη παρήλλασσε ἀπὸ καλλιτέχνου εἰς καλλιτέχνην καὶ ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ὡς ἄλλωστε καὶ ἡ ὄλη ζωή.

Τὸ καλλιτέχνημα, ὡς ἰδιάζον ἀνθρώπινον ἐνέργημα, πρέπει καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν τρόπον ἐκφράσεως νὰ εἶναι ψυχικῶς ἀποδεκτὸν καὶ ἀφομοιωσίμον, ἐπίσης νὰ ἔχη νόημα καὶ σημασίαν, ἵνα δύναται νὰ ἀποτελεῇ καλλιτεχνικὴν προσφορὰν. Τοῦτο δὲ ἵνα μὴ ἀντιτίθεται πρὸς τὸν κανόνα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καθ' ὃν, «*Πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας καὶ εὐαρμοστίας (ἁρμονίας) δεῖται*» (Πλάτων, «*Πρωταγόρας*»). Ὁμῶς, τόσον ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ὅσον καὶ τὸν τρόπον ἐκφράσεως, δὲν ἐπιτυχάνουν οἱ καλλιτέχνη τῶν καινομόρφων καλλιτεχνικῶν δημιουργιῶν νὰ ἐκφράσουν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκουν. Θέλουν π.χ. νὰ ἀναπαραστήσουν τὴν σημερινὴν ζωὴν καὶ κοινωνικὴν κατάστασιν, τὴν σκοτεινὴν δηλαδὴ καὶ ἀρνητικὴν πλευρὰν τῆς ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως, ἡ ὁποία ὑπὸ τῆς ἀναλυτικῆς Ψυχολογίας ἀποκαλεῖται «*σκιὰ τῆς προσωπικότητος*» καὶ κατ' ἐπέκτασιν τῆς κοινωνίας ὡς συλλογικῆς ἐκφράσεως τῆς ψυχῆς τῶν ἀτόμων. Πραγματοποιοῦν ὁμοῦ τοῦτο δι' ἀνεπιτυχῶν τρόπων, ὥστε ὁ θεατὴς δὲν συλλαμβάνει τὸ νόημα, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν καλλιτέχνην ὑποτίθεται, ὅτι ὑποκρύπτεται. Εἰς τὴν τοιαύτην τέχνην κυριαρχεῖ τὸ ἐξωπραγματικὸν καὶ τὸ ἄτεχνον. Διὰ τοῦτο λέγομεν, ὅτι ἡ τοιαύτη τέχνη δὲν ἐνέχει πολιτιστικὰ δημιουργικὰ στοιχεῖα. Εἶναι ἀπλῶς ἡ ἄτεχνος ἀντικατόπτρις τοῦ τεταραγμένου ψυχικοῦ κόσμου τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ καλλιτέχνου, καὶ ὡς ἐκ τούτου δικαίως θεωρεῖται ὡς ἀναρχικὴ τέχνη καὶ ὡς παθολογικὴ μορφή τῆς καλλιτεχνίας, διότι τὰ δημιουργήματα τῆς ἐν λόγῳ τέχνης δὲν ἐγκρύπτουν, ὡς ἐλέχθη, νόημά τι, δὲν προκαλοῦν καλαισθητικὰ βιώματα. Ἐν ἄλλοις λόγοις στεροῦνται «*ποιήσεως*», διότι δὲν πραγματοποιεῖται ἐν αὐτοῖς ἡ ρῆσις τοῦ Σιμωνίδου τοῦ Κεῖου, θεωροῦντος «*τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν*» οὐδὲ τὸ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος λεχθὲν «*ἐγὼ δὲ τέχνην οὐ καλῶ δὲν ἢ ἄλογον πρᾶγμα*» [Πλάτωνος «*Γοργίας*» 465 Α].

Τὸ Παράλογον εἰς τὴν Λογοτεχνίαν

Ἐὰν ἐν τούτοις ἡ τοιαύτη τέχνη γίνεταί ἀποδεκτὴ, τοῦτο σημαίνει, ὅτι ὁ σημερινὸς ἀνθρώπος ἔχει χάσει τὴν καλαισθητικὴν του εὐαισθησίαν καὶ ὅτι τὸ παθολογικὸν ἐν αὐτῷ ἔλκεται λόγῳ συγγενείας ὑπὸ τοῦ παθολογικοῦ τῆς τέχνης. Ἐφ' ὅσον δὲ ἐν ἐπιγνώσει ἀποδέχεται τὰ τοιαῦτα δημιουργήματα καὶ δὲν ἔχει τὸ ψυχικὸν σθένος νὰ ἀνέχηται νὰ θεωρῇται «*καθυστερημένος*», προσθέτει εἰς τὰ τόσα ἄλλα καὶ μίαν ἐπὶ πλέον ἀπόδειξιν τῆς παθολογικότητός του. Τὸ θέμα ἐν τῷ προκειμένῳ δὲν εἶναι μόνον ὁ καλλιτέχνης καὶ τὰ δημιουργήματά του, ἀλλὰ καὶ πῶς πρέπει νὰ κριθοῦν οἱ θαυμάζοντες καὶ τυφλῶς προσεταιριζόμενοι τὰ προϊόντα τῆς τοιαύτης τέχνης του. Ἀπορεῖ τις, πῶς συμβαίνει ἔργα π.χ. τοῦ Picasso λίαν ἀσυνάρτητα νὰ ἀγοράζωνται ἀντὶ ὑπερβολικῶς μεγάλου ἀντιτίμου. (Ἴδε σχετικὸν πῖνακα τοῦ Picasso ὑπὸ τὸν τίτλον «*Πρόγευμα ἐν ὑπαίθρῳ*»).

Τὰ ἀνωτέρω ἰσχύουν *mutatis mutandis* καὶ διὰ τὸν ἐν τῇ λογοτεχνίᾳ συρρεα-

λισμόν, κατ' ἐξοχὴν τὸν ἐν τῇ ποιήσει. Εἰς τὰ συρρεαλιστικὰ κείμενα ποιήσεως εἶναι ἔκδηλοι αἱ ἀνωμαλίες κατὰ τὴν διαποίησιν τῶν διανοημάτων, π.χ. ἡ διαταραχὴ τοῦ συνειρμοῦ τῶν παραστάσεων καὶ ἐννοιῶν, ἡ σύμπτυξις, ἡ συρροὴ ἀφηρημένων ἐννοιῶν καὶ ἀκατανοήτων συμβολισμῶν, ἡ ἔλλειψις συσχετίσεως καὶ ἀναφορᾶς εἰς τι συγκεκριμένον, ἡ ἀσάφεια τοῦ διανοήματος, ἡ κενολογία καὶ ἡ νεολογικὴ διατύπωσις λέξεων. Οὕτω τὸ διανόημα καθίσταται συνονθύλευμα λέξεων καὶ προτάσεων ἄνευ νοήματος, ὡς συμβαίνει κατὰ τὴν δοκιμασίαν (*test*) τοῦ ἐλευθέρου συνειρμοῦ τῶν ἰδεῶν. Τοιαῦτα γνωρίσματα ἀνευρίσκονται εἰς τὰ ποιήματα πολλῶν νεωτερίζοντων ποιητῶν, εἰς τὰ ὅποια εἶναι σαφὴς ἡ διαταραχὴ τοῦ συνειρμοῦ τῶν ἰδεῶν παρομοία πρὸς τὴν εἰς τὰ κείμενα τῶν ψυχικῶς πασχόντων, ὥστε πολλάκις ἀδυνατεῖ τις νὰ διακρίνῃ ἂν εἶναι ποίημα ἢ κείμενον γραφὲν παρὰ ψυχικῶς πάσχοντος, διότι δὲν ἀποτελεῖ «τὸν ἡδυσμένον λόγον τὸν ἔχοντα ρυθμόν καὶ μέλος» κατὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ Ἀριστοτέλους.

Ὁ συρρεαλιστὴς λογοτέχνης καταστρέφει τὴν ὁμαλὴν «ὕφην» τοῦ διανοήματος καὶ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ὡς ἔχων τὴν πρόθεσιν νὰ μὴ θέλῃ νὰ ἐπικοινωνήσῃ διὰ τοῦ δημιουργήματός του μετὰ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων, ἐπιζητῶν ἐν ταυτῇ νὰ εἶναι ἰδιάζων καὶ ἰδιότυπος. Πρὸς τοῦτο μεταποιεῖ τὸν συνειρμόν τῶν ἰδεῶν κατ' ἀνώμαλον τρόπον ὑπὸ μορφὴν ἀσυναρτησίας, ὥστε τὰ ἐκφραζόμενα νὰ μὴ εἶναι ἀφομοιώσιμα ὡς στερούμενα νοήματος. Εἰς τὴν ἀντιτέχνην ὑπάγεται καὶ τὸ θέατρον τοῦ παραλόγου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναπαρίσταται τὸ παράλογον, ὁπερ οὐσιαστικῶς ἀποτελεῖ θέμα τῆς ψυχοπαθολογίας. Τὸ θέατρον τοῦ παραλόγου ὡς μορφὴ τέχνης ἀναιρεῖται ἀφ' ἑαυτοῦ ὡς *contradictio in adjecto*, τοῦτέστιν ἐκ τῆς ὀνομασίας του, καὶ διὰ τοῦτο ἀπλῶς μνημονεύομεν τοῦτο.

Ἐν τοῖς ἀνωτέρω περιωρίσθημεν νὰ ἀναφέρωμεν τὰς κυριώτερας μορφὰς τῶν καλῶν τεχνῶν (ζωγραφικὴν, γλυπτικὴν καὶ ποίησιν). Ὡς ἄξιον παρατηρήσεως δέον νὰ τονισθῇ ὅτι ὡς σχετικῶς πρὸς τὰ τόσα ἄλλα παθολογικὰ κοινωνικὰ φαινόμενα διαπιστοῦται παγκόσμιος ὁμοιομορφία, οὕτω καὶ ὡς πρὸς τὰς καλὰς τέχνας ὑπάρχουν ἀπανταχοῦ τὰ αὐτὰ γνωρίσματα καὶ παγκόσμιος ὁμοιόμορφος ἐπανάλυψις. Αἱ ἀνωτέρω εἰς τὴν τέχνην ἐκφραζόμεναι μορφαὶ αὐτῆς δηλοῦν σαφῶς τὴν καταλυτικὴν καὶ αὐτοκαταστροφικὴν πρόθεσιν τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, δείγμα καὶ ἀποτέλεσμα τοῦ διατεταραγμένου ψυχικοῦ κόσμου αὐτοῦ. Διὰ τὴν σύγχρονον τέχνην ἰσχύουν αἱ κατωτέρω ῥήσεις, αἵτινες ἀναφέρονται μὲν εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἔχουν ὅμως *mutatis mutandis* καθολικὴν ἐφαρμογὴν εἰς ὅλα τὰ δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐπομένως καὶ διὰ τὰς καλὰς τέχνας ὡς πνευματικὰ δημιουργήματα, ὡς εἶναι καὶ ἡ ἐπιστήμη.

Ὁ φιλόσοφος καὶ ποιητὴς Novalis (1770) εἶχε διατυπώσῃ τ' ἀκόλουθα: «Ὁ-ταν ὁ ἄνθρωπος προτίθεται νὰ προχωρήσῃ ἐν βῆμα πρὸς τὰ ἐμπρὸς εἰς τὴν τεχνικὴν (καὶ πᾶν ἄλλο εἶδος δημιουργικοῦ ἔργου κοινωνικοῦ, ἐπιστημονικοῦ κ.ἄ.), δέον νὰ ἐπιτελέσῃ προηγουμένως τρία βήματα πρὸς τὰ ὀπίσω πρὸς ἠθικὴν περισυλλογὴν». Ἐν δὲ τῷ «Πρωταγόρᾳ» τοῦ Πλάτωνος ἀναγράφεται: «Ἐπιστήμη (ἐπιστημονικὴ γνῶσις) χωριζομένη τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς πάσης ἄλλης ἀρετῆς κακουργία φαίνεται» (θεωρεῖται). Ἐπίσης ὁ François Rabelais (1532 μ.Χ.) διέτυπωσε τ' ἀκόλουθα: «*Science sans conscience n'est que la ruine de l'âme*» (ἐπιστήμη ἄνευ ἠθικῆς συνειδήσεως εἶναι καταστροφὴ τῆς ψυχῆς). Ὑπὸ Ἰνδοῦ λογίου ἀνδρὸς ὑπάρχει ἡ κατωτέρω διατύπωσις: «Ἡ ἐπιστήμη προσῆλθε εἰς τὸν

σοφὸν τὸν ἔχοντα συνείδησιν καὶ ἀγνόητα καὶ εἶπε: “Νὰ μοῦ ὑποσχεθῇς ἐντίμωσ καὶ νὰ ὀρκισθῇς νὰ μὴ μὲ παραδώσῃς εἰς τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ νὰ μὲ ἀνακοινώσῃς μόνον εἰς τοὺς σώφρονας, τοὺς ἐμπνευσμένους καὶ τοὺς καθαρὺς τὴν καρδίαν, διότι τότε μόνον εἶμαι ἰσχυρὰ καὶ δύναμαι νὰ φροντίσω τοὺς ἀνθρώπους. Ἄλλως θὰ καταστρέψω ἐσέ, τοὺς μαθητάς σου καὶ τοὺς ἀνθρώπους”». [Ἀπὸ τὸ βιβλίον «Ἡμερολόγιον ἀπὸ τὴν Ἀσίαν» τοῦ H.H. Von Keltheim-Ostian].

Αἱ ἀνωτέρω παραινέσεις ἔχουν ἐφαρμογὴν εἰς πᾶν ὅ,τι δημιουργεῖ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐπομένως καὶ εἰς τὴν τέχνην, ἣτις δὲν ἔχει μόνον παροδικὴν ψυχαγωγικὴν σημασίαν ἀλλὰ καὶ παράγοντα ψυχικῆς διαμορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τὸ εὐγενὲς καὶ τὴν ἐξανθρώπισιν αὐτοῦ.

ΔΙΑΛΕΧΤΗ ΖΕΥΓΩΛΗ—ΓΛΕΖΟΥ

Φθορὰ

Τὸ μονοπάτι τ' ἀχνὸ φιδοσέρνεται
στὴν πλαγιὰ τὴν φρυγμένη
καὶ μὴτ' ἄνθρωπος πιά μῆτε ζῶ
τὸ διαβαίνει.

Ὁ πλατὺς μᾶς τὸ ρήμαξε ὁ δρόμος
τὸ στενὸ μονοπάτι
καὶ χωνεύει ὀλοένα καὶ σβήνει
στὸ γκρίζο βουνό.
— Τῶν ματιῶν μήπως ἀπάτη; —

Κι' ὁ μεγάλος ὁ δρόμος σωπαίνει
πιὸ πολὺ κι' αὐτὸς κάθε μέρα.
Τοὺς ἀνθρώπους τοὺς παίρνει καὶ φεύγει
τὸ μᾶκρος του πέρα.

Τοὺς παίρνει καὶ φεύγει,
τοὺς παίρνει, τοὺς παίρνει,
καὶ πίσω κανένα δὲν φέρνει.

Τοὺς παίρνει καὶ τοὺς πάει
σὲ χώματα ξένα
καὶ πίσω δὲν φέρνει
κανένα.

Κι' ὄλο καὶ σβήνει τὸ στενὸ μονοπάτι.
Κι' ὄλο καὶ σβήνει κι' ὁ δρόμος.
Καὶ μένει μοναχὰ τῆς φθορᾶς
αἰώνιος ὁ νόμος.

Χάλκινη ἐπένδυση μὲ γοργόνειο, ποὺ βρέθηκε σὲ σκυθικὸ τάφο στὸ Κουμπά τῆς Οὐκρανίας. Ἡ τεχνοτροπία εἶναι καθαρῶς ἐλληνικὴ. Ἡ σχέση Σκυθῶν-Ἑλλήνων ἦταν σχέση μητροπολιτικῶν καὶ περιφερειακῶν ὁμοφύλων. (Ἀπόκειται στὸ Μουσεῖο τοῦ Λένινγκραντ).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ

Οἱ Ἕλληνες γενάρχες Σκυθῶν, Ἀρμενίων, Γαλατῶν, Κελτῶν, Λατίνων, Περσῶν κλπ.

Διὰ τοῦ παρόντος θὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τοὺς Ἕλληνας γενάρχας, ἀρχηγούς, ἢ τοὺς ἐξ αὐτῶν προσδώσαντας ἐκ τοῦ ὀνόματός των προσωνόμια καὶ ἐπώνυμα εἰς τόπους καὶ λαούς, ποὺ γνωρίζουμε, ἀλλὰ μέχρι σήμερον δὲν εἶχαμε συνδυάσει τίς ὀνομασίες μὲ ἐλληνικὴν προϊστορικὴν δράσιν, ὥς αὕτη ἐναργῶς παρουσιάσθη διὰ προηγουμένων ἀρθρων μας (βλέπετε «Δαυλὸν» Φεβρουαρίου, Ἀπριλίου καὶ Μαΐου 1988).

Εἰς τὰς «Ἡοίας» τοῦ Ἡσιόδου διαλαμβάνεται (Α Ι, 4: Razch): «Κούρη δ' ἐν

μεγάροισιν ἀγαυοῦ Δευκαλίωνος Πανδῶρη Διὶ πατρί, θεῶν σημάτωντι πάντων, μιχθεῖσ' ἐν φιλότῃ τέκεν Γραῖκον μενεχάρμην» [ἡ Πανδώρα θυγάτηρ τοῦ ἐξόχου Δευκαλίωνος, εἰς τὰ ἀνάκτορα μιγεῖσα ἐρωτικῶς μὲ τὸν πατέρα Δία, ποῦ ἐξουσιάζει πάντας τοὺς θεοὺς, ἐγέννησε τὸν καρτερικὸν Γραῖκον (σελ. 45: «Πάπυρος»)]. Ὁ Γραῖκος λοιπὸν ἢ Γραϊκὸς ἢ *Greco* — *Greek* ἔχει αὐτὴν τὴν καταγωγὴν.

Εἰς τὴν «Θεογονίαν», στίχ. 904 ἔκδ. «Παύρου», σελ. 126: «Τιθωνῷ δ' Ἰὼ τέκε Μέμνονα χαλκοκορυστήν, Αἰθιόπων βασιλῆα...» [ἡ κόρη τοῦ Τιθωνοῦ Ἰὼ ἐγέννησε τὸν Μέμνονα μὲ τὴν χαλκῇ περικεφαλαία, βασιλέα τῶν Αἰθιόπων (σημ.: ποῦ μετέσχε στὸν Τρωϊκὸ πόλεμο ὑπὲρ τῶν Τρώων καὶ ἦτο ἥρωας τοῦ κυκλικοῦ ἔπους Αἰθιοπίας — ἀπωλεσθέντος)]. Ἐπικεφαλῆς λοιπὸν τῶν Αἰθιόπων τίθεται ὁ Μέμνων — Ἕλλην. Ἀλλὰ καὶ ὁ Διόδωρος Σικελιώτης ἐν τόμῳ ΙΙ σελ. 100 λέγει: «ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων Ἐργαμένης, μετεσχηκῶς ἐλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ φιλοσοφίας...» [ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰθιόπων Ἐργαμένης ποῦ εἶχε τύχει ἐλληνικῆς ἀγωγῆς καὶ ἐφιλοσόφησε...], ποῦ δεικνύει τὴν ἐπίδρασιν τῶν Ἑλλήνων εἰς Αἰθιοπίαν.

Ὁ Διόδωρος Σικελιώτης εἰς τόμον ΙΙ βιβλ. ΙΙ 43.2 σελ. 26 γράφει: «Σκύθας μυθολογοῦσι παρ' αὐτοῖς γενέσθαι γηγενῆ παρθένον. ταύτην δ' ἔχειν τὰ μὲν ἄνω μέρη τοῦ σώματος μέχρι τῆς ζώνης γυναικεῖα, τὰ δὲ κατώτερα ἐχίδνης. ταύτη δὲ Δία μιγέντα γεννήσαι παῖδα Σκύθην τ' ὄνομα. τοῦτον δὲ γενόμενον ἐπιφανέστατον τῶν πρὸ αὐτοῦ τοὺς λαοὺς ἀφ' ἑαυτοῦ Σκύθας προσαγορεύσαι...» [Οἱ Σκύθαι μυθολογοῦν ὅτι ἐγεννήθη εἰς αὐτοὺς παρθένος ἐκ τῆς γῆς. Αὐτὴ δὲ εἶχεν τὰ μὲν ἄνω μέρη τοῦ σώματος μέχρι τῆς ζώνης γυναικεῖα, τὰ δὲ κατώτερα ἐχίδνας. Μὲ αὐτὴν συνευρεθείς ὁ Δίας ἐγέννησε υἱόν, ποῦ τὸ ὄνομά του ἦτο Σκύθης. Ἀφοῦ δὲ ἐγίνε ὁ πλέον ἐπιφανὴς τῶν πρὸ αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του τοὺς λαοὺς ὠνόμασαν Σκύθας]. Ὁ Ζεὺς ἐκ τῆς Ἰδης εἶναι ὁ πατήρ! Οἱ Σκύθες συνέχισαν τοὺς στενωτάτους δεσμούς των μὲ τὴν μητροπολιτικὴν Ἑλλάδα κατὰ τοὺς προκλασσικοὺς καὶ κλασσικοὺς χρόνους, ἐπηρεάζονταν δὲ βαθύτατα σ' ὅλες τῖς ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς τους, ἀκόμη καὶ στὴν Τέχνη. (Βλ. τὸ καθαρῆς ἐλληνικῆς τεχνотροπίας σκυθικὸ «γοργόνειον», ποῦ βρέθηκε στὶς ἀκτὲς τῆς Κασπίας· Μουσείο Λένινγκραντ).

Ὁ ἴδιος ἱστορικὸς Διόδωρος εἰς τόμ. Ι, βιβλ. Ι 45.1 σελ. 158 λέγει: «Μετὰ τοὺς θεοὺς τοῖνυν πρῶτόν φασι βασιλεῦσαι τῆς Αἰγύπτου Μηνᾶν καὶ καταδεῖξαι τοῖς λαοῖς θεοὺς τε σέβεσθαι καὶ θυσίας ἐπιτελεῖν, πρὸς δὲ τούτοις παρατίθεσθαι τραπέζας καὶ κλίνας καὶ στρωμνῇ πολυτελεῖ χρῆσθαι καὶ πολυτελεῖ βίον εἰσηγήσασθαι» [Μετὰ τοὺς θεοὺς λέγουν λοιπὸν ὅτι ἐβασίλευσε στὴν Αἴγυπτο ὁ Μηνᾶς καὶ κατέδειξε εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς θεοὺς νὰ σέβωνται καὶ νὰ ἐπιτελοῦν θυσίας, ἐκτὸς δὲ τούτων νὰ παραθέτουν τραπέζια, καὶ κλινοστρωμνὲς πολυτελεῖς νὰ χρησιμοποιοῦν εἰσηγήθη]. Εἰς δὲ τὸ βιβλ. Ι 89.3 σελ. 302 προσθέτει: «φασὶ δὲ τινες τῶν ἀρχαίων τινὰ βασιλέων τὸν προσαγορευόμενον Μηνᾶν, διωκόμενον ὑπὸ τῶν ἰδίων κυνῶν καταφυγεῖν εἰς τὴν Μοίριδος καλουμένην λίμνην, ἐπειθ' ὑπὸ κροκοδείλου παραδόξως ἀναληφθέντα εἰς τὸ πέραν ἀπενεχθῆναι. τῆς δὲ σωτηρίας χάριν ἀποδιδόναι βουλόμενον τῷ ζῳῳ πόλιν κτίσαι πλησίον ὀνομάσαντα Κροκοδείλων, καταδεῖξαι δὲ καὶ τοῖς ἐγγχωρίοις ὡς θεοὺς τιμᾶν ταῦτα καὶ τὴν λίμνην αὐτοῖς εἰς τροφήν ἀναθεῖναι. ἐνταῦθα δὲ καὶ τὸν τάφον ἑαυτοῦ κατασκευά-

σας πυραμίδα τετράπλευρον ἐπιστήσαντα καὶ τὸν θαυμαζόμενον λαβύρινθον οἰκοδομήσαι...» [Λέγουν δὲ μερικοὶ ὅτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου βασιλεῖς κάποιος ποῦ τὸν προσηγόρευον Μηνᾶν, ὅτε ἐδιώκετο ἀπὸ τοῦ σκύλου τοῦ κατέφυγεν εἰς τὴν λίμνην τῆς Μοίριδος, ἔπειτα κατὰ τρόπον παράδοξον, ἀφοῦ ἀνελήφθη ἀπὸ κροκόδειλον, διεπεραιώθη ἀπέναντι. ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἀποδώσῃ εὐχαριστίαν διὰ τὴν σωτηρίαν στὸ ζῶον, ἔκτισε πλησίον πόλιν ποῦ ὠνόμασε τῶν Κροκοδείλων. ἐδίδαξε δὲ καὶ εἰς τοὺς ἐγχωρίους νὰ τιμοῦν αὐτὰ τὰ ζῶα ὡς θεοὺς καὶ τὴν λίμνην εἰς αὐτοὺς νὰ ἀναθέσουν πρὸς τροφήν. ἐκεῖ δὲ καὶ τὸν τάφον τοῦ ἀφοῦ κατεσκεύασε, ἐπ' αὐτοῦ ἔστησε πυραμίδα τετράπλευρον καὶ οἰκοδόμησε τὸν θαυμαζόμενον λαβύρινθον].

Ἀπὸ τὸ χωρίον αὐτὸ καὶ τὸ προηγούμενον προκύπτουν τὰ ἑξῆς: Ὅτι πρῶτος τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς μετὰ τοὺς θεοὺς ἦτο ὁ Μηνᾶς (ἄλλως Menew ἢ Μίνως), ποῦ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἔκτισε πυραμίδα, ἐδίδαξε αὐτοὺς νὰ σέβωνται τοὺς θεοὺς καὶ προσφέρουν θυσίας καὶ κατεσκεύασε Λαβύρινθον θαυμαστόν, ποῦ σημαίνει ταῦτίσιν του μὲ τὸν Μίνωα τῆς Κρήτης. Ἔτσι διασταυροῦται ἡ πληροφορία ὅτι ἡ γνῶσις, ἡ θρησκεία καὶ ὁ πολιτισμὸς ἐκ τῆς Ἑλλάδος μετεφυτεύθη εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Κέλτης, εἶναι γενάρχης τῶν Κελτῶν, ποῦ κατὰ Διόδ. Σικελ., τ. III βιβλ. V 32 σελ. 180, «χρήσιμον δ' ἐστὶ διορίσαι τὸ παρὰ πολλοῖς ἀγνοούμενον. τοὺς γὰρ ὑπὲρ Μασσαλίας κατοικοῦντας ἐν τῷ μεσογείῳ καὶ τοὺς παρὰ τὰς Ἀλπεῖς, ἔτι δὲ τοὺς ἐπὶ τὰδε τῶν Πυρηναίων ὄρων Κελτοὺς ὀνομάζουσι, τοὺς δ' ὑπὲρ ταύτης τῆς Κελτικῆς εἰς τὰ πρὸς ἄρκτον νεύοντα μέρη παρὰ τε τὸν Ὠκεανὸν καὶ τὸ Ἑρκύνιον ὄρος καθιδρυμένους καὶ πάντας τοὺς ἐξῆς μέχρι τῆς Σκυθίας Γαλάτας προσαγορεύουσιν. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι πάλιν πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη συλλήβδην μιᾷ προσηγορίᾳ περιλαμβάνουσιν, ὀνομάζοντες Γαλάτας ἅπαντας». [Εἶναι χρήσιμον νὰ διευκρινισθῇ αὐτὸ ποῦ ἀπὸ πολλοὺς ἀγνοεῖται. Αὐτοὶ δηλ. ποῦ κατοικοῦν ὑπεράνω τῆς Μασσαλίας εἰς τὰ μεσόγεια καὶ αὐτοὶ κοντὰ εἰς τὰς Ἀλπεῖς καὶ αὐτοὺς ποῦ ἐπ' αὐτῶν τῶν Πυρηναίων βουνῶν ὀνομάζουν Κελτοὺς, αὐτοὺς ποῦ πάνω ἀπὸ αὐτὴν τὴν Κελτικὴν εἰς τὰ μέρη ποῦ ἐκτείνονται καὶ παρὰ τὸν Ὠκεανὸν καὶ τὸ Ἑρκύνιον ὄρος τοὺς ἐγκατεστημένους καὶ πάντας τοὺς ἐπομένους μέχρι τῆς Σκυθίας ὀνομάζουν Γαλάτας. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ὅλα μαζὶ τὰ ἔθνη αὐτὰ τὰ περιλαμβάνουν σὲ μία προσωνομία, ὀνομάζοντες ὅλους Γαλάτας]. Εἶναι ὁ ἀναβάτης τοῦ κέλτος (ταχέως) ἵππου, υἱὸς τοῦ Τιτᾶνος καὶ μιᾶς Κρητικῆς κόρης. Εἰς βιβλ. V 24, σελ. 160: «τῆς Κελτικῆς τοίνυν τὸ παλαιόν, ὡς φασιν, ἐδυνάστευσεν ἐπιφανὲς ἀνὴρ, ὃ θυγάτηρ ἐγένετο τῷ μεγέθει τοῦ σώματος ὑπερφυῆς, τῇ δ' εὐπρεπείᾳ πολὺ διέχουσα τῶν ἄλλων. αὕτη δὲ διὰ τε τὴν τοῦ σώματος ῥώμην καὶ τὴν θαυμαζομένην εὐπρέπειαν πεφρονηματισμένη παντὸς τοῦ μνηστεύοντος τὸν γάμον ἀπηρενίτο, νομίζουσα μηδένα τούτων ἄξιον ἑαυτῆς εἶναι. κατὰ δὲ τὴν Ἡρακλέους ἐπὶ Γηρυόνην στρατείαν, καταντήσαντος εἰς τὴν Κελτικὴν αὐτοῦ καὶ πόλιν Ἀλησίαν ἐν ταύτῃ κτίσαντος, θεασαμένη τὸν Ἡραλέα καὶ θαυμάσασα τὴν τε ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ σώματος ὑπεροχὴν, προσεδέξατο τὴν ἐπιπλοκὴν μετὰ πάσης προθυμίας, συγκατανευσάντων καὶ τῶν γονέων. μιγεῖσα δὲ τῷ Ἡρακλεῖ ἐγέννησε υἱὸν ὀνόματι Γαλάτην, πολὺ προέχοντα τῶν ὁμοειδῶν ἀρετῇ τε ψυχῆς καὶ ῥώμῃ σώματος. ἀνδρωθεὶς δὲ τὴν ἡλικίαν καὶ διαδεξάμενος τὴν πατρῶαν βασιλείαν, πολλὴν μὲν τῆς προσοριζούσης χώρας κατεκτήσατο, μεγάλας

δὲ πράξεις πολεμικάς συνετέλεσε. περιβόητος δὲ γενόμενος ἐπ' ἀνδρείᾳ τοὺς ὕφ' αὐτὸν τεταγμένους ὠνόμασεν ἀφ' ἑαυτοῦ Γαλάτας. ἀφ' ὧν ἡ σύμπασα Γαλατία προσηγορεύθη» [Τὴν Κελτικὴν λοιπὸν παλαιά, ὅπως λέγουν, ἐκυβέρνησεν ἐπιφανὴς ἄνδρας, ποὺ ἀπέκτησε κόρην ἀσυνήθους σωματικῆς διαπλάσεως, κατὰ τὴν ὠραιότητα δὲ πολὺ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων. αὐτὴ δὲ καὶ διὰ τὴν εὐρωστίαν τοῦ σώματος καὶ διὰ τὴν θαυμαζομένην ὠραιότητα ἔχουσα φρόνησιν, ὅλων ποὺ τὴν ἐζήτουν εἰς γάμον ἀπηρνεῖτο τῶν μνηστήρων, νομίζουσα ὅτι οὐδεὶς τούτων ἦτο ἄξιος αὐτῆς. κατὰ δὲ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἡρακλέους ἐναντίον τοῦ Γηρυόνη, ὅτε αὐτὸς ἔφθασεν εἰς τὴν Κελτικὴν καὶ ἔκτισε τὴν πόλιν Ἀλησίαν, ὅτε ἀντίκρουσε τὸν Ἡρακλέα καὶ ἀφοῦ ἐθαύμασε καὶ τὴν ἀρετὴν του καὶ τὴν ὑπεροχὴν του τὴν σωματικὴν, ἀπεδέχθη μὲ μεγάλῃ προθυμίᾳ τὴν σχέσιν, ἀφοῦ συγκατένευσαν καὶ οἱ γονεῖς. Ἀφοῦ δὲ ἐμίγη μὲ τὸν Ἡρακλῆ, ἐγέννησεν υἱὸν μὲ τὸ ὄνομα Γαλάτης, πολὺ ὑπερέχοντα τῶν ὁμοεθνῶν καὶ κατὰ τὴν ἀρετὴν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν σωματικὴν ρώμην. ἀφοῦ δὲ ἐγένετο ἄνδρας καὶ διεδέχθη τὴν πατρικὴν βασιλείαν, πολλὴν ἀπὸ τὴν συνορευούσαν χώραν κατέκτησεν, καὶ ἐπετέλεσε μεγάλας πολεμικὰς πράξεις. Ἀφοῦ δὲ ἐγίνε περιβόητος διὰ τὴν ἀνδρείαν, αὐτοῦς, ποὺ ἦσαν ὑποτεταγμένοι εἰς αὐτόν, ὠνόμασεν Γαλάτας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὀλόκληρη ἡ Γαλατία ὠνομάσθη].

Αὐτὸ τὸ χωρίο μᾶς δίδει συγκλονιστικὰς πληροφορίες, ἥτοι τὴν ἐπαφὴ τοῦ μεγάλου ἥρωος Ἡρακλέους μὲ τοὺς Κέλτες, τὸν γάμο του μὲ τὴν ὑπέροχῃ κόρῃ τοῦ Κέλτου, τὴν ἵδρυση τῆς πόλεως Ἀλησίας ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆ στὴ χώρα τῶν Κελτῶν, τὴν ἀπόκτηση υἱοῦ, τοῦ Γαλάτη, προικισμένου, ποὺ ἀνέλαβε ἀπὸ τὸν Κέλτη ἀρχηγὸ τὴν βασιλείαν καὶ ἔδωσε τὸ ὄνομα εἰς τοὺς Γαλάτας, πρῶν Κέλτες.

Εἰς τὸν στίχο 1011 τῆς «Θεογονίας», ἔκδ. Παπύρου, σελ. 126 λέγεται: «Κίρκη δ', Ἡελίου θυγάτηρ Ὑπεριονίδαο, γείνατ' Ὀδυσσεύς ταλασίφρονος ἐν φιλότῃ Ἀτρίῳ ἢ δὲ Λατίνῳ ἀμύμονά τε κρατερόν». [ἡ Κίρκη (σημ. ἐκ τοῦ Κίρκη-κίρκος = κύκλος, κρίκος καὶ κίρκος = τὸ κερκινέζι-γεράκι, ἐκ τῶν κύκλων ποὺ κάνει καὶ κερκῶ = κυκλώνω. Κόρκυρα ἢ Κέρκυρα, καὶ Λατινικὸ *circus* καὶ Ἀγγλ. καὶ Γαλλ. *circle*) κόρη τοῦ Ἡλίου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὑπερίωνος, ἐγέννησε μὲ τὸν ἔρωτα τοῦ Ὀδυσσεύς, τοῦ καρτερικῆς ψυχῆς, τὸν Ἀτρίο καὶ τὸν Λατίνον τὸν ἄμωμο καὶ ἰσχυρό...]. Ἔτσι ἀποκαλύπτεται καὶ ἡ σχέσις τοῦ Λατίου ἀπὸ τὸν Λατίνον, υἱὸ τοῦ Ὀδυσσεύς!.

Εἰς Διόδ. Σικελ. βιβλ. II 55.4 σελ. 520 διαλαμβάνεται: «Τὴν δ' οὖν Μήδειαν ἐν Θήβαις καταλαβοῦσαν Ἡρακλέα μανικῶ πάθει συνεχόμενον καὶ τοὺς υἱοὺς ἀπεκταγκότα, φαρμάκοις αὐτὸν ἰάσεσθαι, τοῦ δ' Εὐρυσθέως ἐπικειμένον τοῖς προστάγμασιν, ἀπογνοῦσαν τὴν κατὰ τὸ παρὸν ἐκ τούτου βοήθειαν καταφυγεῖν εἰς Ἀθήνας πρὸς Αἰγέα τὸν Πανδίωνος. Ἐνταῦθα δ' οἱ μὲν φασὶν αὐτὴν Αἰγεῖ συνοικήσαν γεννησάσθαι Μῆδον τὸν ὕστερον Μηδίας βασιλεύσαντα...» [τὴν Μήδειαν, ὅτε εἰς τὰς Θήβας ἀντελήφθη τὸν Ἡρακλῆ νὰ ἔχη κυριευθῇ ἀπὸ πάθος τρέλλας καὶ νὰ ἔχη φονεύσει τοὺς υἱοὺς του, ποὺ μὲ φάρμακα ἐθεράπευσεν, τοῦ δὲ Εὐρυσθέως ἐπιμένοντος εἰς τὰ προστάγματα, ἐν ἀπογνώσει ὅτι θὰ ἐλάμβανε ἐξ αὐτοῦ βοήθεια, κατέφυγεν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Πανδίωνος Αἰγέα εἰς Ἀθήνας. Ἐδῶ δὲ λέγουν οἱ μὲν ὅτι αὐτὴ συγκατοίκησεν μὲ τὸν Αἰγέα ἐγέννησεν τὸν Μῆδον, ποὺ ὕστερον ἐβασίλευσεν τῆς Μηδίας]...

Ἐν συνεχείᾳ στήν παρ. 56 σελ. 520-522: «*φασὶ Μῆδειαν ἀναλαβοῦσαν τὸν ἐξ Αἰγέως Μῆδον εἰς Κόλχους διασωθῆναι, κατὰ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Αἰήτην ἐκ τῆς βασιλείας ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Πέρσου, βιαίως ἐκπεπτωκότα τὴν ἀρχήν, ἀνακτῆσασθαι Μῆδον τοῦ Μηδείας ἀνελόντος τὸν Πέρσην*» [λέγουν περὶ τῆς Μηδείας ὅτι, ἀφοῦ πῆρε μετ' αὐτῆς τὸν Μῆδον ἀπὸ τὸν Αἰγέα, διεσώθη εἰς τοὺς Κόλχους, ἐκείνους δὲ τὸν καιρὸν ὁ Αἰήτης ἐκ τῆς βασιλείας του εἶχε βιαίως ἐξωσθῆ ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν Πέρσην, τὴν ἀρχὴ ἐπανέκτησε, ἀφοῦ ὁ Μῆδος υἱὸς τῆς Μηδείας τὸν Πέρσην ἐφόνευσεν].

Εἰς τὰς «Ἱοίας» τοῦ Ἡσιόδου, ἔκδ. «Παπύρου» ἀπόσπ. 13 (23) σελ. 50, λέγεται: «*καὶ κούρην Ἀράβοιο, τὸν Ἑρμῶν ἀκάκητα γείνατο καὶ Θρονίη, κούρη Βήλοιο ἀνακτος*» [καὶ τὴν κόρην τοῦ Ἀράβου, ποὺ ἐγέννησεν ὁ πανοῦργος Ἑρμῆς μετ' αὐτὴν Θρονία, κόρη τοῦ βασιλέως Βήλου (σημ.: Βῆλος - Ἡέλιος - Ἡλῖος, μεθ' οὗ ταυτίζεται) — ὁ Βῆλος ἦτο υἱός, κατ' ἄλλην ἐκδοχήν, τοῦ Ποσειδῶνος, πατὴρ τοῦ Αἰγύπτου καὶ Δαναοῦ)]. Ἐξ αὐτοῦ ἀβιάστως προκύπτει ὅτι τὸν Ἀραβα ἐγέννησεν ὁ Ἑρμῆς καὶ ἡ Θρονία.

Εἰς τόμ. III βιβλ. IV 72 σελ. 44-46 Διοδ. Σικελ. γράφεται: «*Ὠκεανοῦ καὶ Τηθύος κατὰ τοὺς μύθους ἐγένοντο παῖδες... ἐν οἷς ὑπάρξει Πηνειὸν καὶ Ἀσωπὸν... Ἀσωπὸς δ' ἐν Φλιοῦντι κατοικήσας ἔγχε Μετώπην τὴν Λάδωνος, ἐξ ἧς ἐγένοντο δύο μὲν υἱοί, Πελασγὸς καὶ Ἰσμηνός, θυγατέρες δὲ δώδεκα, Κόρκυρα καὶ Σαλαμίς, Αἶγινα καὶ Πειρήνη καὶ Κλεώνη, Θήβη τε καὶ Τανάγρα καὶ Θέσπεια καὶ Ἀσωπὶς, ἔτι δὲ Σινώπη, πρὸς δὲ ταύταις Ὀρνία καὶ Χαλκίς... τῶν δὲ θυγατέρων Σινώπη μὲν ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἀρπαγείσα ἀπηνέχθη πρὸς τοῦτον τὸν τόπον οὗ νῦν ἐστὶν ἡ ἀπ' ἐκείνης ὀνομασθεῖσα πόλις Σινώπη. ἐκ δὲ ταύτης καὶ Ἀπόλλωνος γενόμενος υἱὸς Σῦρος ἐβασίλευσε τῶν ἀπ' ἐκείνου Σῦρων ὀνομασθέντων*». [Ἐδῶ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ τῆς Τηθύος κατὰ τοὺς μύθους ἐγεννήθησαν παῖδες... μετὰ τὸν τῶν ὁποίων εἶναι οἱ Πηνειὸς καὶ Ἀσωπός... Ὁ Ἀσωπὸς κατοικήσας εἰς τὴν Φλιοῦντα συνεζεύχθη τὴν Μετώπην τοῦ Λάδωνος, ἐκ τῆς ὁποίας ἀπέκτησεν δύο υἱούς, τοὺς Πελασγὸν καὶ Ἰσμηνόν, θυγατέρες δὲ 12, τὶς Κόρκυρα, Σαλαμίνα, Αἶγινα, Πειρήνη, Κλεώνη, Θήβα, Τανάγρα, Θέσπεια, Ἀσωπίδα, Σινώπη, Ὀρνία, Χαλκίδα... ἀπὸ τῶν κόρες δὲ ἡ Σινώπη ἀρπαγείσα ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα μετεφέρθη εἰς τὸν τόπον ποὺ σήμερα εἶναι ἡ πόλις ποὺ ὀνομάσθη ἐξ αὐτῆς Σινώπη. Ἀπὸ αὐτῆν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα ἐγεννήθη υἱὸς ὁ Σῦρος· ἐβασίλευσε ὀνομασθέντων ἀπ' ἐκείνου τῶν Σῦρων].

Εἰς τόμ. V σελ. 332 ἀναγράφεται: «*Ἀρμενος ἐξ Ἀρμενίου (χωρίου παρὰ τὴς Φερρῆς Θεσσαλίας — Ἀργοναύτης, φίλος Ἰάσονος, τούτου φασὶν ἐπώνυμον τὴν Ἀρμενίαν)*» [Ὁ Ἀρμενος ἐκ τοῦ Ἀρμενίου (σημ. σημερινὸ χωρίον Ἀρμένια) ἔδωσε τὴν ἐπωνυμίαν εἰς τὴν Ἀρμενίαν]. Ὁμοίως ἐν σελ. 230: «*Ἀρμενος... Ἀρμενίαν ἐπώνυμον καταλιπεῖν*» [Ὁ Ἀρμενος... κατέλιπεν τὸ ἐπώνυμον εἰς τὴν Ἀρμενίαν].

Εἰς τὸν Στράβωνα, «Γεωγραφικά», C 550 12.3.20 σελ. 404 τ. V: «*ὁμοίως δὲ καὶ Βρύγοι καὶ Βρύγες καὶ Φρύγες οἱ αὐτοί*» καὶ ἐν σελ. 106: «*... Φρύγες Θρακῶν ἄποικοί εἰσι*»... [ὁμοίως (οἱ Βρύγοι καὶ Βρύγες καὶ) οἱ Φρύγες εἶναι οἱ αὐτοὶ (ἱδιοὶ)... εἶναι ἄποικοι τῶν Θρακῶν]. Κατὰ συνέπειαν οἱ Φρύγες ποὺ ὀνομάσθησαν Ἀρμένιοι, εἶναι οἱ ἴδιοι μετὰ τοὺς Βρύγες ἢ Βρύγους τῆς Θράκης, εἶναι ἄποικοι τῆς Θράκης, εἶναι καθαρὸν ἐλληνικὸν φύλον.

Τέλος εις τὸ ἀπόσπασμα τῆς «Θεογονίας», ἔκδ. Παπύρου στίχ. 1000 σελ. 136, λέγεται: «ὕπ' Ἰήσωνι, ποιμένι λαῶν...» [ὑπὸ τὸν Ἰάσωνα, ποιμένα τῶν λαῶν]. Τὸ ἐπίθετον *π ο ι μ ῆ ν* (*λ α ῶ ν*) δὲν εἶναι τυχαῖον, ὅπως καὶ τὸ ὄνομα Ἰάσων δὲν εἶναι τυχαῖον. Διότι Ἰάσων= μετοχὴ μέλλοντος, ποὺ σημαίνει αὐτὸν ποὺ θὰ ἰάσῃ (θεραπεύσῃ) ἀπὸ τὴν ἀγνοία, τὴν ἀμάθεια, τὴν πρόληψη καὶ τὸν φόβο, δίδων τὴν γνῶσι, τὰ μυστήρια, τὴν πίστιν εἰς τὸν ἕνα Θεὸν (Ζεὺς — Δεὺς — Θεὸς — Deus) (Ἐπόλλων= ὁ ἕνας καὶ μοναδικός, κατ' ἐτυμολογίαν τοῦ γνῶστου Πλουτάρχου: ἐκ τοῦ στερητικοῦ *α* καὶ τῶν πολλῶν= ὁ στερούμενος τῶν πολλῶν), τὶς Μοῦσες, τὸν πολιτισμό. Διὰ τοῦ ἔργου τοῦ αὐτοῦ βοηθούμενος ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ Ἀργοναύτας μὲ τὶς διαχρονικὰς ἐκστρατείας τοὺς ἀνὰ τὴν ὑδρόγειον σφαίραν ἐφώτισεν τὴν ἀνθρωπότητα καὶ κατέστη *π ο ι μ ῆ ν* τῶν *λ α ῶ ν*.

ΧΑΡΗΣ ΧΡΟΝΗΣ

Πόρτες χωρὶς κλειδιά

Τὸ φῶς τοῦ ὄνειρου δὲν ἀντέχεται.
 Ὅπως ὁ ἥλιος στὴν ἀνατολή του.
 Ἡ ἀφοσίωση νὰ διδαχτεῖς
 τὸ θρόισμά του, εἶναι πράξη
 ὅχι λαχαναγορᾶς, μὴδὲ περίπατος
 νὰ συντριβεῖς ἀπὸ τὴ μοναξιά
 τῆς κοσμοσυρροῆς, ποὺ τὴ γεννοῦν οἱ πόλεις.
 Τὸ κάθε τι ὑπάρχει στὴν ἀλήθειά του.
 Ἡ σιωπὴ δὲν εἶναι ἐρημος
 ἀντικατοπτρισμοῦ νὰ πέσεις ἐξω.
 Ἡ νὰ περιπλανηθεῖς ἀπ' τὶς
 φαντασιώσεις σου ἄλλοῦ.
 Ἐχει κι ἡ δίψα τὸ θεό της.
 Ὅταν σὲ βροῦνε ἄνδρo οἱ στιγμές,
 οἱ λέξεις σου συμπεριφέρονται σὰν πόρτες,
 ποὺ τοὺς χάθηκαν τὰ κλειδιά.

ΔΕΙΝΙΑΣ ΕΚΡΗΓΝΥΟΜΕΝΟΣ

Ι. — "Ανθρωπος καὶ Λόγος ἤ... Γιάννης ὁ θλιμμένος

"Ετσι ἐγγραφή (καὶ γράφεται) ἡ ἱστορία! "Ετσι τὸ Εἶδος ἐφθασε στὸν ἐκφυλισμὸν - ἐκφαυλισμὸ - ἐξασθένησιν — στὴ δολοφονία τοῦ χώρου, στὸν ἴδιο τοῦ ὀλοθρεμὸν:

Ὁ ἀνακτορικοδιπλωματικὸτα ἀρνούμενος... κοσμοθεωρίαν μεγάλος Σεφέρης ὄχι μόνον ἐπεκτείνει, μπεντένι τὸ μπεντένι, τὸ κάστρο τοῦ στὰ πλαίσια τῆς κάστας τοῦ (συνόλου ἀτόμων μὲ τὸ αὐτὸ κοινωνικὸ ἐπίπεδο), ὄχι μόνον ἐπιλέγει μὲ σύστημα καὶ μέθοδο τοὺς «φίλους» τοῦ μεταξὺ τῶν φθασμένων καὶ ἐν ἐξελίξει «Ἑλληνιστῶν, Μεταφραστῶν» [αὐτῶν ποὺ (αὐριο θά) γράφουν τὰ «πεντάστηλα» τῆς «Γκάρντιαν»!], ἀλλὰ καὶ τοὺς κατευθύνει «*νὰ κάμουν φίλο τοὺς τὸν Στρατῆ Τσίρκα*». Γνώμων ἐδῶ ὄχι, βέβαια, ἡ... μεγαλωσύνη (τοῦ Τσίρκα — ὁ φόβος μήπως πάει... χαμένη!), μὰ ἡ σαφῶς δηλωθεῖσα...

«γαλλικὴ λεπτότης στὸ φαγητὸ καὶ τὸ κρασί»

— τοῦ ἐκ τῶν τῆς συνομοταξίας τῶν «ὁμογενῶν» Ἰωάννου Χατζηανδρέου... "Ὅσο γιὰ τὸ μερικὸ κουλουβάχατο ποὺ παρατηρεῖται, δὲν εἶναι μόνον στὴν διὰ τοῦ κοινοῦ στόχου (πρόσβασης στὴν προβολή - δημοσιότητα) παραπλάνησιν - ἐξαπάτησιν τοῦ «ζαλισμένου» ἀναγνώστου. Εἶναι καὶ στὴν ἀμοιβαιότητα (καθὸ προοιονιζομένην, ἐξηγοῦσα καὶ ὀρίζουσα δάνειες τίς «διευκολύνσεις» μεταξὺ τοῦ κλειστοῦ κυκλώματος φίλων), καὶ βέβαια στὴ σύμπλευσιν δεξιῶν Σεφέρη — ἀριστεροῦ Τσίρκα (τόσον αὐθεντικὰ... ἀριστεροῦ, ποὺ «τὸν καταδίκασε τὸ Κομμουνιστικὸ Κόμμα»)..

Κ' ἐπειδὴ ὅλ' αὐτὰ μοιάζουν ἀπίστευτα ἀντιγράφω ἀπ' τὰ «ΝΕΑ» δεκαεπτὰ Μαΐου, μὲ τίτλον

«"Γιάννης" Τσίρκας ὁ θλιμμένος: Γιὰ τὸν Στρατῆ Τσίρκα γράφει πεντάστηλο ἄρθρο στὴν "Γκάρντιαν" τῆς δεκάτης Μαΐου ὁ ποιητής, μεταφραστής καὶ ἑλληνιστής Πῆτερ Λήβι. Περιγράφει πῶς τὸν γνώρισε κατὰ προτροπὴ τοῦ Σεφέρη — "εἶπε σὲ μένα, τὸν νεαρὸ ξένο, νὰ κάνω τὸν Στρατῆ φίλο μου" — καὶ γράφει γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Τσίρκα στὴν Αἴγυπτο, τὴν γνωριμία του μὲ τὸν Καβάφη, τὴν προσχώρησί του στὴν Ἀριστερά, τὸ ταξίδι του στὸ Παρίσι, τὸν ἐρχομὸ του στὴν Ἀθήνα, τὴ δράσι του στὴ διάρκεια τῆς δικτατορίας, τὴν ὑποδοχὴ ποὺ εἶχε ἀρχικὰ στὴν Ἀθήνα ἡ τριλογία του (τὸ μὲν Κομμουνιστικὸ Κόμμα τὸν καταδίκασε, ἡ δὲ λογοτεχνικὴ Ἀθήνα τὸν θεώρησε ἀριστερὸ προπαγανδιστὴ), γιὰ τὸ γιό του Κωστῆ, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ γαλλικὴ του λεπτότητα στὸ φαγητὸ καὶ τὸ κρασί, καὶ γιὰ πολλὰ ἄλλα. Γιὰ τὴν "Τριλογία" ὁ Πῆτερ Λήβι γράφει, ὅτι ἔχει τὸν αἰσθησιασμὸ ἐνὸς Προύστ, τὸ νεῦρο ἐνὸς Σταντάλ καὶ τὴν ποιότητα ἐνὸς Τολστόι. Τίτλος τοῦ ἁρθροῦ, "Γιάννης, ὁ θλιμμένος". Στους ἀποροῦντας γιὰ τὴν "Γιάννης", θὰ πρέπει νὰ θυμίσουμε ὅτι τὸ πραγματικὸ ὄνομα τοῦ Τσίρκα ἦταν Γιάννης Χατζηανδρέας».

Τὸ συμπέρασμα (ἔξιν τοῦ ὅτι Προύστ σὺν Σταντάλ σὺν Τολστόι ἴσον ἓνας... Χατζηανδρέας) εἶναι, πῶς, σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴν συγκρότησι τῶν πνευματικῶν κύκλων (ἐδῶ τῶν πρωτοκλασσάτων — ἴδιες οἱ διαδικασίες καὶ στοὺς κύκλους τῶν δευτερο/τριτοκλασσάτων), βαρύνει ὄχι ἡ ὄντως πνευματικὴ ἐγκυρότης, μὰ ἡ... *«γαλλικὴ λεπτότης γιὰ τὸ φαγητὸ καὶ τὸ κρασί»!*.. Τοῦτο γιὰ τὸν ὀλοφάνερο λόγο πῶς ἡ ἀνθρωπότης καταστρέφεται, ἐπειδὴ ἀγνοεῖ πῶς τρώγονται τά... σπαράγγια!..

Ἐπιμύθιον: Τὸ ἀνέφικτον, ὅπως τὸ «ἀναγνωστικὸ κοινὸν» ἐμπιστευθεῖ τὸ πνεῦμα (πνευματικὸ χῶρον, πνευματικούς ἀνθρώπους — τοὺς εἶδατε μόλις...), αὐτὴ ἡ κρίσις ἐμπιστοσύνης τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου στήν «διανόησι» συνεπάγεται τὴν ἀδιαφορία του (τελευταίου) γιὰ ὅ,τι ἀξιόλογο ὄντως πνεύματος-διανόησης! Δικαίως: Ὅτι τοῦτο μὲν ἀποσιωπᾶται (πεθαίνει καὶ τὸ *μεγάλο ἔργο*, ἂν κανεῖς δὲν μιλήσει γι' αὐτὸ — *«θνήσκει σιγαθὲν καλὸν ἔργον»*), ὁ δὲ κοινὸς ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ τὸ βρεῖ (ποῦ; πῶς;), ὁπότε, εἴτε καταλαβαίνοντας τὴν περὶ τὴν λογοτεχνική... μεγαλωσύνη «κομπίνα» γράφει ὅπου ξέρετε προβάλλοντας καὶ προβαλλομένους, εἴτε, μὴ καταλαβαίνοντάς τήν, *σιωπᾶ* φοβούμενος μὴ συλληφθεῖ... βλάκας: σ' ὅ,τι τοῦ σερβίρεται ὡς *μεγαλωσύνη*, αὐτὸς δὲν βλέπει παρὰ τὴν μεγαλωσύνη τῆς... μικρότητας, ἀσημαντότητας, σαχλότητος... Αὐτὰ ὅλα ἔχουν ἀποτέλεσμα τὴν ἀποκοπὴ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου ἀπ' τὸν *Λόγον*, τὸν ἐκ τῶν πραγμάτων περιορισμὸ τοῦ στήν *εὐτέλεια* τῆς «*καθημερινότητος*», στήν ἀναζήτησιν τοῦ «ἀξιόλογου ὄντως» στὰ ὑλικά ἀγαθὰ, στήν κατανάλωσι, στὸ περισσό, στὸ ν' ἀξιολογεῖ τοὺς ἀνθρώπους (καὶ ἑαυτὸν) *προσθέτοντάς τους στήν ἀξία τοῦ αὐτοκινήτου τους!*

— Ποῦ θὰ εἴπῃ;

— Πῶς ἔφθασε στὸ σημεῖο νὰ δολοφονεῖ τὰ παιδιὰ του, νὰ τὰ βγάξει παράλυτα, ἀνάπηρα, σακάτικα, ἐκφυλισμένα — μὲ τὸ παραπάνω ὥστος ἔξοφλώντας τὴν γονικὴ του ὑποχρέωσι: Τοὺς ἔχει ἐξασφαλίσει ἐφ' ὅρου ζωῆς καὶ «ἐπὶ εἰκοσιτετραῶρου βάσεως» ἀποκλειστικὴ νοσοκόμα καὶ ὑπηρετήν...

— Εἰσαι σκληρός!

— Σὰ διαμάντι.

II. — Ἑλεγκτορικὴ σοβαρότης-ὑπευθυνότης («Νέα» 12-5-88)

Ἐνάγων — Μάρτυρες κατηγορίας:

I. ΚΑΡΝΕΖΗΣ, λέκτωρ Φιλ. Σχολ.

M.I. ΚΑΡΝΕΖΗ, δικηγόρος, σύζυγος τοῦ ὡς ἄνω

I. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, λέκτωρ Φιλ. Σχολ.

Δ. ΤΣΙΡΚΑΣ, ἐπιχειρηματίας

; ΡΟΖΑΚΗΣ, ιδ. ὑπάλληλος

X. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ, δημ. ὑπάλληλος.

Κατηγορούμενοι — Μάρτυρες ὑπερασπίσεως:

K. ΓΕΩΡΓΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ, φιλόλογος

Γ. ΓΙΑΤΡΟΜΑΝΩΛΑΚΗΣ, καθηγητῆς Φιλ. Σχολ.

M. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, πρύτανης

Γ. ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, καθηγητῆς

X. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗ, καθηγήτρια

Γ. ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ, καθηγητῆς

Δ. ΚΑΡΑΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, δ/ντῆς «ΝΕΩΝ»

M. ΠΛΩΡΙΤΗΣ, δημοσιογράφος

Π. ΖΑΝΑΣ, συγγραφεὺς

K. ΚΑΛΛΙΓΑΣ, δημοσιογράφος.

Ἀντιγράφων:

«Τὰ πανεπιστημιακὰ βιβλία ποὺ διανέμονται στοὺς φοιτητές, ἐγκρίνονται μὲ συνοπτικὲς διαδικασίες (Δεινίας: Ἔτσι τὸ λένε τώρα — τὸ νὰ πληρώνονται οἱ Νεοέλληνες μεγαλόσχημοι χωρὶς νὰ κάνουν αὐτὸ γιὰ τὸ ὁποῖον πληρώνονται...) ἀπὸ τίς ἀρμόδιες ἐπιτροπὲς καὶ ὀρισμένα μάλιστα πρὶν ἀκόμα διαβαστοῦν. Αὐτὸ

ἔχει ὡς συνέπεια σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις νὰ καλοῦνται οἱ φοιτητὲς νὰ ἐξεταστοῦν βασιζόμενοι σὲ βιβλία ποὺ περιέχουν σολοικισμούς, βαρβαρισμούς, νοηματικά καὶ οὐσιαστικά λάθη. Ἀποτέλεσμα εἶναι νὰ κινδυνεύουν οἱ αὐριανοὶ ἐπιστήμονες νὰ χαρακτηριστοῦν ἀνεπαρκῶς καταρτισμένοι καὶ γι' αὐτὸ ἀνίκανοι νὰ προάγουν τὸ ὑψηλὸ τους λειτούργημα». (Δεινίας: Ἐὐὸν ποὺ ὑπογραμμίζω ἐγώ, χάρμα δὲν εἶναι ἐκεῖνο τὸ «νὰ χαρακτηριστοῦν»; Ὅχι πὼς εἶναι, δηλαδῆς, Θεὸς καὶ Κύριος)!..

» Ἡ συγκλονιστικὴ αὐτὴ ὁμολογία γιὰ τὸ ἐπίπεδο τῆς ἀνώτατης παιδείας μας στὸν τόπο μας ἀκούσθηκε χθὲς στὴν αἴθουσα τοῦ Α' Τριμελοῦς Πλημμελειοδικείου Ἀθῆνας, διὰ χειλέων πανεπιστημιακῶν διδασκάλων, οἱ ὅποιοι ὑπερασπίστηκαν τὸν καθηγητὴ κ. Γ. Γιατρομανωλάκη καὶ τὸν φιλόλογο κ. Κ. Γεωργουσόπουλο, ποὺ δικάστηκαν γιὰ ἐξύβριση διὰ τοῦ τύπου σὲ βάρος τοῦ λέκτορα τῆς Φιλ. Σχολῆς κ. Ι. Καρνέζη καὶ ἀθωώθηκαν. (...) Καὶ τὰ δύο (Δεινίας: δημοσιεύματα τῶν Γεωργουσόπουλου, Γιατρομανωλάκη) ἀναφέρονταν σὲ σύγγραμμα τοῦ μηνυτῆ, ποὺ μοιράζεται στοὺς φοιτητὲς τῆς Φιλοσοφικῆς...

...

Σ' αὐτὴ τῇ χώρᾳ (Κάτω Βόλτα) ποὺ ἐλεύθερα, τιμημένα καὶ μὲ μὀρφωσι τὰ «πανεπιστημιακὰ βιβλία» μποροῦν νὰ γέμουν πλήθους «νοηματικῶν καὶ οὐσιαστικῶν λαθῶν», μὴ διανοηθῇτε νὰ ἐλέγξετε τοὺς ὑπευθύνους — ἂν εἴσθε ποντικάκια: θὰ συρθῇτε στὰ δικαστήρια κατηγοροῦμενοι ὡς ἐλέφαντες — κι ἀντέστε μετὰ νὰ ἀποδείξετε πὼς δὲν εἴσθε! Ὅσον ἀφορᾷ στὸ πὼς γίνεται νὰ ἐκτίθενται εἰς «γραφὴν ἀσεβείας» ὅχι οἱ ἀναπαράγοντες τὰ «νοηματικά καὶ οὐσιαστικά λάθη» (μὲ ἀποτέλεσμα κ.λπ...), ἀλλὰ τὰ ὑπερασπιζόμενα τῇ σωστῇ παιδεῖᾳ... ποντικάκια, εἶναι «ἄλλο καπέλο» τὸ πὼς γίνεται νὰ ἐγκαλεῖται ὑπόλογη ὅχι ἢ ἐπ' ἀκροατηρίῳ ἀποδεικνυομένη (συγγράφουσα ἢ ἐγκρίνουσα...) ἀκαταλληλότης - πλημμέλεια - ὑστέρησις - ἀνεπάρκεια (α) ἀλλ' ἢ ἐπισήμανσί της, πάει νὰ εἰπῇ ἢ διεκδικήσις παιδείας ὀρθῆς, ἄρτιας, γιὰ τὸ λαὸ τῶν αἰώνια «χαμένων τραίνων» ... Γιατὶ τί πιὸ τετράγωνο κι ἀκαταμάχητο ἂπ' τὸ «ἐπιχείρημα» πὼς τὸ κῶνειον πρέπει πάντα στοὺς ἄλω-πεκῆθεν — πάντα σ' ὅσους ὅχι τὰ πλημμελῆ, μὰ τὰ ὀρθὰ λένε καὶ πράττουν; Σ' ὅσους τολμοῦν νὰ διεκδικοῦν ὑπαρξικὸ στίγμα γιὰ τὴ χώρα τους, τὸ λαὸ τους, τὸ δικαίωμά του στὴν ἀνάσα, νὰ ὑπερασπίζονται τὰ παιδιὰ τους ἂπ' τὸ ἦθος τοῦ κηπουροῦ (!)

— αὐτὸ ποὺ ὅλο καὶ περισσότερο «περνάει» στὸ αἷμα τους μολύνοντας τὰ τελευταῖα ὑγιὲς κύτταρά τους; Σ' ὅσους τολμοῦν νὰ ὑπάρχουν διάφοροι, ἐδῶ, στὸν ντροπιασμένο τόπον τοῦ «ὅσο δεξιότερα (ἢ ἀριστερότερα — τὸ ἴδιο εἶναι!) τόσο καλύτερα»; Στὸν τόπο ποὺ πρέπει νὰ ντρέπονται καὶ δικάζονται οἱ φιλόπονοι, ἱκανοί, καταρτισμένοι; Οἱ μὴ πειθόμενοι ἂπ' τὸ ὑψηλὸ νόημα τῆς βόλεψης, οἱ ἀντεθνικῶς δυσπιστοῦντες στό... «Κατωβολταϊκὸ δαιμόνιον», στὴν Ἀγία Ἀρπακολλίασιν καὶ γενικὰ οἱ ἀδικοῦντες οὓς μὲν ἢ πόλιν θεοὺς νομίζει οὐ νομίζοντες;»

Σ' ὅσους, ἐπιμένω, τολμοῦν νὰ ὑπάρχουν περιφρονηταὶ τῆς... μεγάλης ποιήσεως [ὅπως, λογουχάριν,

Τὸ Κάτω Βόλτα μὴ τὸ κλαῖς, ἐδᾶ ποὺ πάει νὰ σγούψει,
καθότι δυνατόν νὰ σοῦ σβουρίξει πρεπόντως μερικὸ «καμάκι τοῦ ἥλιου» (σοῦ πεταχτοῦν τὰ μάτια...), ἢ ὡς ἥρωας Τσουκολάτας Καρνέσιον νὰ σώσει τή... Λόλα μπουκλώνοντάς σε (Ριτσικὸ «δάχτυλο» σὲ βαθύ λαρύγγι) μερέντα παχύρρευστη — λαχταριστὴ μάνικα «μετὰ συμπαθήσεως» νὰ σοῦ πομπάρει σοῦπερ θρέψι ἀμόλυβδη καὶ τίγρι στὴ μηχανή σου ἕως ἐρευγμοῦ ἀβυσσαίου καὶ «μὲ τσ' ὑγείες σας»;

...

Ζήτω λοιπὸν τὸ ὑπὸ Δαφνὶ καὶ Τερλὸν «δαιμόνιον ποτολίεθρον»! Κάτω Οὐαγκαντού-

κου! "Οτι μόνον ἐδῶ μποροῦν ν' **ἀλωνίζουν ἐλεύθερα** οἱ ἐξασφαλισμένοι ἀπὸ ἐκπλήξεις: — Μουσιού, 'Ενάγων Λεβτοῦα Κεγέρθητι, ποῦ ἐγεννήθης καὶ ποῦ κατοικεῖς: τὸ ὅτι **ἔχουν δίκιο** οἱ κατηγορούμενοι σημαίνει πῶς **δὲν ἔχεις ἐλόγου σου** — πῶς ἐλόγου σου ἀδικεῖς. 'Εφ' ὃ καὶ περιπερᾶστε εἰς τὰ πραιτώρια διὰ τὰ περαιτέρια καὶ σαρδέλλαι δεδιπλωμένοι εἰς τὰ πτυχία τῶν τελλαρῶν! "Ετσι κι ἄλλιως, τῆς φυλακῆς τὰ σίδερα εἶναι γιὰ τοὺς λεβένται καὶ λεβένται ὑμεῖς. Ποῦ κάνατε τῖς Φιλοσοφικὲς ἀλμπάνικα μὲ ὄνυχολυφίς καὶ πετάλωθρον — ἐδῶ εἶναι ποῦ ἐλπίζουμε κλωτσιά, εἶθε νὰ σᾶς τῇ δώσει ἡ μούλα μὲ τὰ τέσσερα—ἀμήν...

α) Μιλᾶμε γιὰ βιβλία ποῦ οἱ συγγραφεῖς τοὺς «κερδίζουν ὑπέρογκα ποσά, καθὼς μποροῦν νὰ τὰ τεμαχίζουν καὶ νὰ τὰ προσφέρουν ὥσαν λείψανα ἀγίου, σὲ μικρὰ τμήματα... "Ὅσο γιὰ τοὺς φοιτητές, αὐτοὶ κάνουν τὴν πάπια «διότι *εὐκολα, γρήγορα καὶ παστρικὰ παπαγαλίζουν τῖς λίγες σελίδες καὶ πέρνουν τὸ ἐξάμηνο...*» Χαῖρε 'Ελλάς, δηλαδὴ καληνύχτα...

III. — «Εὐρωτέστ» — **σαράβαλα τὰ 'Ελληνόπουλα**

Κάποιοι ἀπόρησαν, δταν γράψαμε πῶς οἱ σημερινοὶ "Ελληνες γονεῖς θεωροῦν ἐξοφληθεῖσα τὴ γονικὴ τοὺς ἀποστολή, ἀφοῦ, μπορεῖ μὲν νὰ κάνουν τὰ παιδιά τοὺς ἀναγκή, ἀνήμπορα, ἀνάπηρα, παράλυτα, τοὺς ἐξασφαλίζουν ὅμως ἐφ' ὅρου ζωῆς καὶ ἐπὶ «εἰκοσιτετραῶρου βάσεως» ἀποκλειστικὴ νοσοκόμα καὶ ὑπρέτην (γιὰ τὴν τουαλέττα καὶ τὸν περίπατο στὸ πάρκο...)! Διαβάστε τώρα τῖς ἐφημερίδες τῆς 19ης Μαΐου:

«"Ενα στὰ δύο παιδιά στὴ χώρα μας, ἡλικίας ἀπὸ 6 ἕως 18 χρονῶν, ἔχει σὲ ποσοστὸ 43 ἕως 50% μυικὴ ἀδυναμία, ἐνῶ σ' ἄλλες χῶρες, ὅπως στὴν Αὐστρία, στὴν 'Ελβετία, στὴν 'Ιταλία, τὸ ποσοστὸ εἶναι μόλις 1%!

»Τὸ 21% τῶν 'Ελληνόπουλων παρουσιάζει δυσκαμψία, ἐνῶ ἡ ἀντίστοιχη τιμὴ γιὰ ὅλες σχεδὸν τῖς χῶρες τῆς Εὐρώπης δὲν ξεπερνᾷ τὸ 5 ἕως 8%!

»Στὰ παραπάνω ἀποκαρδιωτικὰ ἀποτελέσματα ἔρευνας, ποῦ ἔγινε στὴ χώρα μας τὸ (!) 1976, οἱ ἀρμόδιοι φορεῖς ἐκλείσαν τὰ μάτια...»

Κοντὰ στὸ νοῦ κ' ἡ γνῶσι: τ' ἀποτελέσματα σημερινῶν ἐρευνῶν εἶναι *«ἀκόμα πιὸ ἀποκαρδιωτικὰ ἀπὸ ἐκεῖνα τῆς ἔρευνας τοῦ 1976, γιὰ τὴ χώρα μας...»*

— Τί φταίει;

...
'Ετεοκλεῖς ὅλοι μας, ὅλοι μας ἐνὸς θρόνου μὴ παραιτούμενοι σκοτώσαμε τὴ Γῆ, τὸ νερό, τὸν ἀέρα, τὸ χῶρο — ἑμαυτοὺς, τὰ παιδιά μας... Καλὴ σου νύχτα, Ζωή, σοῦ ἀφήνω τὴν καλὴ νυχτιά τσινκουάντα μίλα βόλτε (2)...

1) Οἱ «νοικοκυραῖοι» τῶν αὐτοδιορισθεῖσων «παραγωγικῶν τάξεων» (δ,τι «παράγουν» εἶναι, κατὰ κανόνα, νοθεῖα-αἰσχροκέρδεια!), νόμιζαν πῶς θὰ δηλητηρίαζαν τὰ παιδιά τῶν ἄλλων ἀποινεῖ! Τουτέστι πῶς τὰ δικά τους παιδιά θὰ διατηροῦντο ἄτρωτοι διάδοχοι καὶ συνεχισταὶ τοὺς — ἐπλανῶντο πῶς οἱ λοιποὶ τῆς 'Επιστήμης, Δικαιοσύνης, Φυλακῆς (Φρούρησης, μέριμνας γιὰ τὴν ἀσφάλεια), δὲν θὰ ξυπνοῦσαν ποτέ, μόνο, πιστοὶ στό... ἱερό τοὺς χρέος, θὰ συνέχιζαν νὰ κάνουν 'Επιστήμη, Δικαιοσύνη, Φυλακὴν... Τώρα αἰτιῶνται τό... κράτος! Τάχα πῶς αὐτὸ φταίει γιὰ τὴν ἀνασφάλειά τους, γιὰ τὸ ὅτι ἡ ζωὴ καὶ τὰ ὑπάρχοντά τους εἶναι εὐχερῶς τρωτά, οἱ γιοὶ τοὺς χωρὶς «'Ιθάκες», ἡ ἀδικία (δχι ἡ δικὴ τους — τῶν ἄλλων...) ἀτιμώρητη κι ἡ ἀρρώστια τοὺς ἀθεράπευτη — δχι περισσότερα, φθάνουν αὐτὰ τὰ διαυγέστατα καὶ σαφέστατα...

2) Naί, κ. Βρεττάκο. Γιατὶ εἰρήνη καὶ «ἀτέλειωτη διεκδίκησις» δὲν πᾶνε μαζὶ — ἀγάπες καὶ φιλειρηνισμοὶ εἶναι λόγια τοῦ ἀέρα, ὑποκρισίες... Γιατὶ μόνον ὁποιος

α) δὲν δέχεται ἀχρεώστητες «ἀμοιβές»,

β) δὲν καταλυστεῖ τὸ λαό,

γ) δὲν διαφθείρει τοὺς κληρονόμους του (στὰ ὀγδόντα του κανεῖς ποῦ θὰ δαπανήσῃ τὸ περισσό;),

δ) δὲν ὑποβάλλει ἀσυνέπεια στὸν πολίτη (μὲ τὸν νὰ λέγει αὐτὰ καὶ νὰ πράττει ἐκεῖνα...),

ε) δὲν αὐξάνει τῖς καταθέσεις του στὴν τράπεζα

είναι αὐτὸς πού «οὐ γὰρ δοκεῖ δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει»!

Ἀφῆστε ἡσυχὴ τὸν Χριστοῦλῃ καὶ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ Μαρία! Καὶ πέστε μας τί χρειάζονται διακόσια τὸ μῆνα σέ... φιλειρηνιστὴν (σέ κήρυκα καὶ ἀπόστολον τῆς Εἰρήνης!), ὅταν εἶναι πιότερο ἀπὸ σωστὸ πὼς τὰ διακόσια εἶναι πόλεμος! Καθαρός, ἀπροσχημάτιστος, ἀδυσώπητος: «...Γιατὶ νόμιμο τὸ ἴσιο [πρέπει νὰ] εἶναι στοὺς ἀνθρώπους καὶ πάντοτε ἐνάντια στὸ παραπάνω [εἶναι φυσικὸ νὰ] σηκώνεται τὸ λιγώτερο, τοῦ πολέμου, ἔτσι, κάνοντας τὴν ἀρχή...»

Μετὰ συμπαθήσεως. Κι ἀσιουπῇ. Ὅχι νὰ τὰ βάλουμε καὶ μὲ τὸν Εὐριπίδη...

— Φταίει πρῶτα-πρῶτα ἡ ἀπαιδεῖα, ἡ ἀμορφωσιά, ἡ ἄγνοια πάντων καὶ πασῶν — ὁ σημερινὸς Ἕλληνας, μὲ προεξάρχοντα τὸν παιδαγωγὸ - ἐκπαιδευτικὸ, εἶναι ἕνας «μορφωμένος» (διαθέτει πτυχίο...), «ποὺ γνωρίζει τὰ πάντα, ἀλλά... τίποτ' ἄλλο» (Κλεμανσώ) — ἕνας τελειῶς ἀνενημέρωτος, ἀπληροφόρητος κι ἀνυποψίαστος ἄνθρωπος...

— Νὰ τὰ ἐξηγήσεις αὐτά!

— Νὰ ἐξηγήσω τὰ πάντα! Ἀλλὰ πρὸς τί; Πὼς λέγονται αὐτά «μὲ δυὸ λέξεις» — ὅπως εἶσθε ἔτοιμος νὰ μοῦ ζητήσετε; Ξέρετε τί ζητᾶτε; Καὶ καλά. Τὰ ἔγραψα, τὰ ἐξήγησα. Ποιὸς θὰ τὰ διαβάσει; Οἱ θαυμασταὶ Ἀλῶπεξ καὶ Μπούφου; Οἱ Ἕλληνες δημοσιογράφοι; Οἱ Ἕλληνες «ἐπιστήμονες»;

— Ἔτσι, μερικὰ γιὰ παράδειγμα...

— Φταίει τὸ ἀλόγιστο, τρελλό, ἡλίθιο κυνήγι τοῦ **περισσοῦ** — δῆτε τὰ λόγια τῆς τραγικῆς Ἰοκάστης (Εὐριπίδου «Φοῖνισσαι» 556-7): ὅταν προσπαθεῖ νὰ πείσει τὸν Ἑτεοκλῆ νὰ προχωρήσει τὰ συμφωνημένα στὸν ἀδελφὸ του:

«Τ' εἶναι τὸ παραπάνω; Ἐνα ξερὸ ὄνομα

μὰ καὶ περσσεύει, τ' ἀρκετό, στὸν γνωστικὸ δῶμα»!

Καὶ οἱ Ἕλληνες παιδαγωγοὶ νὰ πνίγουν τὴν παιδεῖα μας μὲ τὸν... Πετεφρῆ, τὸν Μωῦσῃ, τίς πληγὲς τοῦ Φαραώ!!! Παραλέει σοφὰ πράγματα ὁ Εὐριπίδης, σουβλῆστε τον... Ἐμεῖς θέλουμε Βοόζ, Νοεμή, Σαμψών, Δαλιδᾶ!

— Ἐν τάξει, κατάλαβα. Μερικὰ ἄτομα εἴπαμε, γιὰ παράδειγμα...

— Μόνο δυὸ, τὰ οὐσιαστικότερα. Κι αὐτὸ μόνον γιὰ ὅσους μποροῦν νὰ συνδέσουν κυνήγι τοῦ **περισσοῦ** καὶ συνθετικὰ ρούχα καὶ παπούτσια, γαριδάκια, πίτσες, κιμαδομπίφτε-κο (γιὰ νὰ χωράει ὅλα τὰ σκ... τῆς νοθείας — ἀκόμα καὶ μὲν φιλέ... σουβλάκι, ὅποιος καταλαβαίνει), αἰμοβόρο λουκάνικο (ἀπὸ πρωκτομαγουλιτὲς κι ἀδένες...), κόκες, φρέττες, τσουκολάτα-δηλητήριο, καραμελλομπίσκοτο, «ἀνθρακικὸ» (ποὺ φαίνεται γιὰ τὰ μωρὰ παίζει τὸ ρόλο ναρκωτικοῦ ἀλκοόλ!) καί, φυσικὰ, βρωμοβωδινὴ τιβὴ καὶ τύπον, ξέχασα «δημοσιολόγους» τοῦ μῶλου καὶ ἡθοποιούς ποὺ μιλοῦν περὶ Ἀμλετ καὶ Λὴρ καὶ Μάκβεθ κ' Οἰδίποδος, γιὰ νὰ μᾶς διδάξουν ἥθος, μὰ διαφημίζουν ὅποιον δηλητηριαστή, ὅποιον διαφθορέα τῆς Ζωῆς τοῦς τὰ 'κουμπήσει, μὴ πού «πρέπει νὰ ζήσουν»! Λὲς καὶ δὲν ἤθελαν νὰ ζήσουν οἱ Βεάκηδες κ' οἱ Καροῦσοι κ' οἱ Μινωτῆδες κ' οἱ Συνοδινοῦδες, κ' οἱ Ἀλκαίου... Βραστοδιάλο. Τί ἔλεγα, γαμῶτο, ποῦ εἶμαι — ναί! Ὅλ' αὐτά, ἔλεγα, γιὰ νὰ διδάσκεται ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὅσα τὸν φέρουν στὸ πιὸ ντροπιαστικὸ τέλος, στὸν πιὸ ἐπαίσχυντον ἀφανισμόν...

— Ἐν τάξει ὅσα λές. Ὅμως τὰ δυὸ, τὰ οὐσιαστικότερα δυὸ ποὺ μᾶς ὑποσχέθης, ποιά εἶναι;

— Μάλιστα:

α) Ἡ σκοτεινὴ ὑπολογιστικότητα τῆς Ἑλληνίδας — ἡ εὐθυγράμμισί της μὲ τίς ἐπιθυμίες τοῦ παιδιοῦ ἐναντίον τοῦ πατέρα, τὸ ὅτι προσέρχεται βαθμιαία στὴ σύστασιν κοινοῦ μετώπου ἐναντίον τοῦ πατέρα — πρᾶγμα ποὺ βολεύει ἀρχικὰ τὸ παιδί, μὰ πού ἀργότερα θὰ τὸ καταστρέψει, εἴτε ὡς προσωπικότητα - ὕπαρξι - μονάδα, εἴτε ὡς χαρακτηρὰ, ὡς συγκρότησιν βουλῆς... Ἐπίσης ἡ παιδοκτόνος ὀκνηρία της — γυναικάς. Ποῦ ἀντὶ νὰ μαγειρεύει φαγὶ θρεπτικὸ (ὅσο γίνεται στὰ πλαίσια της καθολικῆς κατανόησής της καὶ ἀπάτης) (1), ὥστε νὰ βγάξει γερά καὶ δυνατὰ τὰ παιδιὰ της, τὰ στέλλει στὸ σουβλατζίδικο τῆς γειτονίας νὰ δειπνήσουνε **μὴ τροφήν** (κατὰ τὸ προφανῶς δυσλειτουργικόν... **μὴ Νταβός**),

β) ή, επίσης παιδοκτόνος, **άνανδρία** τοῦ "Ελληνα! "Οτι τοῦτος, ἀντί νά κυβερνάει τὸ σπίτι του, ἀντί νά προστατεύει γυναῖκα καὶ παιδιὰ ἀπ' τὴν ἡττα, ἡττᾶται ὁ ἴδιος — ἀκριβῶς ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἔπρεπε νά 'χει τὴν ἐπάρκεια νά κατευθύνει σωστά, θετικά εἴτε τὸ θέλουν εἴτε **δχι!**

— Μ' αὐτὰ εἶναι μεσαιωνικά πράματα, εἶναι αὐταρχισμοί, εἶναι... φαλλοκρατικά!

— 'Αλλ' εἶναι λοιπόν... προοδευτικά, δημοκρατικά (μὴ αὐταρχικότης) καὶ μὴ... φαλλοκρατικά νά σοῦ ντύνουνε γυναῖκα καὶ κόρες μὲ τερατώδεις ὤμους, κώλους, βάψιμο ἀλά Δράκουλα καὶ χίλια τόσα ἄλλα οἱ θηλυκοὶ μόδιστροι τοῦ Παρισιοῦ (μόδα), ἢ νά μὴ μπορεῖς νά προστατεύεις ἐσύ, ὁ φυσικός τους προστάτης, τὰ ἀνώριμα, ἄκριτα κ' ἔχοντα **ἀνάγκη χειραγωγίας** παιδιὰ σου, ὥσπου ὠριμάσουν;..

— Αὐτὸ καλὰ, δίκιο ἔχεις, μὰ πότε θὰ τὰ θεωρήσεις ὠριμα; Τὰ παιδιὰ σήμερα θέλουν τὴν ἐλευθερία τους νωρίς, ὠριμάζουν νωρίς!

— Τὰ παιδιὰ ὠριμάζουν, **δταν μπορέσουν ν' ἀγοράσουν τὸ σῶβρακό τους** — ἐξήντα χρόνων νά γίνουν, θὰ 'ναι ἀνώριμα, κ' ἐγὼ αὐτὸ θέλω! "Αρα, τὸ πρῶτο ποὺ ἔχουν νά κάμουν εἶναι νά ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ μένα, νά χειραφετηθοῦν, νά κυβερνήσουν τὸν ἑαυτὸ τους...

— Μ' ἂν ἐννοεῖς νά φύγουν ἀπ' τὸ σπίτι, νά μὴ σπουδάσουν, τά... ἔχασες: Θὰ πεισώσουν, θὰ ἀλητέψουν, γιὰ νά σ' ἐκδικηθοῦν, θὰ πάρουν ναρκωτικά...

— "Ἄς κλείσουμε, κύριε. "Ἡ καταλαβαίνεις ἢ δὲν καταλαβαίνεις. Τὰ παιδιὰ **δὲν θὰ πάρουν ποτὲ ναρκωτικά στὰ δεκαοχτὼ τους**: ἢ τὰ ἔχουν πάρει ἀπ' ὅταν ἦταν **δεκαοχτὼ ὥρων** (sic: ὥρων, δὲν ὑπάρχει λάθος — διαβάστε τὸ διήγημα «'Ο τέλειος ἄνθρωπος», «Δαυλός», τεῦχος 57ο), ἢ δὲν θὰ πάρουν ποτέ...

— Μὰ μποροῦν νά πάρουν ναρκωτικά στὰ δώδεκα, δεκατρία, δεκατέσσερά τους, ὅταν δηλαδὴ καὶ τότε εἶναι ἄκριτα...

— Τώρα δὲ εἶπες πῶς «ὠριμάζουν νωρίς». Τὸ παίρνεις πίσω; "Ακου, κύριε: Τὰ παιδιὰ ποὺ μποροῦν νά θέλουν ναρκωτικά, μποροῦν καὶ νά μὴ θέλουν — εἶναι ζήτημα τοῦ πῶς ἐσὺ ἀνταποκρίθης στὸ γονικὸ χρέος σου! "Αν ὑπῆρξες ὅλη σου τὴ ζωὴ ἀδιάφορος (τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ πτυχίο, τὸ ἐνδιαφέρον νά δημιουργήσεις περιουσία «γιὰ τὰ παιδιὰ σου», εἶναι ἀδιαφορία γι' αὐτὰ, ἔγνοια γιὰ ἀρτή σου — πρᾶξις ποὺ ἔχει τίμημα καὶ ποὺ θὰ πληρωθεῖ ἀναπόφευκτα...), πῶς νά ἐναντιωθεῖ τὸ παιδί στὸ ναρκωτικό;

— Μὰ ἂν τὸ κράτος δὲν ἄφηνε ἀσύδοτο τὸν ἔμπορο τῶν ναρκωτικῶν...

— Σ' εἶσαι αὐτὸς — θὰ τό 'ξερες, ἂν δὲν ἦσουν ὁ «ἀδιάφορος» ποὺ εἶπαμε μόλις (ὁ ἀναγνώστης τοῦ «Δαυλοῦ» ἐννοεῖ ἀσφαλῶς τὸν ὑποθετικὸ τοῦτο διάλογον μέ... μὴ ἀναγνώστην: "Οτι ἀναγνώστης τοῦ «Δαυλοῦ» ἀποκλείεται νά 'χει παιδιὰ τοξικομανῆ — ὁ μόχθος, ἡ μελέτη, ἡ ἔρευνα, συνυπολογίζεται ἀναμαρτησία, ἀλάθητον, σωστάδα, ὑγεία, δίκαιον...).

— Πῶς νά σέ καταλάβει κανεὶς! "Ενα παράδειγμα, κάτι, ἓνα πάτημα νά πατήσουμε...

— Δὲν θὰ καταλάβεις, κύριε, μὰ δὲν θὰ σοῦ χαλάσουμε τὸ χατήρι: "Εμεῖς ἐδῶ εἴμαστε ἐναντίον τῆς «λογοτεχνικῆς σύνταξης», μερικοὶ δικαιούμεθα, μὰ οὔτε κὰν τὸ συζητᾶμε: Δὲν θέλουμε ναρκωτικά γιὰ τὰ παιδιὰ μας — κατάλαβες; "Οσο γιὰ τίς ψευτοσπουδὲς (σ' αὐτὲς ὁ στόχος εἶναι **δχι** ἢ μάθησι μὰ ὁ ἐξουσιασμός...) καὶ τὰ συναφῆ, εἶναι καλές, ὅταν τὸ παιδί ὀδηγεῖται στὸν ἔρωτα γιὰ τὴν ἔρευνα. Διαφορετικά πρόκειται γιὰ τὴν πατρικὴ σκοποθηρία, στὴν διὰ συμμαχίας προσπάθειαν κατάρκτησης τοῦ παντός γιὰ πάντα, ὅλου τοῦ χώρου γιὰ ὅλο τὸ χρόνο!

«**Στὸ χέρι μου νά ἄρχω**» (Δεινίας: λέγει ὁ 'Ετεοκλῆς, ὄντας βασιλιᾶς, στὴ μάνα του, ποὺ προσπαθεῖ νά συμβιβάσει τὰ δυὸ ἀδελφία — σὲ λίγο θ' ἀλληλοσφαγοῦν).

«**Λοιπόν, μπρὸς ἢ φωτιὰ μπρὸς τὰ σπαθιά, ζῆψετε τὰ φαριά σας, τὸν κάμπο γεμίστε ἄρματα — γιὰτί σ' αὐτὸν ἐγὼ τὸ θρόνο (μου) δὲν τὸν ἀφήνω...**»

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Περὶ τὴν «Ἀνθολογία τοῦ “Δαυλοῦ”»

I

Κύριε διευθυντά,

Δὲν ἀδικῶ διόλου τὸν ἀξιότιμο κ. Ἡλία Γαζῆ — πού, χωρὶς νὰ συμφωνῶ, κατανοῶ ὅσα τὸν φέρουν καίρια ὑποληπτόμενον τὰ «*ἐθνικὰ ἰδεώδη*» τοῦ Παπατσώνη (α). Ὅμως τὸ θέμα δὲν εἶναι αὐτό. Εἶναι τὸ ὅτι ὁ κ. Γαζῆς, καταφερόμενος στὸ «Δαυλὸν» (τευχ. 76, σελ. 4315 — δικαιολογημένως ἐν πολλοῖς...) ἐναντίον τῆς γριφώδους σημειρῆς ποιήσεως, ἀλλὰ κι ἀναφερόμενος σὲ **δικό μου** ἐπιστολικό δημοσίευμα (τευχ. 73, σελ. 4090) σχετικό μὲ τὴν Ἀνθολογία τοῦ Δαυλοῦ, δὲν εἶναι ἀκριβῆς-ἀντικειμενικός (β). Ὅθεν τὸν παρακαλῶ νὰ δεχθεῖ εὐμενῶς τὶς ἀντιρρήσεις μου... ἀριθμημένες:

1) Μὲ τὴν ἀναφορά μου σὲ ἀνθολογία νέων (κατὰ κανόνα — **ἀνέκδοτης** ποιήσεως) τί θὰ ἔπρεπε νὰ κάνω, κ. Γαζῆ; Ἀκόμα κι ἂν ἔχετε δίκιο (γιά τὸ γριφῶδες), τί μοῦ προτείνετε; Ν' ἀπορρίψω τὴν **νειότη** πού ἀγκριστρώνεται στὸ **λόγον** — ἀκόμα κι ἂν ἀπὸ ματαιοφροσύνη ἀγκιστρώνεται; Νὰ ταπεινώσω-τραυματίσω **νέους ἀνθρώπους**, πού, ὅπωςδὴποτε κατὰ (μιὰν ἀλλαγὴ!) φιλοδοξῶντας, **γράφουν**; Καὶ νὰ ἐξάρω **ποιούς**, κ. Γαζῆ; Αὐτοὺς πού κάνουν σοῦζες, ἀρπάζουν τσάντες, «**χτυποῦν ἐνέσα**»; Δὲν θὰ ἔταν ἀκριτὴ, ἄστοχη, ἐγκληματικὴ τέτοια συμπεριφορὰ «**δημοσίου προσώπου**» — οἷασδὴποτε σημαντικότητος κι ἀξιολογήσεως;

2) Τακτικὸς συλλειτουργὸς τοῦ «Δαυλοῦ», κ. Γαζῆ, γνωρίζετε πολὺ καλὰ ὅτι ὁ γράφων οὐδέποτε ἐστράφη ἐναντίον τῆς **νειότητος**, οὐδέποτε ἀπογοήτευσά-ἐψεξά **νέον ἀνθρώπο**! Ὅτι ὁ ἀσταμάτητος πόλεμός μου δὲν ἀφορᾷ στὰ **νειῶτα**, μὰ στὴν ἀνοησία - ἀνεπάρκεια - σκοτεινότητά (μέσω τῶν... «**ὑπερρεαλισμῶν**», «**παράλογων**», «**πρωτοποριακῶν**» (!) «**γριφικῶν**»...) ἐσχατόγηρων, ἀνάξιων, παρακμίων! Πού, ἄς σημειωθεῖ, μὲ ἐνοχλοῦν ὄχι οἱ δόξεις καὶ οἱ «**κυνόμες**»

τοῦ (εἰς βάρος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ — μικρὸ τὸ κακό!), ἀλλ' ἡ κομπραδόρικη, διαβρωτικὴ, ὀλέθρια ἐπηρεαστικότητά τους. Ἀκριβῶς εἰπεῖν, τὸ ὅτι ἡ ἐξ «οἰκονομικῆς εὐρωστίας», συναλλαγῆς, ἐξουσιασμοῦ **ἐπίπλευσις τῆς ἀναξιοτήτάς τους** καθιστᾷ μάταιο, ἀνώφελο, ἀπορριπτέο τὸ **ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἀξιοτήτα** — ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν ἐπιζοῦν οἱ λαοί. Θέλω νὰ εἰπῶ πῶς αὕτη ἡ **μόστρα ἀναξιοτήτας** δὲν προκαλεῖ ἀπλῶς, μὰ συνιστᾷ ἀποδυνάμωσιν - ἐκφύλισιν τῆς ἀξίας, καθὼς τὰ ἐξουσιαστικὰ ἄτομα προωθοῦνται ἀνεπισχέτως ἐκ πλαγιότητος, φαυλότητος, διασυνδέσεων, ἀδελφάτων, κλικῶν, μεσαζόντων... Νὰ λοιπόν, γιατί μ' ἐνοχλεῖ κύρια τὸ γριφικὸ Σεφέρηδων, Βρεττάκων, Ρίτσων — τό... διαβόητο «**δάχτυλο**» τοῦ τελευταίου (Ρίτσου). Αὐτὸ πού... «**ἱερὸ νόημα τὸ φέρει στὸ στόμα, νὰ βυζαίνεται καὶ νὰ τρέφει**» — τί εἶδους «**τροφή**» μπορεῖ νὰ χύνει στὸ στόμα ἕνα... δάχτυλο, ποτὲ δὲν κατάλαβα...

3) Τὸ ποίημα τῆς κ. Ἀγγελῆ δὲν εἶναι διόλου «**γρίφος**». Ἡ ταπεινότης μου ὄχι μόνον τὸ κατανοῶ πλήρως, ἀλλὰ, τὸ εἶδατε, ἐρμηνεύων τοὺς ἴδιους νυγμοὺς πού φέρουν μιὰ κοπελίτσα ἴσως (δὲν γνωρίζω τὴν ποιήτρια), ἐπιτυχάνω, ἐγὼ ὁ ἐξηνταπεντάρης, νὰ τὸ ξαναγράψω πάλι σὰν κοπελίτσα, προσθέτων βέβαια τὰ θετικὰ στοιχεῖα πού δικαιολογεῖ ἡ ἡλικία καὶ ὠριμότης μου.

4) Ὅπως παρεπιπτόντως, σὲ **ὑπόσημείωσιν** ἀφορῶσα σὲ **δικό μου** ποίημα καὶ σὲ **δεκατρεῖς** μόλις γραμμές (!), ἀναφέρομαι σ' ὅσα βλέπω νὰ «**φέρουν**» ποιήτρια τὴν κ. Ἀγγελῆ — πέραν τούτου οὐδέν. Δὲν εἶναι ἀδικο, κ. Γαζῆ, νὰ **μοῦ χρεώνετε «προσπάθειαν ἀνάλυσης»** τοῦ ποιήματός της — τόσω μᾶλλον, πού, καθὼς «**γρίφος**», ὅπως διατείνεσθε, **δὲν ἀναλύεται**; Τί σᾶς κάνει νὰ μὲ πιστεύετε τόσον ὑστεροῦντα, ὥστε ὄχι μόνον νὰ μὴ βλέπω αὐτὸ πού σεῖς βλέπετε εὐ-

χερῶς (τὸ ὅτι τὸ ποίημα τῆς κ. Ἀγγελῆ δὲν ἀναλύεται, καθὸ «γρίφος» ᾄθην), ἀλλὰ καὶ νὰ ματαιοπονῶ... ἐμβριθῶς;

5) Μὲ ὅλη τὴ συστολὴ πού ἐπιβάλλεται, κ. Γαζῆ, ἐπιτρέψτε μου τὴν παραπομπή στὴν *ἴδια* ὑποσημείωσι (αὐτὴν δηλαδὴ στὴν ὁποῖαν ὑποτίθεται ὅτι περιέχεται ἡ «προσπάθεια ἀνάλυσης», μὲ τὴν ὁποῖαν μὲ χρεώνετε...). Πού ἂν εἶχατε προσέξει τὸ πρῶτο μέρος της, δὲν θὰ μοῦ καταλογίζατε, τόσον ἀβασάνιστα, προθέσεις κ' ἐνέργειες μὴ βεβαιούμενες. Ἴδου τὸ ἀρχικὸ μέρος τῆς ὑποσημείωσης, ὡς ἀκριβῶς ἔχει:

«*Ἡ λειτουργικὴ τῆς ποίησης προϋποθέτει "ἰσοῦψή ἀντίληψιν ἐπὶ πάν", ἡ ποίησις νὰ γράφεται καὶ διαβάζεται μόνον ἀπὸ ἀνθρώπους εὐρυμαθεῖς, πανδαήμονες, πολυῖδμονες (συμπεριλαμβάνεται πανδαημοσύνη ὁ μόχθος, ἡ ἀκάματη, ἀοκνη προσπάθεια γιὰ τὴν κατάκτησι τῆς γνώσης).*»

6) Πῶς εἶναι δυνατόν, κ. Γαζῆ, νὰ ζητήσουμε λυρικὴ ποίησι, λυρισμὸν [συναίσθηματικὴ διάθεσι, αἰσθηματολογία] ἀπὸ μιὰ νέα γυναίκα, πού στὴν εἰδὴ τῆς Ζωῆς δὲν ἀναγνωρίζει παρὰ *μέγαιρα ξεδοντιάρα, χωρὶς ἀνάσα καὶ γλῶσσα*; Πῶς νὰ ζητήσουμε «παραμύθιασμα» ἀπὸ μιὰ κοπέλα πού, πρὶν προλάβει νὰ ζήσει, δὲν ἐλπίζει τίποτε πιά — ὁρατὸ στὸν ἐφιαλτικὰ

φαρμακωμένο στίχον «— *Ὅχι πῶς θὰ βγαίνει.*». [Ἡ εὐχὴ πού κάνει ἡ ποιήτρια, ὅχι ἐπειδὴ ἔχει καὶ τὴν ἀμυδρότερη, ἔστω, ἐλπίδα πῶς *«θὰ βγαίνει»*, μὰ λόγῳ... τουριστικῆς συνειδήσεως: τί διάλογο νὰ κάνεις μπροστὰ σὲ μιὰ «ξεβρακωμένη» γιὰ τὰ καλά (ἀπομυθοποιημένη) Φοντάνα ντὶ Τρέβι, καθὼς σὲ ἀδειάζει ἕνα κουτσὸ πούλμαν κ' ἡ βαρυστημένη φωνὴ τῆς ξεναγοῦ σὲ κοιμίζει;] Πού ἡ ἀνατριχιαστικὴ ἀντίληψις, ἐφ' ὅσον φέρουν τὴν ἀθωότητα ἴσιν τῆς ἀφέλειας - ἀπλοϊκότητος (γ), τὴν ἐξωθεῖ στὸν αὐτοδιασυρμὸ — νὰ χαράσσει μὲ τὸ «διαμάντι» τοῦ τελευταίου στίχου τοῦ ποιήματος (αὐτὸς εἶναι τὸ ὄνι τοῦ ποιητοῦ!) «*εἶμαι βόδι*»;... Τί ἐκτίμησι θὰ μοῦ εἶχε ἡ κ. Ἀγγελῆ, ἂν δὲν ἦμουν εἰς θέσιν νὰ ἰδῶ αὐτά, τὸν ἀνασκολοπισμὸ τῆς ἀπὸ ἀνασκολοπιστές, κ. Γαζῆ, τῆς δικῆς μας γενιᾶς, πού, ἀντὶ ν' αὐτοελέγχεται *τρώσασα*, ὀνειδίζει τὸν... *τρωθέντα*;

Βέβαιος γιὰ τὴν ἐπάρκεια τῶν ἐξηγησεῶν μου, ἐλπίζω νὰ σᾶς ἔπεισα, κ. Γαζῆ. Ἦδη παρακαλῶ, ὅπως δεχθῆτε τὴν ἔκφρασι τῆς βαθυτάτης ὑπολήψεώς μου.

Μετὰ τιμῆς

Σ.Γ.Γ. Παναγιωτᾶτος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

α) Μὲ τὴν βεβαιότητα πῶς ὁ κ. Γαζῆς θὰ ἐρμηνεύσει σωστὰ τὴ χειρονομία μου, παραθέτω ἐπιστολὴν τοῦ ἀειμνήστου Τ.Κ. Παπατσώνη (στὸν ὁποῖον ὁ ἴδιος ἀναφέρεται), ὥστε νὰ μὴ ἀμφισβητήσῃ εὐχερῶς τουλάχιστον τὴ σοβαρότητά μου:

«*Ἀξιότιμε κύριε Παναγιωτᾶτε,*

»*Μελέτησα μὲ ὅλο καὶ περισσότερο αὐξανόμενο ἐνδιαφέρον τὰ δυὸ κριτικὰ σας πονήματα, πού εἶχατε τὴν καλὴ σὺνῃ νὰ μοῦ στείλετε: ἔπεσαν ὅλα σὲ γῆ διψῶσαν, μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω.*

»*Δὲν εἶναι μόνον ἡ πρωτοτυπία τῆς κριτικῆς σας σκέψης (κάτι πού λείπει ἐντελῶς ἀπὸ τὰ ἀχυρά τῆς δημοσιογραφικῆς κριτικῆς πού μᾶς σερβίρουν ἢ τίς ἠθελήμενες μονομέρειες) πού μ' ἔκαμε ν' ἀνασῶν μὲ κάτι βαθύτερο κ' ἐκλεκτότερο καὶ βλέμμα ἀπελευθερωμένο — ἀλλὰ καὶ ἡ τολμηρότητα μὲ τὴν ὁποῖαν καταλύετε ἀπρόσμενα εἰδῶλα, πού ἡ λατρεία τους ἔχει διεισδύσει πολὺ καὶ διαβρώσει ἐξ ἴσου, μὲ τὸ δημοκοπικὸ τρόπο τοῦ προπαγανδισμοῦ τους, ἰδίως στίς νεότερες γενιές.*

»*Γιὰ τὴν κριτικὴν τὴν ἀξία τοῦ ὀνόματός της (κάτι πού ἀποκλείεται σχεδὸν ὀλοκληρωτικὰ ἐδῶ) χρειάζεται τὸ βάθος τῆς ὀλοκληρωμένης κατάρτισης καὶ ἡ ὀξύνοια πού κριτικὰ ἐξερευνᾷ τὰ «κατεστημένα» καὶ φωτίζει τίς μέλλουσες ἐξελίξεις καθοδηγητικὰ· ἀλλὰ δὲν θ' ἄρκοῦσε αὐτό, ἂν ὁ κριτικὸς δὲν ἦταν ὀλισμένος μὲ τὸ ἀπαραίτητο μαχητικὸ θάρρος, ἀψηφῶν δημιουργίαις ἐχθροτήτων, ἐτοιμος ν' ἀντικρούσῃ τὰ ὅσα κρίνει στραβά. Καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ φαίνεται σεῖς νὰ τὰ κατέχετε μαζί μὲ τὴν διάθεσι νὰ μᾶς τὰ κάμετε κτῆμα μας πολῦτιμο.*

»*Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἑνὸς (ἀμόρφωτου ἐκείνου ἀλλὰ φωτισμένου) μαχητικοῦ ἀνθρώπου, τοῦ Βέλμου, πού μὲ τὸ φραγγέλιό του ἔδιωχνε πλήθη πωλούντων καὶ ἀγοραζόντων (αὐτὰ συνέβαιναν πρὶν ἀπὸ πολλὰς δεκαετίες), ἔρχεστε τώρα σεῖς νὰ συμπληρώσετε μὲ τρόπο φωτισμένο τὴν ὁδοποιία, γιὰ τὸ*

δρόμο που οδηγεί στο φῶς. Πόσοι όμως έχουν ὦτα για ν' ἀκούσουν;

9 Δεκεμβρίου 1970

»Μέ πολλούς χαιρετισμούς κ' εὐχαριστίες

Τ.Κ. Παπατσώνης»

Οὐδέποτε γνωριστήκαμε...

β) Ὁ κ. Γαζής ἀναφέρεται ἐμφανῶς στήν ταπεινότητά μου, διὰν ἰσχυρίζεται αὐθαίρετα ὅτι «... Ἐναν μόνον ἀπὸ αὐτοῦς (τοὺς «γρίφους» τῆς Ἀνθολογίας) προσπάθησε ν' ἀναλύσει γνωστὸς καὶ τακτικὸς συντάκτης του («Δαυλοῦ» — ἐννοεῖ τὸν ὑπογραφόμενο ἐδῶ), χωρὶς νὰ μπορέσει νὰ βγάλει κάποιο νόημα (γιατὶ δὲν ὑπῆρχε κάτι τέτοιο)...» Φανερό ὅτι ὁ κ. Γαζής μοῦ προσάπτει ἀνεπάρκειαν ἢ μεροληψίαν — διαφορετικὰ γιατί δὲν θὰ ἔβλεπα καὶ ἡ ταπεινότης μου, κ. Γαζή, ὅτι, ἐπαρκῆς, βλέπετε ἐσεῖς;

γ) Λεξικὸν Θ. Βονταντζόγλου: *ἀθῶος* = *ἀγαθός, ἀπλοϊκός, μωρόπιστος*. Λεξικὸν «Λαρούς»: *ἀθῶος* = *ἀγνός μέχρις ἀφελείας καὶ μωρίας*.

II

Κύριε διευθυντά,

Ἀσφαλῶς ὁ γρίφος εἶναι τρόπος ἑκφρασης τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατὰ τὸ βαθύτερο νόημά του εἶναι καθαρὰ ὑποκειμενικὸς τρόπος σκέψης, βούλησης καὶ ἐκδήλωσης. Τὸ περιεχόμενόν του μπορεῖ νὰ εἶναι κάθε βίωμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ σκοπὸς του εἶναι ἡ εὐαρέσκεια ποὺ προκαλεῖ στοὺς ἄλλους, διὰν ὕστερα ἀπὸ κρίση καὶ διερευνητικὴ σκέψη κατορθώνουν νὰ συλλάβουν τὴ σκέψη τοῦ γριφολόγου ἢ τοῦ γριφολογούντος, ἀφοῦ καὶ αὐτὸς στοχεύει στήν τέρψη τῶν *«μεθ' ὧν τὴν συνουσίαν ἔχει»*, γι' αὐτὸ καὶ ὁ γρίφος καλλιεργήθηκε κυρίως σὲ συμπόσια καὶ φιλικὰ συναστροφές. Ἄν ἐπιχειρήσει κανεὶς νὰ καταγράψει τοὺς θαυμάσιους γρίφους τοῦ Περικλῆ, τῆς Ἀσπασίας καὶ τοῦ Σοφοκλῆ, θὰ συνειδητοποιήσει τὴ λεπτότητά τους στὴ σύλληψη, τὴν εὐγένεια στὴν ἑκφραση καὶ τὸν πλούσιον καὶ βαθυστόχαστον συναισθηματισμό, ποὺ ζυμώνεται μὲ τὸ θαυμασμό, τὴν λυτρωτικὴ ἀνάγκη, τὸν αὐτοσεβασμό, ἀλλὰ καὶ τὴν πηγαία σοφία, μὲ τέτοιο τρόπο, ὥστε μὲ τοὺς γρίφους νὰ γίνεται ἕνας ὁλόκληρος συμποσιακὸς διάλογος καὶ μάλιστα ὄχι μόνον σὲ πεζὸ λόγο ἀλλὰ πολὺ περισσότερο σὲ ποιητικόν.

Αὐτὸς ὁ γρίφος, λοιπόν, ἔχει καὶ βίωμα καὶ σκοπὸ καὶ συναισθημα καὶ συντελεῖ στὴν προσπάθεια τοῦ ἐλεύθερου ἀνθρώπου νὰ κτίσει μὲ αὐτὸν ἕναν κόσμον καλύτερον καὶ ἀνθρωπινότερον, ἀρκεῖ νὰ προβληματίζει καὶ νὰ ἔχει καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς ἀντιπροσφορᾶς, ποὺ εἶναι ἡ λύση τοῦ γρίφου, ἢ λυτρωτικὴ προσδοκία *«τῶν συνόντων»*.

ν», τῶν φίλων, τοῦ κοινοῦ καλοῦ.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπιτελέσει ὁ γρίφος τὴν ἀποστολὴν του καὶ νὰ διαμορφώσει ἐλεύθερους καὶ ὑπεύθυνους πολίτες, γιὰ νὰ κάμει τὸ ἀνθρώπινο κοπάδι νὰ σκύψει καὶ νὰ πιεῖ ἀπὸ τὶς πηγὰς τοῦ γρίφου, πρέπει ὁ γριφολόγος νὰ ἔχει τὸ *«γινῶθι σ' αὐτόν»*, νὰ συνειδητοποιεῖ ὅτι εἶναι λειτουργὸς τῶν ἀνθρώπων καὶ ὄχι τῶν ὁμάδων κάθε ἐπιπέδου, τοῦ κοινοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἔστω καί, ὡς ὁ Πλάτων στὸ *«Θεαίτητο»* τὸ ὀριοθετεῖ, πρῶτιστα πάντων νὰ ξέρει, ὅτι *«τὸ νικᾶν αὐτὸς αὐτὸν μέγιστόν τε ἅμα καὶ ἄριστον»*. Ὅμως ἄνθρωποι καὶ καιροὶ καὶ ἡθὲ καὶ τρόποι καὶ ἀξίες καὶ *«αἰώνιοι καὶ ἀκατάλυτοι»* ἡθικοὶ καὶ πνευματικοί, ἀλλὰ καὶ πολιτικοὶ θεσμοί, ἀποδυναμώνονται ἀπὸ συγχύσεις, ἐγωπάθειες, θλιβεροὺς μνητισμούς, ἀπὸ φτηνοὺς χαμαιρρέποντες οἰηματίες, ποὺ ὅλα τὰ σωριάζουν στῶν παθῶν τους τὰ ἁμαρτωλότερα καλὰθια, ἔτσι γιὰ νὰ φαίνονται, ὅτι κάτι γράφουν, κάτι λένε· καὶ μὴ ξέροντες οἱ ταπεινοὶ μηδενιστές, ποὺ νὰ στηρίξουν τῆς ἀρρώστιας τους τὴν ἀδυναμία, φτιάχουν γρίφους καὶ μέσα ἀπὸ αὐτοὺς, ἐκχέουν πολλὰ *«γαργάλατα»*, μὲ *«φράκτες ποὺ δὲν εἶχαν πόδια»*, μὲ *«τὴν καρέκλα ποὺ μεθυσμένη κάπνιζε ἕναν αἰῶνα»*, μὲ *«τὸ καράβι ποὺ ἔσχιζε τὶς χαράδρες»* καὶ ἄλλα πολλὰ τερπνά, πλὴν ἀκαταλαβίστικα.

Ἡ αἰτία τῆς μετάπτωσης τοῦ γρίφου σὲ μέσο ἐκδήλωσης παθῶν ἢ προσδοκιῶν ἁμαρτωλῶν ἢ βλακωδῶν συνθέσεων εἶναι ἡ ἔσω ντροπὴ. Ντρέπεται ὁ νεογριφολόγος νὰ ἐκχύσει πρὸς τὰ ἔξω τὸ πάθος ἢ τὴν ἀ-

νωμαλία του ή την άδεξιότητά του και κρύβεται ή τὰ κρύβει μέσα σὲ θολὲς λέξεις ή φράσεις ή στίχους ή συνθέσεις. Ίκανοποιεῖται χωρίς νὰ ἱκανοποιεῖ, ἀλλὰ μωραίνει, σπέρνει σύγχυση, στρώνει φάσματα κατάστικτα, θολά, ὅπως οἱ θολοῦρες τῶν ἀφηρημένων, τῆς ἀφηρημένης — τάχα — τέχνης, πού πολλές νεόπλουτες κυράτσες, γιὰ νὰ μὴν τίς πούν καθυστερημένες, θαυμάζουν χάσκουσες, σὰν ὥριμα πεπόνια. Νομίζω, πὼς αὐτὲς εἶναι οἱ βασικὲς αἰτίες τοῦ προβλήματος καὶ στοῦ γρίφο καὶ στὴν ποίηση. Ἀσφαλῶς δὲν ἀναφέρομαι στοῦ γρίφο καὶ τῇ διπλωματίᾳ οὔτε στοῦ γρίφο καὶ τῇ μαντείᾳ ή τῇ μαγείᾳ, ἀλλ' οὔτε καὶ στοὺν ἔλλογο γρίφο, ὡς ἀπαρχή τοῦ γίνεσθαι σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα, ἀλλὰ μόνον γιὰ τὸ μεγαλεῖο τοῦ γρίφου, ὡς «φιλοσοφίας ζήτησιν» καὶ «παιδείας ἀπόδειξιν» καὶ ὡς κριτήριον τῶν ἐλεύθερων καὶ ὑπεύθυνων δημιουργῶν, ὡς ἀναφορὰ εὐγένειας ψυχῆς, γιὰ τὸ «γενέσθαι τοὺς ἄλλους καλοὺς» καὶ «εἶναι τὸν δη-

μιουργὸν καλὸν καὶ ἀγαθόν» ἀπὸ τὴν μιὰ ἄποψη καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, πὼς ὁ γρίφος ὁ ἀμύσητος καὶ ἀφιλοσόφητος εἶναι μέσα στὰ χέρια ἀπαίδευτων, πού θέλουν νὰ φτιάξουν ποίηση, μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ περάσουν μέσα ἀπὸ αὐτὴν καὶ μὲ μέσο τὸ γρίφο τίς λογῆς μαλθακίες καὶ ἀμαρτωλότερες τῶν ἀμαρτωλῶν χαμαιρρέπουσες ψυχοπάθειές τους.

Τέλος ή ποίηση ἔχει καταδικὸ τοῦ σκοποῦ καὶ δὲν ἔχει σχέση με καμμιὰ ἄλλη ἀξία καὶ μὲ κανένα ἄλλο σκοπὸ, γιὰ χτίζει κόσμους με καταδικὰ τῆς ὑλικῆς, χωρίς νὰ καταδέχεται τὰ ὑλικά τῶν ἄλλων τεχνῶν, ἀφοῦ χτίζει νέους κόσμους καλύτερους καὶ ἀνθρωπινότερους καὶ δὲν εἶναι τόσο τὸ ἔνδυμά της, ὅσο ή οὐσία καὶ ὁ αὐτοσκοπὸς της.

Μετὰ τιμῆς

Ν. Κεχαγιᾶς - Ναίθωνας

Γυμνασιάρχης Η' Γυμνασίου Ἀθηνῶν

Οἱ περὶ γλώσσας ἀπόψεις τῶν Ὀρφικῶν

Ἀξιότιμε κ. διευθυντά,

Διὰ πρώτην φοράν θὰ διαφωνήσω μετὰ τὸν ἐξαίρετον Ἑλληνιστὴν φίλτατον κ. Τσατσόμοιρον ὡς πρὸς τὸν χῶρον ὅπου ἔλαμψε ή Ἑλληνικὴ γλῶσσα («Δαυλός», τ. 76). Μιὰ γενικὴ παρατήρησις εἰς τὰς ἄλλας λεγομένας «κλασσικὰς» γλώσσας θὰ ἀποδείξῃ τοῦ λόγου μου τὸ ἀληθές, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἰμαι ἐγὼ ὅστις διακηρύττω, ἀλλὰ ή ἀστείρευτος ὑπεραιωνία διδασκαλία τῶν θεῶν Ὀρφικῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπῆρξαν καὶ οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τῆς γῆς, κατὰ γενικὴν ὁμολογίαν· εὐρισκομένη ή διδασκαλία αὕτη εἰς τὰς παραδόσεις ἀπάντων τῶν ἀρχαίων λαῶν. Τοῦτο ἐξ ἄλλου, εὐρίσκεται εἰς συμφωνίαν καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ J. Warden, «Orpheus' metamorphoses», Toronto University Press.

Δὲν ἀποτελεῖ στοιχεῖον σωβινισμοῦ οὐδὲ ἀρχαιομανίας τὸ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ρηθέντος «Ἑλληνες παῖδες θεῶν εἰσιν». Συνεχίζοντες τὴν ἐν λόγω ἔρευναν θέλομεν προβῆ εἰς τὴν συγκριτικὴν μελέτην τῶν παραδόσεων τῶν ἀρχαίων λαῶν:

(α) Κεντρώας Ἀμερικῆς, ἔνθα γίνεται μνεῖα περὶ τοῦ *Λευκοῦ Θεοῦ* ἐπανερχομένου ἐξ ἀνατολῶν (τῆς Μ. Τηθύος = Αἰγαίου), ὅπου καὶ ὁ θρυλούμενος τῶν πρώτων ἀνθρώπων τῆς Χρυσῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡσιόδου (σχετ. Κῆπος τῆς Ἑδέμ, ὅστις ὑπὸ τῶν σιωνιστῶν «μετεφέρθη» εἰς Μεσοποταμίαν).

(β) Ἰέρνης (Ἰρλανδίας), δεχθείσης τὴν θεὰν *Danū* [βλ. *Ἰάρ-δανος* = ἱερὸς ἐπὶ τῷ βωμῷ θυσίας· *ἰαρ-* = *isar* = σχετ. *zesar* (Ἑτρουσκ.) = Θεός, σχετ. Ὀσιρις, σχετ. Ιαίνω, Ἴρις. *Ἡριδανός* = ξεροκαλόκαιρος, σχετ. *ἡρι* - *ἔαρ* - *early summer*: «ἄμα ἡρι τοῦ θέρους». *Δάρδανος* = ξεσχισμένος, κεκαυμένος (*δαρ-* σχετ. *δέρω*, *δορά*) δοκιμασθεῖς. *Δαναός* = ὁπαδὸς τῆς γῆς: *δαν-* *δανός* = κεκαυμένος, σχετ. *δαίω* = καίω δ/ *la* [σ]i/-*μων*, *Lar-is* = ὀντότης προγονικῆ ἐπισκεφθεῖσα τὴν Γῆν κατὰ τὸ ἱστορηθὲν Θεοῖ-Ἀστροναῦται (*Daenigen*, Ἰεζεκιήλ, Ἡσαΐας, Ἐνώχ, Πλάτων, ἀρχαιολόγος Edith Hamilton, Κελτικὴ μυθολογία περὶ τῶν *Ruaitha De Danaam* = Λαοῦ τῶν Δαναῶν). Κατὰ τὴν Ἰρλανδικὴν παράδοσιν ὁ λαὸς

τῶν Δαναῶν εἰσέβαλεν μεταφερόμενος ἐπὶ «νεφῶν μελανῶν»· καὶ καταστάντων διδασκάλων τῆς παναρχαίας Κελτολιγουριανῆς φυλῆς. Ἡ περιγραφὴ «νεφῶν μελανῶν» ἀποτελεῖ ἀσφαλῶς ἀλληγορικὴν ἀπόδοσιν τῆς υπερβατικῆς προελεύσεώς των. Τὸ μαῦρο σημαίνει τὴν ἀνάμιξιν των μετὰ τὴν γῆν, ἐνῶ ὡς χρῶμα ἀποδίδον σκοτεινίασμα ἀποδίδεται ὡς αἰφνιδία ἐπιρροὴ τοῦ νοητικοῦ ἢ ἀσυνήτης συγκίνησης. Εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ γεγονὸς ὅτι εἰς τὸ νησιωτικὸν Κελτικὸν λεξιλόγιον ὑπάρχουν λέξεις ἐκ τῆς ρίζης *dan-* (κύρια ὀνόματα, τοπωνύμια): *Dunell, Fion Dana, Donald, Dinis, Donaghieu* σχετ. μετὰ τὴν Ἰαπετικὴν (Μεσογειακὴν) ρίζαν ὡς *thunder, donner, taranu*. Βλ. καὶ Welsh *tân - tanau* = πῦρ (ἀρσ. λ.), *tanio* (ῥήμ.), ἡ δὲ *δανός* ἐκ τοῦ *δαFeinός* = *sancus*, ἀπεξηραμένος, σχετ. ἡ λ. *δαυλός* (*sanctus* = ὁ διελθὼν *sanctionem*). Ἑτεραι λέξεις: *O/din, Woden, τείνω, τιτάν, ionāre*, γαλατικὴ λ. *teni* ἤτοι τρυφερός, *tanαός, Tñ-na* (Πίνδαρος) = *Ζῆνα* κ.ά. Ὡσαύτως παρατηροῦμεν συγγενεῖς ρίζας ἐπὶ βραχογραφικῶν Ἰβήρων τῆς Ἰσπανίας, ἐνθα ἀναφέρονται δείγματα κρητικῶν ἀλφαβητικῶν.

Εὐρυτάτη μελέτη διενεργεῖται ἐπὶ τῆς Ἑβραϊκῆς Βίβλου, καίτοι αὕτη διάκειται οὐδόλως εὐμενῶς ὑπὲρ τῶν ἐπὶ γῆς ἐμφανισθέντων θεῶν, οἵτινες εἰς ἐπιμιξίαν μετὰ τῶν θυγατέρων Ἀτλάντων (τῶν παρ' ἡμῖν γνωστῶν ὡς *Νυμφῶν* τῆς Ἑλληνίδος ποτε Μεσογείου) ἐγέννησαν τὸ Ἡρωϊκὸν γένος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τῆς «Θεογονίας» ἐδραστηριοποιήθη καὶ ἐμεγαλουργήσεν ἕως τῆς ἐποχῆς τοῦ ὀλοκαυτώματος τῶν ἀδελφῶν Τρώων.

Καίτοι οἱ θεοὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ κυριώτερα μέρη τῆς Ὑδρογείου, ὅπου ἄφησαν δείγματα πολιτισμοῦ τὰ διάφορα

μεγαλιθικὰ μνημεῖα, ἐπιβεβαιοῦνται τὸ γεγονός ὅτι κατέστησαν διδάσκαλοι τῶν γηγένων διὰ τοῦ Προμηθεϊκοῦ Κύκλου, μεταβαλόντες τὸν γηγένον *Homo* εἰς *Mannus* (*Homo Sapiens*)· καὶ συνεπῶς πείθει ἡμᾶς ὅτι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι Ἱεροφάνται ἢ *Reges Sacrorum*, καθὼς καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν πρώτων κοινωνιῶν. Ἡ ἐνδιάμεσος γεννηθεῖσα ἐξ αὐτῶν Ἑλληνὶς φυλὴ τῶν Ἡρώων (φυλὴ *Mannus*), θέλει συνεχίσει τὸ ἔργον των, οὐσα πιστὴ εἰς τὰς ἀποκαλύψεις τῶν μυστηρίων τῶν θεῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω τυγχάνει κατάδηλον, ὅτι ἡ Ἑλληνὶς φυλὴ προϋπάρχει τοῦ Μεσογειακοῦ Ἀτλαντικοῦ γεωγραφικοῦ τῆς χώρας. Ἡ υπερβατικότης αὐτῆς ἴσως δὲν θέλει θεωρηθῇ αὐθαίρετος, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μας τὸν στίχον 1186 τῶν «Ἀργοναυτικῶν» τῶν Ὀρφικῶν κειμένων, ὅπου, ἐνῶ κατὰ τινα στιγμὴν τὸ πλοῖον «Ἀργὼ» (*ἀργός* = ταχύς, σχετ. *ἀργυρός* = λάμπων, ἐνῶ τὸ νῦν *ἀργός* = σιγανός ἐκ τοῦ *ἄεργος*) διασχίζει τὰ νερά τοῦ Εὐξείνου, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν, μετ' οὐ πολὺ, εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄερα ὑπεράνω τοῦ Ἀτλαντικοῦ πλησίον τῆς νήσου Ἱερνίδος, προφανῶς, Ἱρλανδίας.

Ἐν τῶν μυστηρίων (τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ καὶ διὰ βίου ἀπασχόλησιν) εἶναι καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν, ἐν ἣ περιλαμβάνεται πᾶσα ἐννοιολογικὴ λεπτομέρεια ἐκ τοῦ παρελθόντος τῶν κόσμων (οὐχὶ μόνον τῆς Γῆς) ἀναμεταδιδομένη μέσῳ τῶν πανσέπτων μυστηρίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιότητος, ἥτις καὶ ἀποκλειστικῶς κατέχει τὴν ἱστορικὴν, γνωσιολογικὴν παγκοσμιότητα πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἐξωχρονικοῦ χάους.

Φιλικώτατα

Δρ. Κίμων Ἡλιόπουλος

Νέα Σμύρνη

«Δούρειος ἵππος» ἐναντίον τῆς γλώσσας;

Κύριε διευθυντά,

Δὲν εἶχε στεγνώσει ἡ μελάνη τῆς ἐπιστολῆς μου τῆς 30.3.88 («Δαυλός», τ. 77), ὅταν ἐδιάβασα στὸ βιβλίο τῆς Ἱστορίας τῆς Δ' Δημοτικῆς τῆς ἐγγονῆς μου, ὅτι οἱ

Ἕλληνες πῆραν τὸ ἀλφάβητό τους ἀπὸ τοὺς Φοίνικες. Ἴσως νὰ μὴν πιστεύετε ἕνα τόσον ἀνθελληνικὸ καὶ ἀντιεπιστημονικὸ τερατούργημα. Γι' αὐτὸ σᾶς στέλνω φωτοτυπία τῆς σχετικῆς σελίδος. Δὲν εἶναι μόνο

τὸ Ὑπουργεῖο τοῦ Πολιτισμοῦ (μας;) μὲ τις ἐνθελληνικὲς θέσεις του. Εἶναι καὶ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας (μας;). Ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἀνόητοι πρέπει νὰ πᾶνε στὴν Τουρκία καὶ σὲ πλῆθος ἄλλες χώρες, ὅπου τὰ ἑλληνικά, γιὰ νὰ πάρουν καὶ αὐτοὶ λίγη δόξα, τὰ βαφτίζουν τουρκικά, γιουγκοσλαβικά, βουλγαρικά κλπ. Καὶ ἐν συνεχείᾳ ν' ἀνοίξουν τὰ μάτια τους στὶς ἀνακαλύψεις τῶν τελευταίων πενήντα ἐτῶν. Προχτές ἀκόμα στὸ περιοδικὸ «Χρονικά» τῆς ἐν Ἑλλάδι Ἑβραϊκῆς Κοινότητος (Φεβρ.-Μάρτ. σελ. 4), δημοσιεύθηκε ἄρθρο μὲ λέξεις πού οἱ Ἕλληνες «δανείστηκαν ἀπὸ τοὺς Φοίνικες», ἢ μὲ λέξεις πού τις πῆραν ἀπὸ τὰ ἑβραϊκά) π.χ. *βῆμα, θέατρο* κλπ.).

Τοὺς ἔστειλα ἓνα σχετικὸ γράμμα (οἱ Ἑβραῖοι δὲν εἶχαν ποτὲ βῆμα ἢ θέατρο) καὶ μοῦ ἀπάντησαν μὲ ἰδιαίτερο γράμμα. Δὲν θὰ ποῦνε δημόσια πὼς ὅλα αὐτὰ εἶναι γνήσια ἑλληνικά. (Λέτε νὰ εἶναι τυχαία ἡ συγχорδία;) Αὐτὰ πάντως δίνουν τὸ μέτρο τῆς γραικυλίας τῶν «ἁρμοδίων» τῶν ὑπουργέων μας. Ἴσως νὰ πρόκειται γιὰ κάποιον ἄγνωστο μέχρι στιγμῆς δούρειον ἵππο μέσα στὰ τείχη τῆς δύστυχης Πατρίδας μας. Φοβερὴ ὑποψία.

Εὐχαριστῶ

Δαμιανὸς Μ. Στρουμπούλης

Πειραιᾶς

ΙΩΣΗΦ ΑΡΓΥΡΙΟΥ

Τὸ φίδι

«Στὴν πολιτεία πού ἔγινε πορνεῖο
μαστρωποὶ καὶ πολιτικὲς διαλαλοῦν σάπια θέλητρα»
ΣΕΦΕΡΗΣ

Τὸ φίδι αὐτὸ
εἶναι διαφορετικὸ:
Τὰ δηλητηριώδη δόντια ἔχει τῆς ὀχιάς
καὶ τ' ἀκίνδυνο κεφάλι τῆς δενδρογαλιάς.

Τὸ φίδι αὐτὸ
πιδὺ ὑποῦλο εἶναι κι' ἀπ' τὴν ὀχιά.
Σὲ δηλητηριάζει σιγὰ-σιγὰ,
χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνεις,
γιὰ πολὺ καιρὸ, ἀνεπαίσθητα, σίγουρα.
Σοῦ σκοτώνει τὸ μυαλό.

Κι' ὅπου χτυπάει, δεξιὰ κι' ἀριστερά,
ἔρχεται τὸ χάος, ἡ πόλωση, τὸ μίσος,
ὁ ἀδελφοκτόνος διχασμός.

Φίλοι μου,
μὲ πυρωμένο σίδερο
ἄς κάψουμε δλοὶ μαζὺ
τὸ κεφάλι τῆς ὕδρας.

Τò μοναστήρι ήταν τυλιγμένο σ' ένα άσπρο σύννεφο. Μιά πυκνή όμιχλη εμπόδιζε τη θέα πίσω απ' αυτό. Έτσι έμοιαζε χτισμένο στην άκρη της γης, αποκομμένο από επίγειους ή ουράνιους δρόμους. Πούσι πηχτό και ύδρατμοί από τὰ στόματα τών καλογέρων, πού προσεύχονταν άσταμάτητα, μαυροφορεμένοι, για νά κρύβουνε τίς μουντζούρες τών πράξεών τους.

Ποτέ δέν νηστεύανε, γιατί είχανε νά φάνε. Πάντα στέλνανε τόν 'Ακάκιο, πού ήταν επί της τροφοδοσίας, νά προμηθεύεται ό,τι καλύτερο από τò γειτονικό κεφαλοχώρι.

— Χίλιοι μύριοι καλογέροι σ' ένα ράσο τυλιγμένοι. Τί είναι;

«Τò καρπούζι με τὰ μαύρα σπόρια». Έτσι λέει τò αϊνιγμα. Πράγματι, τò μοναστήρι έμοιαζε μ' ένα όλόλευκο καρπούζι έτοιμο νά σκάσει!

Τò κτίσμα ήταν παλιό, χρονολογείτο από τò δέκατο έβδομο αιώνα. Κατά την επανάσταση υπήρξε φυλακή εύγενών. "Όταν ό 'Ιάκωβος ό Γ' της Σκωτίας εξορίστηκε, κατέφυγε σ' αυτό μαζί με την ακολουθία του, όπου και τούς εκτέλεσαν. Οί τάφοι τους βρίσκονται ακόμη μέσα στο παρεκκλήσι, στόν πρώτο όροφο τού κτηρίου. Διάκοσμος επιβλητικός και καταθλιπτικός, φορτισμένος με αίμα και βαρείες σκιές.

Τò χρωματιστό παιδί αισθάνθηκε νά τò κυριεύει ένα αίσθημα αποπληξίας και μετά-νιωσε πούχε ζητήσει νά διανυκτερεύσει εκεί πληρώνοντας τή βραδυά με τίς λίγες πολύχρωμες γκαζές πού τού είχαν απομείνει.

Βυθισμένο στην πνιγνή ατμόσφαιρα τών "Te Deum", της τυπολατρίας και τών Κανόνων, διαπίστωνε ότι πουθενά δέν είχε αισθανθεί χειρότερα απ' ό,τι σ' αυτή την υποτιθέμενη κοιτίδα της 'Αλήθειας.

— 'Ο δικός μου Θεός είναι ελεύθερος σαν τὰ πουλιά. Δέ φοράει τιμεντένια παπούτσια και δέ βογγάει στο κάθε του βήμα. 'Ο δικός μου Θεός κελαηδάει σαν τ' άηδό-νι και δέ βρυχάται σά λιοντάρι σέ κλουβί.

'Ο δικός μου Θεός άσφυκτιά σὰ κιγκλι-δώματα και τὰ σφαλιστά παραθυρόφυλλα της Μονής τού Τάγματος τού 'Αγίου 'Ιακώβου. 'Ο δικός μου Θεός στεναχωριέται μέσα στους κόλπους της 'Εκκλησίας. Είναι ελεύθερος, είναι δικός μου κι εγώ δικός Του. Φεύγω.

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

B.E. ELLIS, *Less than Zero* (Λιγότερο από μηδέν)

Ἐνῶ ἡ Εὐρωπαϊκὴ Ἠπειρος προσπαθεῖ ἀπὸ τῆς μίας νὰ ἐπουλώσῃ τις πληγὲς ποὺ τῆς ἄφησε ὁ Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος ἀσθμαίνοντας νὰ προφτάσῃ τὴν οἰκονομικὴ καὶ τεχνολογικὴ ἀνάπτυξη τῶν Η.Π.Α. καὶ τῆς Ἰαπωνίας, ἡ Βορειοαμερικανικὴ δημοκρατία σὲ μιὰ βαθειὰ κρίση συνειδήσεως προσπαθεῖ νὰ κατανοήσῃ ποῦ ἀρχίζει τὸ ὄνειρο καὶ ποῦ ἡ ψευδαίσθησις τῆς δικῆς τῆς ἱστορικῆς πορείας. Ἡ Ἀμερικὴ, μιὰ χώρα ἀχανὲς μὲ μιὰ πανσπερμία φυλῶν καὶ μιὰ πολυχρωμία γλωσσῶν καὶ ποικίλων θρησκευτικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐθίμων, μοιάζει σὰν τὸν θεὸ Κρόνο, ποῦ, ἐπειδὴ φοβόταν μὴ χάσῃ τὴν ἐξουσία του, κατασπάραξε τὰ παιδιὰ του. Οἱ καιροὶ ἄλλαξαν ὁμως καὶ τὰ μέσα τροποποιήθηκαν. Ὁ σύγχρονος Κρόνος διαβρώνει καὶ καταστρέφει τὰ παιδιὰ του, μέσα ἀπὸ τὰ ναρκωτικά, τὸ ἄλκοολ, τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης, τὰ video, τὰ λεγόμενα «ἠλεκτρονικὰ παιχνίδια»... καὶ τις ἑκατοντάδες ἄλλες μορφές, ποὺ δεσμεύουν τὴ σκέψη, ἀλλοτριώνουν τὴν ψυχροσύνη καὶ παραλύουν τὸ σῶμα. Τὸ ἀμερικανικὸ ὁμως ὄνειρο, ὅπως τὸ συναντήσαμε καὶ τὸ θαυμάσαμε μέσα ἀπὸ τὰ δοκίμια τοῦ Ἑμερσον, τὴν ποίησις τοῦ Γ. Γουίλμαν καὶ τὴν λογοτεχνία τοῦ Στάινμπεργκ, τοῦ Γούλα καὶ ἄλλων, ἴσως ἔχει χαθεῖ. Ἡ τουλάχιστον ἔχει ἀλλοιωθεῖ ἢ μαγεῖα του. Καὶ τὴν καταγραφή αὐτοῦ τοῦ χαμένου παραδείσου — ἀκροβατώντας πάνω στὸ μῦθο καὶ τὴν πραγματικότητα — προσπαθεῖ ν' ἀναπλάσῃ ὁ σκηνοθέτης Μάρη Κανέβσκα.

Τὸ ἔργο βασίζεται στὸ μυθιστόρημα τοῦ Μπρίτ Ἡστον Ἑλλης "*Less than Zero*" (κυκλοφόρησε καὶ στὰ Ἑλληνικὰ ἀπὸ τις ἐκδόσεις «Σέλας»). Ὁ μῦθος εἶναι ἀπλός. Τρεῖς φίλοι (ὁ Κλέι, ὁ Τζούλιαν καὶ ἡ Μπλαίρ) τελειώνουν μαζὶ τὸ γυμνάσιο. Ὁ Κλέι καὶ ἡ

Περὶ ἰσότητος τῶν φύλων

Πρόσφατα ἐορτάσαμε πανελληνίως καὶ παγκοσμίως τὸ «Ἔτος τῆς Γυναίκας». Τὰ κέντρα ποὺ τροφοδοτοῦν τέτοια κινήματα καὶ ἐορτὲς εἶναι γνωστὰ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον. Ὅμως τὸ ἐρώτημα εἶναι, ἂν ὑπάρχει θέμα καὶ οὐσία ἐν προκειμένῳ. Οἱ γυναῖκες διαμαρτύρονται, ὅτι ἀδικοῦνται ἀπὸ τοὺς ἄνδρες καὶ ἡ ἀδικία καταλήγει σὲ ἀν-ισότητα. Ὑπάρχει προφανῶς ἐσκεμμένη σύγχυση. Γιατὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκα μποροῦν νὰ κάνουν «ὅμοια» πράγματα, χωρὶς ἀπαραίτητως νὰ εἶναι «ἴσοι», κι αὐτὸ εἶναι ἐπιταγὴ τῆς «φύσεως». Δύο τρίγωνα μπορεῖ νὰ εἶναι ὅμοια ἀλλὰ ὄχι ἀναγκαίως καὶ ἴσα. Ἐνας ἄνδρας μπορεῖ νὰ εἶναι ἄλτης τοῦ ὕψους, καθὼς καὶ μιὰ γυναῖκα, ἀλλὰ μὲ διαφορετικὰς ἐπιδόσεις. Ὁ ἄνδρας μπορεῖ νὰ φθάσῃ στὰ 2.42 μ., ἐνῶ ἡ γυναῖκα στὰ 2.08 μ. Καὶ οἱ δύο εἶναι ἄλτες, ἀλλὰ ὁ ἄνδρας πετυχαίνει ἀνιση ἐπίδοσις, γιατί ἔτσι ὀρίζει ὁ φυσικὸς νόμος.

Ἡ γυναῖκα ἐκ φύσεως ὑπερτερεῖ καὶ κυριαρχεῖ σὲ πολλὰ ἀπὸ τὰ συμβαίνοντα στὴ ζωὴ καὶ ὁ ἄντρας ἀκολουθεῖ. Ὁ ἄντρας δὲν διεκδικεῖ πάντως — πρέπει νὰ παρατηρηθῇ αὐτὸ — αὐτὰ ποὺ μέχρι τώρα κάνει ἡ γυναῖκα. (Καὶ ἀσφαλῶς αὐτὸ εἶναι λογικόν). Ἀντίθετα ἡ γυναῖκα ἀνταγωνίζεται τὸν ἄντρα σὲ θέματα ποὺ ἡ φύσις τὸν προετοίμασε μὲ ἰδιαιτέρως ἰδιότητες καὶ νὰ φορτωθεῖ καὶ μὲ ἄλλες εὐθύνες. (Καὶ ἀσφαλῶς αὐτὸ εἶναι λάθος). Τελικὰ, καθὼς φαίνεται, ὅλα εἶναι θέμα γνώσεως καὶ πληροφορήσεως. Φτάσαμε στὸ ἐντελὲς ἀφύσικο σημεῖον, νὰ θεωροῦμε τὸ φυσικὸ ὡς ἀφύσικο, ὅταν εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν Προκλασσικῶν Φιλοσόφων, ὅτι ὁ βιασμὸς τῆς φύσεως τιμωρεῖται, καὶ μάλιστα αὐστηρά.

Σ. Νόνικας

Μπλαϊρ έχουν δεσμό. Ὁ Κλέι ἔχει ἀποφασίσει νὰ συνεχίσει τὶς σπουδές του σὲ ἄλλη πολιτεία. Ὅταν τὰ Χριστούγεννα ἐπιστρέφει πίσω στὸ Λὸς Ἀντζελες, ἡ Μπλαϊρ τὰ εἶχε φτιάξει μὲ τὸν καλύτερό του φίλο· καὶ οἱ δύο τους εἶναι μπλεγμένοι σ' ἓνα δίκτυο ναρκωτικών.

Μέσα ἀπὸ τὰ μεγάλα πλάνα τῆς ταινίας, τὴν πολυχρωμία τῶν εἰκόνων, παρακολουθοῦμε τοὺς ἥρωες νὰ περιδιαβαίνουν ἀνάμεσα στὴν τεράστια ντισκοτέκ μὲ τὶς χιλιάδες ὀθόνες καὶ τὶς γιομάτες χλιδὴ βίλλες τῶν οἰκογενειῶν τους. Ἀνερμάτιστοι, μὲ ψυχικὴ καὶ σωματικὴ ἀνία καὶ πνευματικὴ νωθρότητα, τριγυρνᾶνε ἄσκοπα μὲ συντροφιά τὴν πλήξη τους. Οἱ διάφοροι «Junkies», «Μπήνικς», «Ροκκάδες», «Μόντς», εἶναι «σοῖλῆδες» νέοι, παιδιὰ καλῶν οἰκογενειῶν, ποὺ οἱ γονεῖς τους ζοῦν μέσα στὶς πολυτελεῖς φυλακές τους, ἀπολαμβάνουν μὲ στόμφο τὴν εὐμάρειά τους καὶ βαυκαλίζονται γιὰ τὴν ἰησουϊτικὴ συμπεριφορά τους. Ὅμως τὸ σενάριο δὲν παρακολουθεῖ μὲ ἀκρίβεια τὸ βιβλίο. Σκηνὲς καὶ περιγραφές πιὸ συγκλονιστικὲς τοῦ βιβλίου ἔχουν παραληφθεῖ. Ἡ μουσικὴ, ἐκκωφαντικὴ, συμπληρώνει τὶς ἐκπαγλές σκηνές. Νομίζω ὅμως, ὅτι τόσο ὁ σκηνοθέτης ὅσο καὶ ὁ συγγραφέας παίζουν τὸ ρόλο τοῦ Πόντιου Πιλάτου. Ἀπλῶς καταγράφουν. Περιγράφουν τὰ ἐξωτερικὰ γεγονότα, χωρὶς νὰ ἐμβαθύνουν ἢ νὰ φωτίζουν τὶς ἐσωτερικὲς δομές ποὺ τὰ ἀπαρτίζουν. Δὲν παίρνουν θέση στὸ τεράστιο θέμα τῶν ναρκωτικῶν —καὶ ὄχι μόνο σ' αὐτό. Μὲ τὸ νὰ περιστρέφει τὸ φακὸ τῆς μηχανῆς του ὁ σκηνοθέτης σὲ πρόσωπα ποὺ βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίδραση παραισθησιογόνων οὐσιῶν, δὲν καταφέρνει νὰ μεταδώσει ἓνα «σὸκ» στὸν θεατὴ. (Ἄς θυμηθοῦμε ἓνα ἄλλο παρόμοιο ἔργο, ἀπὸ τὰ πολλὰ τοῦ εἶδους των, τὸ «Κριστιὰν Φ., Πόρνη καὶ Ναρκομανής»). Ἀπλῶς ἐπικεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον του στὶς προσωπικὲς σχέσεις τῶν ἐφήβων, παρατηρεῖ ἀδέξια τὸ ἱππενικὸ τρίγωνο καὶ πλάθει μιὰ ρομαντικὴ ἱστορία, μὲ ἔκβαση ἀλὰ love story. Σ' αὐτὸ τὸ ἀποτέλεσμα ἴσως νὰ συνέτεινε καὶ τὸ ἴδιο τὸ βιβλίο τοῦ Ἑλλις, τὸ ὁποῖο δὲν προσφέρει οὔτε τὴν κουραστικὴ μαγεία τοῦ Κέρουακ, ἀλλὰ οὔτε ἠλεκτρίζει μὲ τὴν ἐπαναστατικότητα τοῦ J. Salinger. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἠθοποιοὶ εἶναι τόσο ὑποτονικοί. Τὸ μόνο ποὺ ἐκφράζουν μέσα ἀπὸ τὶς ἄτονες - χαλαρὲς χειρονομίες τους, εἶναι ἡ ὁμορφιά τους καὶ οἱ πανέμορφες ἐνδυμασίες τους.

Τὰ ναρκωτικά καὶ οἱ ὅποιες δραστηριότητες τῶν νέων εἶναι τὰ ὑποπροϊόντα ἐνὸς ξεφτισμένου ἰδεολογικὰ κόσμου καὶ ἡ σαθρότητα ἐνὸς συστήματος ποὺ δὲν μποροῦμε νὰ τὸ ἐρευνήσουμε-ἐξηγήσουμε κοιτώντας το μέσα ἀπὸ ἓνα ὑάλινο περιβλήμα. Πρέπει νὰ πάρουμε μιὰ πολιτικὴ ἀπόφαση-θέση. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι ἀπορρίπτουμε συλλήβδην τὸν Δυτικὸ Πολιτισμὸ ἢ ἐπιλέγουμε ἓνα ἄλλο σύστημα. Ἀπλῶς πρέπει νὰ κατανοήσουμε ὅτι ἡ συγκεκριμένη πολιτιστικὴ ἔφραση τοῦ συστήματος αὐτοῦ ζημιώνει ἀπὸ τὰ μέσα τὴν ἴδια του τὴν οὐσία.

Μιὰ σφαιρικὴ ἀναθεώρηση τοῦ προβλήματος θὰ μᾶς ἔδινε λύσεις, ποὺ ἴσως δὲν τὶς φανταζόμαστε, πρὶν εἶναι ἀργὰ γιὰ ὅλους...

Γιῶργος Μπαλοῦρδος

ΒΑΣ. ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ — ΓΑΖΗΣ, *Νικηφόρος Μένσης — ὁ μεγαλοφυὴς καὶ τὸ κατεστημένο*

Στὸν ἀπεχθὴ τρόπο ποὺ ἀντιμετωπίζεται ἓνας πνευματικὸς δημιουργὸς μέσα στὰ πλαίσια μιᾶς ἔννομης, δυστυχῶς, τάξης πραγμάτων καὶ καταστάσεων, μὲ τὴ συναλλαγὴ, τὴ σκοπιμότητα καὶ ἐπομένως τὴν ἀδικία νὰ στοιχειοθετοῦν ἐπιβραβεύσεις ἔργων ποὺ δὲν πληροῦν σχεδὸν καμμιά ἀπὸ τὶς προϋποθέσεις γιὰ διάκριση, ἀναφέρεται ὁ Βασ. Εὐαγγέλου-Γαζῆς στὸ πρόσφατο βιβλίο του. Δουλεутῆς τοῦ λόγου, ποὺ δὲ μπορεῖ νὰ τοῦ ἀμφισβητηθεῖ ἡ ὑπευθυνότητα σὲ ὅ,τι ὡς σήμερα ἔχει καταπιαστεῖ (διηγήματα, νουβέλες, ποι-

ητικά, θέατρο), έρχεται με παρρησία να ξεσκεπάσει και να στηλιτεύσει τὰ «κακῶς κείμενα» τῆς «ἐν πολλαῖς ἁμαρτίαις περιπεσοῦσης», πλέον, γραμματολογικῆς μας κουλτούρας.

«*Ὁ Νικηφόρος Μένσης — ὁ μεγαλοφυῆς καὶ τὸ κατεστημένο*» εἶναι τὸ τέταρτο ἀπ' τὰ μυθιστορήματά του. Ἄλλὰ μονάχα ἓνας ἀφελῆς ἀναγνώστης θὰ διέτρεχε τὶς σελίδες του μὲ τὴν ἐντύπωση ὅτι διαβάζει, ἀπλῶς, μιὰν ἱστορία, μὲ κάποια πλοκὴν, ἔστω. Ἐνα μῦθο. Ὑπάρχουν φυσικὰ καὶ τοῦτα, παραπειστικά, γιὰ νὰ ἐπενδύουν τὴν ἀφήγηση - μαρτυρία. Ὅπως τὸ «κῆλυφος» ποὺ περικλείνει τὸν πυρῆνα, τὴν οὐσία ἀπὸ τὰ διαδραματιζόμενα, μὲ ἀπολήξεις σὲ θλιβερά συμπεράσματα. Ὁ κεντρικὸς ἥρωάς του αὐτοβιογραφεῖται, ὑπηρετώντας τὴν ἀλήθεια του ποὺ δὲν ἐπιδέχεται διαψεύσεις, καθὼς κινούμενος σὲ χώρους ὅπου σκοτεινὲς δυνάμεις συνωμοτοῦν γιὰ νὰ τὴν ἀντικρούσουν, τολμᾷ καὶ προβαίνει σὲ ἀποκαλύψεις μὲ συναίσθηση τοῦ χρέους ἀπέναντι στὸν ἑαυτό του καὶ τοὺς ἄλλους — ποὺ προδίδουν ἢ προδίδονται ἀσύστολα. Παρατίθενται «γεγονότα» βεβαιωμένα στὴν κάθε τους λεπτομέρεια. Προβάλλονται πρόσωπα μισοκρυμμένα πίσω ἀπὸ πλαστὲς ταυτότητες, ποὺ κανεὶς, ὥστόσο, δὲν ἀγνοεῖ τὸ ρόλο ποὺ παίζουν χρόνια τώρα ἀνάμεσά μας. Μὰ καὶ κανεὶς δὲ φαίνεται νὰ παίρνει καταλυτικὲς πρωτοβουλίες ἐνάντια σ' αὐτὸ τὸ ἐπονεϊδιστὸ «κατεστημένο», ποὺ χρήζει ἄμεσης κι αὐστηρῆς ἐποπτείας, τῆς ἴδιας πού, κατὰ συνείδησιν, ἀσκεῖ ὁ Β.Ε.Γ. Ἐδῶ, ἄλλωστε, ἐγκτεῖται κι ἡ ἀξία τοῦ ἔργου ποὺ ἔγραψε μὲ τὴν ἐνάργεια καὶ τὴ δεξιότητά του ποὺ τὸν χαρακτηρίζει, φωτίζοντας ἀπ' ὅλες τὶς πλευρὲς τὸ θέμα του. Μὲ μόνη τὴ δύναμη ἐνὸς πικραμένου ποὺ ἐκφράζει καὶ τὴν ἀγανάκτηση τῶν παραγκωνισμένων ἱκανῶν δημιουργῶν, στὴν ἀνάγκη γι' ἀναδόμηση θεσμῶν παρηκμασμένων, σ' ἓνα χῶρον ὅπου ἡ ἱερότητα σπιλώνεται ἀπὸ τὴν παρουσία ἀσελγῶν, ὑποβαθμίζοντας ἐπικίνδυνα τὴ στάθμη τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς.

Βιβλίον ποὺ συγκαταλέγεται στὰ σημαντικὰ τοῦ εἴδους, ἐνισχύοντας τὴ θέση ἐνὸς συγγραφέα μὲ σύνεση, γνώση καὶ συνέπεια στὴν ἀποστολὴ του.

Τάσος Γ. Ἀναγνώστου

ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ, *Πολιτικὴ νομιμοποίηση καὶ βιομηχανικὴ κοινωνία*

Μιά ἀκόμα πολύτιμη συμβολὴ στὴν ἐπιστῆμὴ τῆς Κοινωνιολογίας ἀπὸ τὸν μελετητὴ κ. Μανώλη Μαρκάκη. Ὁ γνωστὸς δοκιμιογράφος, στοχαστής, ἀκόμα καὶ ποιητής, συγγραφέας τῆς πιὸ πάνω μελέτης ἐπιχειρεῖ τομὴ σ' ἓνα χῶρο ἔρυνας ἐλάχιστα γνωστὸ στὴ χώρα μας. Ἐξετάζει τὴ σχέση μεταξὺ τοῦ κυβερνητικοῦ οἰκονομικοῦ παρεμβατισμοῦ καὶ τῆς συγκέντρωσης τοῦ εἰσοδήματος στὰ μὴ κομμουνιστικά ἀναπτυσσόμενα ἔθνη. Ἀναλύοντας διεξοδικὰ τὸ ὕλικο του καὶ χρησιμοποιώντας μιὰ πλούσια βιβλιογραφία, κυρίως ἀγγλική, καταλήγει σὲ χρήσιμα συμπεράσματα. Ἐτσι, βρῆκε πὼς οἱ δημόσιες ἐπενδύσεις καὶ οἱ δημόσιες κοινωνικὲς δαπάνες συσχετίζονται ἀντίστροφα πρὸς τὴν συγκέντρωση τοῦ εἰσοδήματος, ἐνῶ οἱ δημόσιες οἰκονομικὲς δαπάνες καὶ οἱ δημόσιες ἀποταμιεύσεις συσχετίζονται εὐθέως πρὸς τὴν εἰσοδηματικὴν συγκέντρωση. Διαπίστωσε, παράλληλα, ὅτι, ἐνῶ ἡ ἔμφαση στὶς δημόσιες κοινωνικὲς δαπάνες δὲν φαίνεται ν' ἀποτελεῖ τὴν τυπικὴ περίπτωσιν τῶν κοινωνιῶν ὅπου ἐξετάσθηκε (14 χώρες τῆς Νότιας Ἀμερικῆς), οἱ ὑψηλὲς δημόσιες ἐπενδύσεις ἀδυνατοῦν ν' ἀναχαιτίσουν τὶς συνέπειες τῶν ἄλλων δεικτῶν τοῦ κυβερνητικοῦ οἰκονομικοῦ παρεμβατισμοῦ στὴ συγκέντρωση τοῦ εἰσοδήματος. Ἀντίθετα, ἀπέδειξε πὼς ἡ ἐπίδρασις τοῦ κυβερνητικοῦ οἰκονομικοῦ παρεμβατισμοῦ πρὸς τὴν συγκέντρωση τοῦ εἰσοδήματος πραγματοποιεῖται, συνήθως, μὲ τὴ μεσολάβηση βιομηχανικῶν δομῶν ὑψηλῆς κεφαλαιοποίησης, ποὺ τείνουν νὰ προκύπτουν ἀπὸ τὴν ἀναπτυξιακὴν προσπᾶθεια ὅπως καὶ μὲ τὴν διόγκωση τῶν δημόσιων γραφειοκρατειῶν. Βέβαια, ἀπόλυτα καὶ γενικά συμπεράσματα δὲν εἶναι δυνατό νὰ ἐξαχθοῦν. Τὸ βέβαιο ὅμως εἶναι, πὼς μὲ βάση τὰ εὐρήματα αὐτὰ μποροῦμε νὰ θεμελιώσουμε μερικὲς προτάσεις, ποὺ τείνουν νὰ καταδείξουν ὅτι ἡ ἰσορροπία τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος παραμένει προβληματικὴ καὶ ὁ

ποθετική, ἐφ' ὅσον ἡ παρέμβαση τῶν κυβερνωσῶν ομάδων στὴν βιομηχανικὴ ἀνάπτυξη δὲν ἐπιφέρει δικαιότερη κατανομὴ τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ὁ κ. Μαρκάκης ἐξετάζοντας ἀπὸ μιὰν ἄλλη πλευρὰ τὸ τεράστιο πρόβλημα τῆς οἰκονομικῆς καὶ κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν χωρῶν τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς καταλήγει ὄχι μόνον νὰ διαπιστώσει τὶς νοσηρὲς πλευρὲς καὶ τὶς ἀνισότητες τῶν συστημάτων διακυβερνήσεώς τους, ἀλλὰ καὶ προτείνει τὶς λύσεις καὶ τὰ μέτρα ἐκεῖνα ποὺ θὰ ὁδηγήσουν σὲ μιὰ δικαιότερη κατανομὴ τοῦ εἰσοδήματος καί, προπαντός, σὲ μιὰν ἀπρόσκοπτη ἀνάπτυξή του στὰ πλαίσια πάντα τῆς ἐλευθέρου καὶ πλουραλιστικῆς οἰκονομίας. Χωρὶς ἀμφιβολία εἶναι μιὰ μελέτη, ποὺ μπορεῖ νὰ προσφέρει κάτι καὶ στὸν Ἑλληνα μελετητή.

Εὐάγγελος Γ. Ρόζος

ΕΠΙΛΟΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΜΑΣ ΑΠΕΣΤΑΛΗΣΑΝ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΖΑΔΕΣ, *Πάνω ἀπ' τὸν ξένο μόχθο* (βιβλιοκρισίες), ἐκδόσεις «Τριφυλιακῆς Ἑστίας», τόμ. Β', Ἀθήνα, σελ. 310.

Ἐπίμων, ἀμετανόητος, ἀμετάπειστος, ἅγια «ξεροκέφαλος» ὁ Δημοσθένης Ζαδὲς κομίζει καὶ τὸν δεύτερο τόμον τῆς διεξοδικῆς κριτικῆς ἐργασίας του. Ἀξίος ὁ μισθός του — ἀφοῦ μπορεῖ νὰ ἐπιμένει τόσο, νὰ ἐξαντλεῖται, νὰ ἐλπίζει... Ὁ ἀναγνώστης ποὺ τυχὸν θὰ ἐνδιαφέρονταν γιὰ τὶς ἀντιδράσεις τοῦ υπογράφοντος σ' ὅ,τι ἀφορᾷ στὴ συγκεκριμένη αὐτὴν ἐργασία τοῦ Ζαδέ, μπορεῖ ν' ἀνατρέξει στὸν «Δαυλὸ»/48 — Δεκέμβριος τοῦ 85. Ὅ,τι ἀπομένει νὰ σημειώσω ἐδῶ εἶναι πῶς ὀφείλεται σεβασμός σὲ τούτη τὴν ἀφοσίωση, στὴν ἐπιμονὴ νὰ τιμηθεῖ ἓνα λειτουργημα (πάλοι...) ποὺ ἤδη ἔχει περιπέσει στὴν κοινὴ ἀδιαφορία — μαζὶ, φυσικὰ, μὲ τὶς ἐκ σκοτεινότητος-κουφότητος (σπανιότατα ἄδολες - ὑγιεῖς...) προσπάθειες τῶν ἀναλωτῶν χάρτου καὶ μελάνης».

Α.Δ.

ΑΝΑΣΤΑΣΗΣ Ν. ΛΕΒΙΔΗΣ, *Σπουδὲς θανάτου* (μιὰ ποιητικὴ προσέγγιση), Μαυρίδης, Ἀθήνα 1988.

Σὲ ἓναν ὥραϊο (πολυτονικό) συνδυασμὸ μονοτυπίας καὶ λινοτυπίας ὁ κ. Α.Ν.Λ. ξεδιπλώνει τὴ σοβαρότητα τῆς τέχνης του. Τέχνης ποὺ ξεφεύγει ἀπ' τὸ συνηθισμένο καὶ ἀπεται ἐνὸς μεγάλου θέματος, τοῦ τέρατος — ἢ σκοποῦ, κατ' ἄλλους — τῆς ζωῆς. Τὰ ποιήματά του εἶναι ἄτιτλα καὶ ἀριθμημένα μὲ λατινικὴ ἀρίθμηση. Ἀν καὶ ἀνεξάρτητα, δροῦν καὶ σὰν ἓνα ἐνιαῖο σύνολο στοχαστικοῦ-ἐλεγειακοῦ περιεχομένου. Προσθέτουν κι αὐτὰ τὸ λιθαράκι τους στὴ στωϊκὴ κατανόηση (καὶ τὸν ἐξορκισμό) τοῦ θανάτου, τὴν πόρτα τῆς σκοτεινιάς, ποὺ ἀπ' ὅσους τὴν πέ-

ρασαν — ὅπως λέει ὁ Ὁμάρ Καγιὰμ — κανεῖς δὲ γύρισε, γιὰ νὰ μᾶς πεῖ τὸ δρόμο. Καὶ γιὰ νὰ τὸν ἀνακαλύψουμε, πρέπει νὰ τὸν ταξιδέψουμε ἐπίσης.

Ο.Μ.Α.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΛΑΜΝΑΤΟΣ, *Οἱ μῆνες στὴν ἀγροτικὴ καὶ ποιμενικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας* (μελέτη), «Δωδώνη», Ἀθήνα 1987.

Στὶς ἡμέρες μας, ποὺ ὁ τεχνολογικὸς πολιτισμὸς ἔχει κάνει δύσκολη, ἂν ὄχι ἀδύνατη, τὴν διάκριση τῶν ἐποχῶν, ποὺ οἱ καιρικὲς συνθήκες εἶναι τόσο εὐμετάβλητες, ποὺ οἱ σχέσεις ἀνθρώπου καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἔχουν ἀλλοιωθεῖ καὶ ὁ πλανήτης μας κοντεῖ νὰ μετατραπῇ σὲ μιὰ τεράστια χημικὴ καὶ πυρηνικὴ χαβούζα, εἶναι δύσκολο νὰ συγκινηθεῖ κανεὶς διαβάζοντας ἓνα βιβλίο ποὺ ἀναφέρεται στοὺς μῆνες, τὰ ἔθιμά τους καὶ τὴν ἐπίδρασή τους πάνω στὸν ἄνθρωπο. Καὶ μάλιστα στὸν ἄνθρωπο τῆς ὑπαίθρου. Ὁ συγγραφέας τοῦ πρό ὀφθαλμῶν μελετήματος μὲ προσωπικὸ μεράκι καταγράφει τὶς ἐμπειρίες μιᾶς δλόκληρης ζωῆς. Πρόκειται γιὰ ἓνα βιβλίο ποὺ ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ εἶναι μιὰ ἀκαδημαϊκὴ στεγνὴ ἀνάλυση τοῦ θέματος ποὺ ἐξετάζει. Μέσα ἀπὸ τὶς σελίδες του παρελαύνουν οἱ 12 μῆνες τοῦ ἔτους καὶ οἱ ἐργασίες ποὺ σχετίζονται μ' αὐτούς, εἴτε ἀναφέρονται στὸν ποιμενικὸ εἶτε στὸν ἀγροτικὸ τομέα. Μὲ ἀμεση καὶ ζωντανὴ γλῶσσα ὁ κ. Λαμνὰτος καταγράφει τὶς ἐμπειρίες ποὺ ἀπὸ κοντὰ ἔζησε. Τὸ βιβλίο στὸ (εὐρύτερο) σχέδιό του φέρνει στὸ νοῦ μας τὸ ἀνάλογο βιβλίο τῆς Ἀλκης Κυριακίδου-Νέστορος. Μία συμβολὴ στὸ χῶρο τῆς Λαογραφίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παράδοσης.

Γ. Μπ.

ΑΜΑΛΙΑ ΡΑΠΤΗ-ΤΡΥΦΩΝΑ, *Ένώπιος ένωπίω (σκέψεις)*, Αθήνα 1988.

Ακολουθώντας το υπόδειγμα, που κύριος εκπρόσωπός του ήταν μέχρι σήμερα στην Έλλάδα ο Ίάσων Ευαγγέλου, ή κ. Α.Ρ.-Τ. μās δίνει με τὸ βιβλίο της αὐτὸ ἕνα μωσαϊκὸ 469 γνωμικῶν της σκέψεων. Γυναικεῖο τὸ ἀντίστοιχο, καὶ σὰν τοῦτο, ἔχει τὴν ἀξία του. Οἱ γυναῖκες εἶναι διαφορετικὲς ἀπ' τοὺς ἄνδρες. Οἱ γυναῖκες π.χ. «κολλᾶνε» στὴ λεπτομέρεια. Γι' αὐτὸ νοθεύει ἡ κ. Ράπτη: «*Ἡ λεπτομέρεια, πολλές φορές, γίνεται τὸ ἀγκάθι τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐτυχίας*». Ἀλλοῦ ὅμως δὲ διαφέρει ἀπὸ τὶς ὁμοφυλες: «*Ἡ λογικὴ δέχεται ἕνα ὀρισμένο ποσὸ λόγου, ὅταν εἶναι πολλὰ τὰ λόγια τὰ ἀπορρίπτει, ὅταν εἶναι λίγα δὲν λειτουργεῖ σωστά*». Βιβλίο χρήσιμο ἰδίως τὶς νυχτερινὲς ὥρες, ὅταν, σὰν τοὺς Πυθαγόρειους, κάνουμε ἀνασκόπηση τῆς ζωῆς μας.

Ο.Μ.Δ.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΜΠΡΟΣ, *Τὸ οἰκοδόμημα τῆς θλίψης (ποιήματα)*, Αθήνα 1988.

«Δὲ λυώνουν πιά οἱ νεκροί...

...

*Τὰ φάρμακα,
νόθο τέκνο τῆς νοσηρῆς μας φαντασίας,
μās πλαισιώνουν ἐπίδεσμοι μούμιας ἐρήμου.
Δὲν ἔμεινε δάκρυ. Ἐγινε στὴ μούμια
ἀντισηψία τέλεια· τὸ κλάμα,
ἐνδειξη πόνου καὶ ζωῆς, δὲ βγαίνει».*

Ἐντονος ὁ υπαρξιακὸς καὶ μεταφυσικὸς προβληματισμὸς στὴν ποίηση τοῦ Π.Λ. Ποίηση φιλοσοφικὴ μὲ πυκνὸ καὶ καλοδεμένο στίχο, ἄλλοτε γεμάτο σαρκασμὸ, ἄλλοτε πλήρῃ ἀπαισιοδοξίας καὶ ἄλλοτε γραμμένο μὲ στωϊκὴ διάθεση. Ὁ ἀναγνώστης σταματᾷ σὲ πολλὰ σημεία.

Ε.Ε.Μ.

ΠΗΝΕΛΟΠΗ ΜΑΞΙΜΟΥ, *Ἡ καταστροφὴ τῆς Θεσσαλονίκης (μυθιστόρημα), «Στοχαστής»*, Αθήνα 1987.

Χωρὶς ἀμφιβολία πρόκειται γιὰ ἕνα ἀξιόλογο βιβλίο μὲ πολλὲς φιλοδοξίες, πού ὑλοποιοῦνται ὡς ἕνα ἀρκετὰ ὑψηλὸ βαθμὸ. Μὲ ἐπικέντρο τὴν καταστροφὴ τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοὺς Νορ-

μανδοὺς τὸ 1185 ἡ συγγραφέας συνθέτει ἕνα μυθιστόρημα, ὅπου δίνεται μὲ γλαφυρότητα ἡ εἰκόνα τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐποχῆς. Πίσω ἀπὸ τὰ γνωστὰ γεγονότα βρίσκονται τὰ θύματα, οἱ Θεσσαλονικεῖς, πού πλήρωσαν μὲ τὴν ζωὴ καὶ τὴν δυστυχία τοὺς τὶς ἱντριγκες καὶ τὶς ἀνικανότητες τῶν ἀρχόντων τους. Ἐχοντας μελετήσει σὲ βάθος τὴν ἱστορία τῆς ἐποχῆς ἡ συγγραφέας, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα τῶν βυζαντινῶν, χρησιμοποιοῦντας ἀκόμα καὶ τὶς λέξεις τῆς ἐποχῆς, πετυχαίνει νὰ μās δώσει τὴν ἀτμόσφαιρα, τὸ πλαίσιο, θάλεγα, μέσα στὸ ὁποῖο ἀβίαστα καὶ πειστικὰ ξετυλίγεται ἡ τραγωδία. Ὀνόματα αὐτοκρατόρων, μιὰ εὐκρινὴς ἐξιστόρηση τῶν συγκεκριμένων προβλημάτων, μιὰ σωστὴ περιγραφή τοῦ ἄγχους καὶ τῆς ἀγωνίας τῶν ἀπειλουμένων κατοίκων, πού, τελικὰ καὶ παρ' ὅλες τὶς ἐλπίδες τους, δὲν σώζονται, προσθέτουν θετικὰ στοιχεῖα στὴν σωστὴ ἀναπαράσταση τῆς ἐποχῆς. Ὑπάρχει, τέλος, καὶ αἴσθημα, διαγραφὲς ἀνθρώπινων χαρακτήρων, πού πείθουν, ἀγωνία καὶ ἐλπίδα πού δίνουν στὸ καλογραμμένο τοῦτο βιβλίο μιὰ ἐπικὴ διάσταση. Νομίζω, πὼς διαβάζοντας ὁ φιλομαθὴς τὸ βιβλίο αὐτό, θὰ μάθει πολὺ περισσότερα γιὰ τὸ Βυζάντιο καὶ τὴν ἱστορία του ἀπ' ὅσα θὰ μάθαινε ἀπὸ τὴν συνηθισμένη τυπικὴ ἱστορία. Ἡ συγγραφέας μ' ἕνα γράψιμο ξεκούραστο, λιτό, ὁδηγεῖ τὴν ἀφήγησή της μὲ ἀνεση ὡς τὸ τέλος. Ἐνα ἀκόμα ἱστορικὸ ἀφήγημα, πού δὲν προδίδει τὴν ἀλήθεια καὶ μās δίνει μιὰ σφαιρικὴ καὶ ἀρκετὰ ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, τῆς τόσο ταραγμένης καὶ ἀνήσυχης.

Ε.Γ.Ρ.

ΔΗΜ. ΜΠΟΓΔΑΝΟΠΟΥΛΟΣ, *Ὁ Γιάννος καὶ ἡ Μάρω (λαογραφικὰ διηγήματα)*, Πάτρα 1985.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ πού οἱ ἄνθρωποι ἦταν κοντὰ στὴ φύση, ὁ Θεόκριτος καὶ ὁ Βιργίλιος θεωροῦντο μεγάλοι ποιητές. Σήμερα ὅσους γράφουν ποιμενικὰ καὶ λαογραφικὰ λογοτεχνήματα τοὺς κοιτᾶμε εἰρωνικά. Ἄς εἶναι. Ὁ ὑποφαινόμενος πάντως θὰ προτιμᾷ τὴ διατήρηση τῆς παράδοσης τοῦ λαοῦ μας σὲ βιβλία σὰν κι αὐτὸ, γιατί εἶναι, ὅπως λέει στὸν ἐπίλογό του ὁ κ. Δ.Μ., ὅχι οἱ τοῖχοι, «ἀλλά... *τείχη τοῦ ἔθνους*».

Ο.Μ.Δ.